

הרב אלעזר אהרן פרידמאן

בית מדרש גבוה, לעיקוואוד יצ"ו

בירור מציאות התרנגולים הישנים והשתלשלותן עד לתרנגולי זמנינו

לאחרונה אנו עדים למו"מ בעולם התורה בנוגע לכשרותן של התרנגולים שאוכלים בעשרות השנים האחרונות. ונתבקשתי לבאר ולהבהיר בקיצור חלק המציאות (-לא חלק ההלכה), הן בנוגע התרנגולים שהיו בעבר, והן בנוגע השתלשלות התערובות במשך הדורות, עד להתרנגולים שנאכלים היום. ולרשום מקורות לעניינים הנחוצים^א.

פרק א: סוגי התרנגולים

חלוקת מיני התרנגולים

מקודם יש להקדים, שכפי שנבאר להלן נמצאים בעולם כמה סוגי תרנגולים שכל סוג משונה מחבירו במעט או בהרבה, ומטבע הדברים יש לחלקם לקבוצות עיקריות, שהשינויים בין כל קבוצה ביניהם הם גדולים ובולטים, ואח"כ יש לחלק כל קבוצה עיקרית ל'משפחות' יותר קטנות שהשינויים ביניהם הם לא כ"כ גדולים. וכדי שהדברים יהיו ברורים נשתמש כאן בשני מונחים לשני ה'חלוקות' הללו, החלוקה הראשונה לקבוצות עיקריות נשתמש בכינוי 'סוגים', וחלוקה השנייה לקבוצות פרטיים נשתמש בכינוי 'משפחות'.

למעשה, אצל החוקרים לא דוקא מקובלת החלוקה הנ"ל בין 'סוגים' ל'משפחות', אלא יש להם אותו מונח לשני סוגי החלוקות, והוא 'בריעד' 'breeds', אלא שלפעמים משתמשים במונח זה למשפחות כוללים, ולפעמים למשפחות פרטיים שבתוך המשפחות הכוללים. החוקרים מבדילים בעיקר בין 'מין' (Species) שיכול לכלול קבוצה מאוד גדולה, כגון מין הפסיון ומין התרנגול וכיו"ב, ל'בריעד' (Breed) שמגדיר קבוצה בתוך ה'מין'.

יש לציין שקביעת הגדר 'מין' של חכמי הטבע אינו בהכרח מקובלת על ההלכה, ולחכמי הטבע יש הגדרות משלהם איך להגדיר 'מין', וישנם אופנים שגם חכמי הטבע נחלקו ביניהם האם להחשיב שני קבוצות בע"ח

^[א] הבאתי מקורות לכל דבר שחשבתי אולי יסתפק אדם לומר מהי"ת, וכן למה שעוררו אותי חברים, ומ"מ זה שהבאתי מספר אחד מקור לענין מסויים ולא הבאתי גם לעניינים אחרים, אינו מוכרח שאין מופיע שם גם העניינים האחרים, אלא דרך עבודתי בהבאת המקורות היה לבקש המקורות על ענין מסויים שכבר כתבתי בגוף המאמר (-שכתבתי ע"פ זכרון ממה שעסקתי בזה משך שש שנים האחרונים), ורק כשנתעורר לי שיש להביא מקור גם לענין אחר שכתבתי, חזרתי לבקש מקור גם לאותו ענין. וכ"כ הבאתי המקורות ככל שמצאתי תחילה, וכשהיה מספיק מקורות שוב לא ביקשתי להביא יותר, אף שיש מקורות רבים. (ומחמת ריבוי המלאכה וקוצר הזמן [-ורבים השואלים ממני בענין מסורת העופות, וכמעט לא נשאר לי זמן לעסוק בכתיבת מאמר זו ובקיבוץ המקורות], לא נשלם המאמר כפי רצוני, וכמוכן שאינו מוגה. ואם יראה הקורא טעות או אי הבנה בכתיבת הדברים, או ענין שלא נתבאר כל צרכו וכי, יכול לשלוח לי מכתב לאדרעס הרשום בהערה האחרונה (מ"ו) של מאמר זו, ובדרכי מוגיע לי המכתבים משם לכה"פ פעם בשבוע).

ויש להדגיש כאן ענין פשוט שראיתי רבים נבון בו, והוא ענין נאמנות הגוים הכופרים. הנה פשוט דאין הגוים נאמנים לעדות (אפי' אם לא יהיו כופרים), וכן פשוט דבזה הם נאמנים כמשיחין לפי תומם. ויש חילוק גדול בין מה שכותבים ע"פ השערה מה קרה לפני שנים רבות, ובין מה שמספרים מה שהם עצמן עשו או מה ששמעו או ראו אצל חבריהם. ופשוט דכשמספרים דבר מציאות שהיה בימיהם שנראת לעין כל, אי"ז נוגע כלל לנאמנות, אלא פשוט שלא יכתבו דבר שכולם יראו מיד שאינו אמת, וז"פ.

ומ"מ פשוט נמי דאין להאמין כ"מ שכותבים בפרט כשיש להם נגיעות - וכן ה"ה גם כשכתבו יהודי, ולמשל אם כמה שנים אחר שיצרו איזה משפחה, וכבר מפורסם שמגדל פלוני ייצרו אותו, ובא אדם אחר וטוען שגם הוא ייצר אותו, הנה יתכן שהוא אכן אמת - אלא שיתכן ג"כ שהוא אומר כן רק לשבח עצמו וליקח הכבוד שהוא המייצר של המשפחה ההוא. וכן בימים ההם ה' נחשב לרבים ענין תערובות המשפחות כדבר נבזה, ולכן השתדלו המוכרים לתאר סחורתם [-או גזע שלהם או המשפחה כולו] כאילו הוא הכי נקי והכי ישן. וכן כל כיוצ"ב. וכן היו אנשים שכתבו דברים מחודשים כדי לעשות שם לעצמן. וכן יש לידע שהיו ספרים שנכתבו רק כיון שהיה אז דרישה לספרים על התרנגולים, וראו בזה הזדמנות למכירת ספרים, ולכן היו קצת אנשים שלא ידעו כלל בין ימינם לשמאלם [ואפשר אפי' לא גידלו תרנגולים כלל] שכתבו ספרים רק כדי לנצל הזדמנות. ואכמ"ל [ובדרך כלל נמנעתי להביא מספרים כאלו].

כשני מינים ממש או כשני סוגים במין אחד. לגבי ההלכה, נוגע לנו הגדר 'מין' לגבי כמה דברים, כגון לגבי כלאים, ששני מינים נחשבים ככלאים משא"כ שני סוגים במין אחד, ובפשטות ה"ה לגבי שאלות של מסורת וכיו"ב. ויתכן שמה שחכמי הטבע מכנים כשני 'סוגים' במין אחד יכולה להיחשב ע"פ ההלכה כשני מינים נפרדים, שהשינויים ביניהם מספיק שייחשבו כשני מינים, וכמו"כ להיפך, באופנים שחכמי הטבע מכנים שני 'מינים' יתכן שע"פ ההלכה הם נחשבים כשני סוגים במין אחד.

יש לציין גם, שהמונח 'בריעד' (Breed) בא רק להגדיר משפחה שכולו שוה א' לחבירו בכל ענין, כולל הצבעים, וגם הצאצאים הנולדים יהיו שוה להורים, לאפוקי סתם תרנגולים שתמיד משונים זמ"ז בצבע הנוצות, ואפי' אם יזווג זכר ונקבה שצבען שוה לא ישוו כל הצאצאים להורים, ונמצא שקביעת 'בריעד' הוא 'תולדותיהם כיוצא בהן'².

שלושת סוגי התרנגולים

יש בעולם ג' סוגים עיקריים של תרנגולים³, האחד מה שמכונה 'התרנגול הישן', והוא התרנגול שהיה מצוי ברוב חלקי העולם, וזה כולל אירופא, ארץ ישראל, ארצות הערביים, הודו, ורוב מקומות היישוב, הסוג השני [ויתכן שהוא מין נפרד כדלהלן] מכונה "מאלעי" (Malay) או "אוריענטאל" (Oriental), מקורו מדרום מזרח אסיה (הודו, מאלעזיא, דזאווה וכי'), והסוג השלישי מכונה "קוטשין" (Cochin), מקורו מצפון מדינת חינא (סין) מאיזור 'שאנחאי'. כפי האמור, כל אחד מג' סוגים הללו מתחלק ל'משפחות' שהם שונים במקצת האחד מהשני, אבל הם שינויים קטנים יחסית.

א. תרנגול הישן

קאמפין [בעלגיא] (זכר)

לאקענוועלדער (זכר)

לעגהורן (זכר)

[2] גם המונח 'פיוור-בריעד' (Pure Breed) בתרנגולים הכוונה שוה להנ"ל, רק מדגיש יותר שכבר נקבע ל'בריעד', ואינו 'הייבריד' (hybrid) שנעשית ע"י תערובת אב ממשפחה א' ואם ממשפחה אחרת. (ואף דביטוי 'פיוור-בריעד' נשמע כאילו שהוא גזע טהור שאין מעורב בו שום יחוס אחר, וכמו שמשתמשים בביטוי זה לענין כלבים וסוסים, אולם לענין תרנגולים אי"ז הכוונה כלל וכלל, רק גדר 'פיוור-בריעד' הוא רק שתולדותיהם כיוצא בהן. ואף כשכל מציאותו נעשית ע"י תערובות, כיון שעכשיו כבר נקבע תכונתו וצורתו וצבעו והוא נמשך לצאצאיהם, זה קובע שהוא 'פיוור-בריעד' ולא 'הייבריד'), [ובאמת יותר שייך להם ביטוי 'סטאנדערד-בריעד' (standard breed)].

ויש שמשתמשים בביטוי 'פיוור-בריעד' (pure breed) לומר שה'בריעד' נתקבל אצל חבורה הראשי של מגדלי התרנגולים [American Poultry Association (APA)] ונרשם בס' שלהם [American Standard of Excellence] הקובע פרטי משפחות התרנגולים.

יש גם להדגיש שקביעת 'בריעד' הוא כל כולו ע"פ ראות העינים, וגם היום אם יראה מגדל תועלת לערב ממשפחה או מסוג אחר בעדרו כדי לשפר עדרו [וכמובן שוב יעבדו שנים רבות להוציא השינויים שאינם מבוקשים שנתהווה ע"י התערובות ("breed out")], רובם לא יראו שום צד למנוע מזה- ויש שמזכירים בפרהסי' שעושים כן, וקביעת 'פיוור-בריעד' הוא רק אם מראהו הוא לפי ה'סטאנדארד'.

[3] מ"מ יש עוד איזה תרנגולים שיתכן שהם סוגים נפרדים, כגון ה'סילקי' (Silkie), וכן ה'אראוקאנא' (Araucana) והמשפחות שנוצרו מהם, וכן ה'באנטאם' המקורי (Bantam), ועוד.

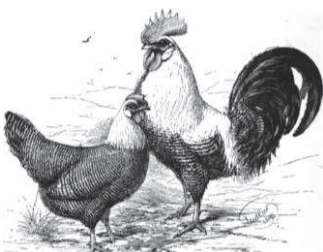
קאמפין [בעלגיא] (נקבה)

לאקענוועלדער (נקבה)

לעגהורן (נקבה)

קאמפין [בעלגיא] (זוג)

לאקענוועלדער (זוג)

לעגהורן (זוג)

צורתו

הצורה הכללית של ה'תרנגול הישן' היא בדומה לצורת ה'לעגהורן' (Leghorn), והיינו שצורת הגוף היא משוכה (Rectangle) ועומדת בערך חצי זקוף (45° angle) [ראה להלן הערה י"ט], הזנב בנוי מ"ד נוצות ז' בכל צד ועולה למעלה, ובזכר יש נוצות נוספות על גב ובצד הזנב [נקראו 'סיקעלס' (sickles) שפירושו מגל] העולים יותר ומתעגלים שוב למטה כמגל, בכנפיים בפרק החיצון יש ט"י נוצות ובפרק השני כ"ד נוצות. עצמותיו הן דקות וקלות (בפרט בארכובת הרגליים), להזכר יש כרכולת רגיל אדום וגדול המעטף הראש, ובתרנגולת הכרכולת יותר קטנה, (ובכמה משפחות [כגון 'לעגהורן'] כרכולת התרנגולת גדולה ולכן נכפל לצד א', בפרט לאחר שמתחלת להטיל ביצים). יש להם דלדולי עור אדומים (wattles) תחת שני צדדי החרטום, צבע של 'ערלת האוזן' (ear-lobe) [שהוא מקום אצל האוזן פנוי מנוצות] הוא לבן חזק (ולפעמים נוטה קצת לכחולות, אבל בלעגהורן לפעמים נוטה לצהבות מחמת צהבות העור). צבע העיניים הוא בדר"כ 'אראנזש' (orange) 'בריון' או אדום [ובאיזה משפחות (כגון 'בראקעל') הוא שחור]. צבע העור לבן, צבע קשקשי הרגליים בדר"כ 'גרעי' (grey) [או מה שנקרא 'סלעיט' (slate) או 'בלואיש גרעי' (bluish-grey)] וכשהתרנגול מזקין מתלבן הצבע קצת, ובכמה משפחות מענגלאנד וצרפת צבע הרגליים נוטה קצת ל'פינק' חלש ונקרא 'צבע בשר' (flesh colored) או 'לבן', [ובתרנגולים שנוצותיו כולו שחור, ע"פ טבע גם קשקשי הרגליים שחורים, וכ"ה הטבע בכל התרנגולים⁷]. צבע

[ד] ע"ש העיר לוורנו (Livorno) באיטליא - ששמו הענגלית הוא 'לעגהורן'. [אגב, היגוי המקובל הוא 'לעגערן'].

[ה] בין הישנים ובין החדשים (כולל המאלעי), [שטבע השחרות (הנקרא 'melanin') צובע גם קשקשי הארכובה, ולכן הם בצבע שחור או 'שחור־ירוק' (הנוטה ל'גריין') הנקרא 'willow']. [למעשה יש משפחות שקבעו בה'סטאנדארד' שצריך להיות להם רגליים צהובים אע"פ שהנוצות שחורים, וטרחו בהם הרבה שנים עד שהצליחו שבדר"כ אכן הרגליים צהובים]. (וא"צ לפנים, שרגליים שחורים אינו שינוי בתרנגולים, ולכן הזכירו הפוסקים שינוי שחרות הרגליים רק באוזן ובר אוזן) (וכ"כ בשו"ת אבני צדק לענין יונה הבר), וכידוע, לעולם אכלו תרנגולים שחורים, [ובגמ' כבר מוזכר כמה פעמים תרנגול שחור (ע"ז י"ג ע"ב, גיטין ס"ז ע"ב, בכורות ח' ע"ב) ובב"מ (פ"ו ע"ב) אמרינן שהוא מובחר שבעופות תרנגולים], הרי שלעולם אכלו תרנגולים גם עם רגליים שחורים, וז"פ].

החרטום (שנאבל בל"א), הוא ג"כ 'גרעי' או 'ברוין'. אמנם במשפחת לעגהורן צבע העור קשקשי הרגליים והחרטום הם צהובים (געהל) [וקודם קביעת ה'סטאנדארד' היו קצתם צהוב קצתם 'לבן' וקצתם גרעי']. נוצותיו שיש בהם קולמוס שנמצאים בכנף ובזנב ממהרין לגדל (נקרא fast-feathering או early-feathering). צבע הביצים הוא לבן¹, וצורת הביצים הוא כאמור כד וחד.

[1] וכבר לפני הבאת ה'קוטשין' היה נמצא באיטאליא תרנגולים עם רגליים צהובים, ומושג רגליים צהובים בתרנגולים נזכר בספרי העמים (באיטליא ויון) כבר אלפיים שנה (אלא שצבע הרגל היה 'גרעי'), וכן עדיין נשארו ציורים של תרנגולים מלפני אלף ואלפיים שנה (שציירו ברצפת אבנים עם אבנים קטנים צבועים 'mosaics') ואף שברובם אין הרגליים צהוב מ"מ באיזה מהם אכן הרגליים צהוב.

ויש להביא ראי' דגם בשאר אירופא היה נמצא גם תרנגולים עם רגליים צהובות (ובצרפת מצאתי נזכר בשנת תר"י שמצוי שם גם עם רגליים צהובים), שהרי אף שבספרי העמים בזמן הבאת ה'קוטשין' כתבים שמשונה בזה שרגליו [וחרטומו ועורו] צהוב, למעשה בכל התשובות לענין תרנגולים החדשים לא נזכר שינוי זה [רק בשו"ת נחלת נפתלי סי' כ"ט כשמתאר צורת הקוטשין כותב "חרטומו ורגליו צהובים כמראה געלב, געהל, כמראה יושבי ארץ כינא"], ומסתמית הפוסקים נראה דגם בשאר אירופא היה נמצא לפעמים גם רגליים צהובים גם לפני הבאת הקוטשין, ולכן לא הזכירו שינוי זה בין השינויים.

והא דבשו"ת דבר משה (מהדו"ק סי' ד') הזכיר שינוי צהבות העור (וז"ל "ולאחר מריטת הנוצות מעליהם נר' לפעמי' העור שלהם מראה געהל"), [וכן הערוך לנר הזכיר שינוי מראה העור (בתשובה ה' בכנפי נשרים, ונדפס שוב בשו"ת בנין ציון החדש ח"ג סי' מ"ד)], וע"פ טבע צהבות העור מתלי תלוי בצהבות הרגליים, וא"כ כיון דרגליים צהובות היה נמצא מכבר [כהנ"ל, דאל"כ למה לא הזכירו גם שינוי זה], ע"כ עור צהוב היה ג"כ נמצא מכבר, וא"כ צ"ב למה הזכירו כשינוי. נראה לת' כי אפשר מעולם לא ראו צבע העור של מיעוט התרנגולים הללו שרגליהם ירוקים, ורק הרגליים עצמן ראו- כי הוא ניכר בעוד התרנגול חי ומהלך (משא"כ העור נראה רק לעיני האוכל). עוד יל"ת דהנה ירקות הרגליים הוא צהוב חזק וניכר היטב, משא"כ ירקות העור הוא צהוב חלש, ולכן מאוד יתכן שלא ישימו לב לכך, ולכן אפי' את"ל שאכלו תרנגול שעורו ירוק יתכן שלא ישימו לב כלל שיי"ב שינוי, ורק כיון שדיברו על שינויי תרנגולים החדשים שעורם ירוק, לכן הזכירו שינוי זה (שלא הבינו דשינוי זה היה נמצא מכבר בקצת תרנגולים, משא"כ שינוי ירקות הרגליים הבינו שפיר שכבר היה נמצא לפעמים), ודו"ק.

[2] לאו דוקא שהוא לבן עזה כשלג, ויש הרבה דרגות בגוון לבן. [ויש להעיר בהא דלא נמנה לבנינות קליפת ביצה לענין מראות נגעים, ורק קרום ביצה נמנה (עי"ש בתפ"י), ובפשטות י"ל כי קרום ביצה שהוא לכו"ע דיהה מכולם נמנה למראה נגע הקלוש, משא"כ קליפת ביצה שהיא לכאז' יותר עזה- ואפשר אינו בדרגא שוה לשום שאר הגוונים (-שלג, צמר לבן נקי בן יומו, וסיד ההיכל). ומ"מ יותר נר' כי לבנינות קליפת ביצים אינה דבר שוה- ותמיד יש מהן שלבן יותר ויש מהן שיותר דיהה, ולכן נקטו רק דברים שאינן עשויין להשתנות כשלג והשאר, וכן אולי קליפת ביצה יכולה להיות גם דיהה מקורם ביצה, ודו"ק].

ויש להעיר דיתכן דביצים לבנות של ה'לעגהורן' הם יותר לבן מסתם ביצים לבנים, וכנראה היינו כיון שבמשך שנים רבות בחרו בה להצטיין בביצים לבנות, [וכן מסתמא הוא בכל משפחה שהיתה נפוץ ומיוחד לביצים לבנות, וכגון ה'קאמפין'].

CONSULAR REPORTS. Commerce, Manufactures, ect. Vol. XLIII. No. 159. Dec. 1893. [Washington D.C.]; pg. 507:

The fowls (-Leghorn) are principally kept for their eggs, immense quantities of which are annually exported to England. They are of good size and uncommonly white.

וגם בלעגהורן גופא אחר יותר ממאה שנה של סלקציע לביצים לבנים ביותר, כהיום עדיין נמצא בהם ביצים שאינם לבנים כ"כ. [וז"ל בכתב-עת משנת תרס"א:

THE LEGHORN WORLD; Vol. 5 No. 10 (Jun. 1921); pg. 363:

As to tinted eggs, all varieties of Leghorns will produce more or less colored eggs. They always have and always will, we suppose, for we have known breeders who have never set a tinted egg in 25 years, and yet the hen laying the tinted [egg appears ever so often, generally too often.

עכ"פ גם כשאנו לבן עזה כ"כ עדיין בכלל לבן הוא, משא"כ ברוין חלש- אף שהוא רק 'מעט ירקות' ורק 'נוטה לאדמימות'- יצא מכלל לבן, ומ"ש בכמה פוסקים לענין תרנגולים החדשים שביצים רק נוטים קצת לאדמימות וירקות ["הייתי נזהר ומוזהיר ב"ב מבצים הנוטים קצת לאדמימות וירקות געהל- כי כן מראהו של ביצי עופות תרנגולים החדשים" (מכתב סופר). "הביצים משונים מעט במראה" (ר"ד אולמאן). "ביציהם מעט אדמדמות" (צלותא דאברהם). "ויותר מזה שהביצים נוטים לירקות ונקודות, וכ"ז אינו בעופות קובריצי שלנו" (דרר נשר)], נראה כוונתם כהנ"ל שהוא יותר מסתם 'off white/ slightly tinted' אלא באמת יש בהם מעט צבע, ודו"ק.

[וכן נראה בכוונת פרי תואר (סי' פ"ו אות ד') וז"ל: ונר' דמקומות הללו אין לאכול אלא ביצי תרנגולים ואווזות כו', לכן כל ביצה המנוקדת בנקודות שחורות, או שקליפתה אינה לבנה, ה"ז יצתה מכלל ביצי תרנגולות ואווזין המצויים בינינו שהם

התנהגותו

תרנגולים הללו הם מאד 'אקטיוו' (active) וקצת מעופפות. התרנגולות מטילות הרבה ביצים באביב וקיץ (בערך ב' ביצים בג' ימים, ויתכן ביצה בכל יום. וכשמתיחלות לחדש נוצותיה (molt) פוסקת לבערך ב'-ד' חדשים. ותרנגולות צעירות מטילות ביצים רבות גם בסתיו ובחורף - [שאינן צריכות לחדש נוצותיהן] ואז מתיחלות להטיל ביצים), והן מגדלות האפרוחים הנולדים רק איזה שבועות. רוב התרנגולות הצעירות אינן מבקשות לדגור על הביצים, התרנגולים ממחרים להתבגר, והזכרים מתיחלים ב'קריאת הגבר' עוד לפני שהגיעו לב' חדשים. קול קריאתם הוא דק וצלול.

המשפחות השונות שישנם ב'תרנגול הישן'

גם לפני מאתיים שנה היה נכלל ב'תרנגול הישן' כמה 'משפחות', והיינו שהמראה הכללי של כל התרנגולים הללו היה בעיקר שווה, דהיינו צורת הגוף, וכן התנהגותם, רק תרנגולים שהיו בהם איזה שינוי בתואר או בעניין אחר היה נקבע לו שם 'משפחה' מיוחדת. - ונפרט כמה מהם:

משפחה שפניהם לבנים (Spanish), משפחה שאין להם זנב כלל (מכונה Persian או Rumpless), משפחה שהגוף יותר מרובע ורגליהם קצרות קצת, משפחה שרגליהם קצרות מאוד עד שנראה כרומש על הארץ (מכונה Creepers או Dumpies), משפחה שיש להם נוצות כעין 'מצנפת' בראשם (tuffed, top-knot)¹, ועוד.

לנו בחזקת טהרה, ויכול להי' דטמאים הם, ואסורים אפי' בזמן הזה, דכמו שאין מצויים טמאים גם אין מצויים הטהורים, והדר דינא וקם דינא, עכ"ל.

וכ"כ נראה בכוונת כף החיים (באות כ"ב). וכן פעם הביאו פה בעיר קדשנו ירשת"ו ביצים כמו ביצת תרנגולת, אלא שהי' בקליפה שלהם מעט ירקות, ואינה לבנה כמו קליפת ביצת תרנגולת, והעידו שפעם א' ג"כ הביאו מזה הביצים מקדמת דנא לפני הב"ד, ואסרום משום ביצי עוף טמא כו', וע"כ צריך אדם ליתן דעתו ע"ז מפני שאין הפרש ביניהם לביצת תרנגולת - אלא מעט הירקות כנז', עכ"ל.²

וראיתי שיש טועים לומר שהבית שלמה בסי' קמ"ד היה נוטה להתיר ביצים שחומים. וטעות הוא בידם, דאדרבה מבואר להדי' בדבריו בדבצע ברוין ממש היה אוסר בפשיטות, רק בביצים ש"לאור השמש נראה בהם קצת מראה שנוטה לאדמומית ולא ראו כמראה הזה בביצים שלהם (-הקבריצער), בזה כתב דאם אי"ב שום שינוי אחרת רק 'שינוי מועטת' כזה בלחוד אין להסתפק שמא מין אחר הוא. (ולמעשה גם בזה לא התיר רק עם יסכים הד"ח ועוד א'. [ובתשובות המאוחרות אכן לא התיר התרנגולים החדשים]). [ומ"מ ביצים שאי"ב קצת מראה אדמומיות רק שאינם לבנים כ"כ, אינו שינוי כלל ולעולם היו מצויין גם בתרנגולים הישנים כהנ"ל].

ואף שביצים שאינם לבן עזה כ"כ (off white, slightly tinted), כנראה אינו שינוי כלל, מ"מ יש להדגיש כי יכול להיות גם תוצאה מטבע ביצים שחומים, - והיינו דביצים שחומים בעצם קליפת הביצה הוא לבן, והצבע 'ברוין' הוא צבע חיצוני שמוסיפה ע"ג קליפה הלבן, [ולכן כששוכרים הקליפה רואין שהוא לבן מבפנים], וכיון שהוא חומר שמוסיפה ע"ג הביצים, צבע הביצים יכול להתחלש במשך הימים - כי אין לה מספיק מאותו חומר, ובפרט אם מטילה הרבה ביצים. ומה"ט היה נמצא לפעמים גם ביצים לבנים עם נקודות בצבע ברוין. וכ"כ תרנגולת שמעורב בתולדה מתרנגולים המטילות ביצים לבנים עם תרנגולים המטילות ביצים שחומים, נתחלש בה הטבע לייצר החומר הצובע, ועי"ז הצבע יכול להיות רק צבע חלש, וגם יכול להיות שלפעמים היא מטילה ביצים לבנים לגמרי. ובתרנגולת שאמורה להטיל ביצים לבנים, אם היה מעורב בה אף לפני הרבה דורות תרנגולים המטילות בצבע ברוין, שייך שנשאר בה כח לייצר רק מיעוט כל דהוא של החומר הצובע, ולכן ביציה הראשונה יהיה קצת בצבע 'ברוין' חלש, ואח"כ כבר כלה ממנה כל אותו חומר, ושאר הביצים יהיו לבנים (עד שתפסיק איזה זמן, ואז כששוב מתיחלה חוזר כהנ"ל). ולכן נראה שהדרך לברר בביצים שאינם לבנים ממש האם הוא דבר טבעי או הוא תוצאה מתערובת תרנגולים החדשים, הוא לדמות חיצונת הקליפה לפנימותה, ואם הם שווין הוא ענין טבעי בגוון הקליפה גופה (ואי"ז מתרנגולים החדשים), ואם אינם שווין הר"ז ראייה שיש תוספת צבע (ואית בה תערובת תרנגולים החדשים), ודו"ק.

[ח] ותרנגולים הללו מבואר בכל הפוסקים (שבות יעקב, בעי חיי ונסת הגדולה, פרי חדש, חינוך בית יהודא, לקט הקמח ושתי הלחם, חוט המשולש, תבואות שור, שער המים, נודע ביהודה, חתם סופר, שבט סופר, וישאל שאול, בית לחם יהודה, חסד לאברהם, דעת קדושים, מקדש מעט, מחזיק ברכה, ועוד). דלא חששו שהוא מין נפרד, רק דנו עליו משום חשש טריפות בגלל נקב בגולגולת, וכנראה היי' כי מלבד השינויים בראש (-נקב בגולגולת, נוצות כמצנפת, נחירי האף, והיותו חמור-שינוי כרובולת [שהוא דק ונחלל לשנים והוא כמו ב' עוקצין זה בצד זה (ונקרא 'V comb'), או שהוא כמו ב' כרובולות על מצחם זה בצד זה (ונקרא 'butterfly comb, leaf' (c'comb)], הם לגמרי כשאר תרנגולים הישנים. משא"כ כשהגיע תרנגול ה'קוטשין' חששו שהוא מין בפני עצמו, ולכן רוב הפוסקים אסרו אותו אם ליכא מסורת.

וכן היו קצת משפחות משוכללים ששפרו אותן ע"י ברירה [הנקרא 'סלקציע' (selective breeding)] להצטיין בהטלת ביצים, וכשקבעו בהם גם גוון א' לכולם היה ניתן להם שם 'משפחה', כגון בבעליגא [והאלאנד, צפון צרפת, וחלק מאשכנז] היו תרנגולים שהיה מפורסמים להפלט הטלת ביצים (בין ק"נ למאתיים ביצים לשנה) [והיו נקראים 'טויטלעגער' ובענגלית 'דוטש-עווערי-דעי-לעיער' (Dutch Everyday Layer)], ובחרו שם גם ביופי הנוצות וגידלם שיהיו כולם בצבע אחיד, והיו נקראים 'פענסילד-דוטש' (Pencilled Dutch) ע"ש שנוצות הגוף היה בהם פסים שחורים שנראה שנכתבו ע"י 'פענסיל' [בליי], (אלו שהיו לבן עם פסים שחורים נקרא 'סילבער-פענסילד-דוטש', ואלו שהיו 'ברוין' עם פסים שחורים נקרא 'גאלד-פענסילד-דוטש'^ט), [וכן היו עוד 'משפחות' כהנ"ל אלא תחת פסים שחורים היה מנומר בנקודות שחורות. ותרנגולים כהנ"ל שהיה בהם כרבות כפולה (double comb/ rose comb) [והיו ג"כ נקרא בשמות הנ"ל, ועוד היו נקראים גם 'וועסטפאלישע טויטלעגער' (Westfalische Totleger) ו'האלאנדער' (Hollander)] שפרו אותן קצת בענגלאנד ונתנו להם שם 'האמבורג'.

וכן היו משפחות ששפרו אותן להצטיין במשקל הבשר, וכידוע ה'קבריעער' המפורסם בתשו' הפוסקים, שהיו שוה לתרנגול הישן רק שהיו גדולים [וכן נוצותיו היו גדלים לאט (slow feathering), וקולו היה עבה קצת']¹.

צבע נוצות התרנגולים

אמנם חשוב לציין, שעד לפני כמאתיים שנה צבע הנוצות בדר"כ לא היה נוגע כלל לענין שם התרנגול, אלא טבע התרנגולים היה להיות משונים זמ"ז בצבע הנוצות, רק תואר וצורה אחד היה לכולם. ואפרוחי תרנגולת נולדו בצבעים שונים, קצתם שחורות וקצתם 'אדומות' וכן שאר הגוונים וצירופי גוונים, וכן לפעמים גם בצבע לבן לגמרי.

אמנם לפני כמאתיים שנה התחיל פרט זה להשתנות, וזאת מחמת שמגדלי התרנגולים התחילו להפריד התרנגולים שיש להם צבע מיוחד וגידלו מהם משפחות מיוחדות, כגון שהפרידו תרנגולים שצבע נוצותיהם הם פסים שחורים ו'גרעי' (barred/ 'hawk colored'/ 'cuckoo') וזווגם יחד, ונולדו להם רוב צאצאים עם צבעים אלו וכמה עם צבעים אחרים, ושוב זווגו יחד רק אותם הצאצאים שיש להם פסים שחורים ו'גרעי', וכן עשו כמה דורות עד שבסופו של דבר נשארו רק אלו שצבעים הללו נמצאים ב'גנים' שלהם, ומאז והלאה

למעשה מסתבר דתרנגול המצויץ של האחרונים לא היה בו שינוי בכרבלתו, שהרי רק אלו שמופלים באריכות ציציות ראשן, להם יש כרבות הנ"ל, אבל כשהוא רק נוצות זקופות קצת וקצת ארוכות, בזה מצוי כרבות רגילה (אלא דכמובן אינו מעטף כל הראש. ובכמה משפחות רק הנקיבה מצויץ כהנ"ל אבל להזכר יש כרבות רגילה בלי 'מצנפת'), ותרנגולים הללו נקראו בספרי העמים הישנים 'לארק-קרעסטעד' (lark-crested). [וכן יש לי תרנגול כזה בחצירי (כזה: 🐓)], ודו"ק.

^ט ושוב במשך השנים נתנו שם 'קאמפיין' (Campine) לתרנגול הנ"ל שהצטיין במחוז 'קאמפיין', והם היו קצת יותר קטנים, ונתנו שם 'בראקעל' (Braekel) לתרנגול הנ"ל שהצטיין בעיר בראקעל [נעדער-בראקעל' (NetherBraekel)], והם היו קצת יותר גדולים. ודומה להם יש עוד משפחות, כגון הנקרא 'פריעסלאנד' (Friesland) או 'פריסיאן' (Frisian) ע"ש אותו מחוז (ובהם הניחו עיניהם בצבע ברוין, וצבע התרנגול שונה מהתרנגולת שרוב גופו לבן וזנבו שחור, [וכ"ה ב'סילבער-פענסילד-האמבורג']). ומשפחה שנוצות הראש שחור (-בתרנגולת), נקרא בשם 'זאטעדזעם' (Zottegem) ע"ש מחוז ההוא.

[ומגדל בשם 'וואן נורן' (Van Norn) טרח שלשים שנה משנת תרכ"ה ואילך לשפר יופי צבעי ה'קאמפיין', וממנו הופץ לשאר העם, ושוב לענגלאנד, ובענגלאנד בשנת תרס"ד נולד למגדל א' תרנגול זכר שצבע נוצות גבו לא היה לבן וזנבו לא היה שחור, אלא היו בצבע 'באררד-פענסילד' כמו בתרנגולת (hen feathering), והציג אותו וצאצאיו בשנת תרס"ה, ושוב החליטו לקבוע ה'סטאנדארנד' בענגלאנד שיהיו כולם עם צבע הנ"ל (ובזה יהיו יותר מופרים מה'בראקעל'), ויחד עם השוות צבע הגב והזנב להנקבה, נתקללו אריכות נוצות 'מגל' (sickles) אצל הזנב-וכן אינו מתעגל כ"כ כשאר התרנגולים].

^י עדיין לא נתברר לי מקור של הכרבות כפולה הנקרא 'כרבות שושנה', ויתכן שמקורו מה'באנטאם', ודו"ק. ועי' להלן בהערה כ"ה שבס' 'אלדרובאנד' (איטאליא שנת ש"ס) מזכיר שהיה תרנגולים שכרבלתם כפולה [אלא שנראה מתוך הציור שם שלא היה 'כרבות שושנה' אלא כרבות 'באטערקופ' (buttercup)]. ועי' להלן בהערה ל"ג שבאמריקא (ניו יארק תרל"ה) נהגו איסור ב'כרבות שושנה'.

נולדו כל צאצאים עם הצבעים הללו. [ובצבע הנ"ל היה משפחה באמריקא בשם 'דומיניקי' (Dominique) ולרובם היה כרובלת כפולה]. וכן עשו בתרנגולים בעלי צבעים אחרים. ובדר"כ כינו אותם ע"ש הצבע שלהם בצירוף שם הקבוצה העיקרית שלהם".

שמות מקצת המשפחות

להלן שמות מקצת המשפחות שכרבלתם רגיל, ואע"פ שבקצתם (או רובם) מעורב תרנגולים מסוג אחר, מ"מ צורתם העיקרית לא נשתנה: לעגהורן, אנקונא (לעגהורן) (Ancona), אנדאלושיאן (Andalusian), מינורקא (Minorca), ספאניש (Spanish), קאמפיין (Campine), בראקעל (Braekel), פריעסלאנד\ פריסיאן (Frisian/ Friesland), לאקענוועלדער\ לאקענפעלדער (Lakenvelder/ Lakenfelder), ראמעלסלוהער (Ramelsloher), דעיניש לאנדהאן (Danish Landhoene), דרענטע (Drente), בערגישע קראהר (Bergische Crower), שלאטערקאם (Schlotterkamm), טורינגיען (Thuringian) וכו'.

ב. 'מאלעי'

קורניש (זכר)

אסיל (זכר)

מאלעי (זכר)

קורניש (נקבה)

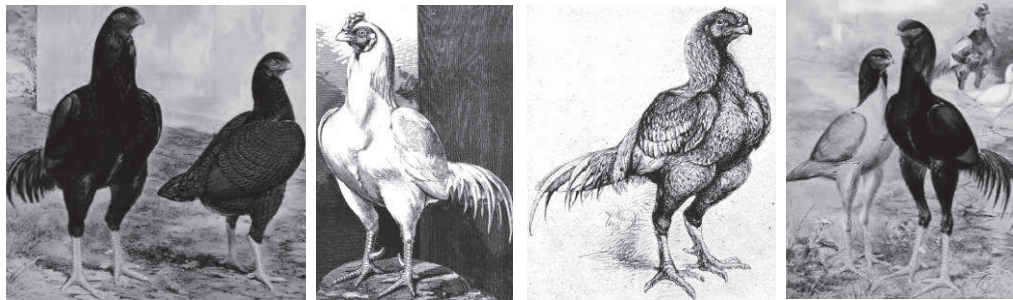

אסיל (נקבה)

מאלעי (נקבה)

יא] כגון במשפחת 'לעגהורן' הם מכונים 'Red Leghorn' 'Black Leghorn' 'Brown Leghorn' 'White Leghorn' וכדומה, או במשפחת 'בראקעל' הם מכונים 'Lemon Braekel' 'Silver Braekel' 'Gold Braekel' וכדומה.

קורניש (זוג)

אסיל (זכר. תרס"ו)

אסיל (זכר. תרנ"ו)

מאלעי ואסיל (זוגים)

צורת המאלעי

הסוג המכונה 'מאלעי' (Malayoid, Malayan) או 'אוריענטאל' (Oriental), הם תרנגולי קרב (קאמפ-הינער game) מדרום מזרח אסיה, ושונה לחלוטין מ'תרנגול הישן' שהיה נפוץ ברוב חלקי העולם, ולכאורה פשוט שאינו נכלל במסורת כשרות התרנגולים², וגם בין חכמי הטבע ישנם שאין מחשיבים אותו כתרנגול אלא כמין

יב וכנראה בהודו מקום עופות הללו היו בחזקת איסור, שהרי הערוך לנר ור"ד דייטש בעל גורן דוד ורמ"מ לאנדא מייאסי הביאו מכתב ר"ש דייטש מירושלים (לענין נידון 'קוטשין' ו'בראמא') דבארץ הודו מחזיקים אותם לאיסור, [וז"ל הערוך לנר (בקונטרס כנפי נשרים תשובה ה', ונדפס בשו"ת בנין ציון החדש ח"ג ס" מ"ד): וענו אותו כי ידוע להם היטב כי ברוב נמצאו במדינתם, ונמכרים בשוק לאינם יהודים, כי היהודים מחזיקים אותם לאיסור ולא אוכלים אותם. כו'. וגם מה שסמך (-הדבר משה) על המסורה להיתר במקומות אחרים, שאלתי אותו איה מקומות האלה, כי ב'אינדיע' ששם עיקר מוצא העופות לא בלבד שלא נודע לנו מסורה להיתר, אלא אדרבא לאיסור, עכ"ל. וכ"כ ר' דוד דייטש (בקובץ אבן המאיר דף י"ד ע"א, ונדפס בשו"ת גורן דוד ח"ב סי' י"ב תשובה א') וז"ל: וכן לי (-אחיו ר' שמעון) שחקר אצל אנשים שסבבו כל העולם ממש, ומי שהכירם אמר שישאל בדילין מהם באתר דשכחי, עכ"ל. וז"ל רמ"מ לאנדא (בתשובה הנדפס במחנה ישראל (לר"י ניימאן) ח"ב (חלק השו"ת): וזאת לא זאת שכותב שאין עליהם מסורה להיתר, אלא אדרבא יש לו עליהם מסורה ברורה לאיסור מן אינדיען, שהי' בשם אנשים מאינדיען והעידו לו כי העופות האלו נמצאים באינדיען לרוב, ונמכרים לאינם יהודים- כי היהודים אינם אוכלים אותם כי יש להם מסורה לאיסור, עכ"ל. וכן בשו"ת יד אלעזר (סי' קכ"ד) הביא דברי בנין ציון וסיים: ולפ"ז יש כאן מסורה לאיסור].

והאמת נראה ד'מסורה לאיסור' הזה לא היה על אותם תרנגולים החדשים, שהרי התרנגולים ההם באו מ'שאנחא' שבארץ ח'ניא, (וכן היה שמם מעיקרא בהגיעם לאמעריקא- 'שאנחא'), ולא רק שלא היו מצויים בארץ הודו כלל, אלא דגם בקוטשין-ח'ניא שהוא דרום מח'ניא לא היו נמצאים. וא"כ ע"כ לא כיוונו היהודים בהודו לעופות החדשים משאנחא, אלא היה הכוונה להתרנגולים הגבוהים והגדולים שבארץ הודו- דהיי"ה 'מאלעי' וכדומה, שהם באמת משונים מאד מתרנגולים, ומובן לומר שאינם בכלל תרנגולים. (וכנראה לא נתנו להם סימן של נוצות הרגליים, ושאלו רק על תרנגולים הגדולים מהודו. ובאמת בהרבה תרנגולים 'החדשים' שדנו עליהם הפוסקים לא היה בהם נוצות על הרגליים, והיי' משום שהיו רק תערובת עם ה'קוטשין', והרבה פעמים לא נולדו הוולדות עם שינוי זה). ולפי"ז נמצא שה'מאלעי' וכדומה לא בלבד שיהיה אסור משום חסרון מסורת כמעט לכל הדיעות, כיון שאינו דומה לתרנגול (-דהיי"ה אפי' להמתירין ה'קוטשין' בגלל שאינו משונה כ"כ מתרנגולים הישנים), אלא שבמקומן היה להיהודים עליהם 'מסורה לאיסור'!

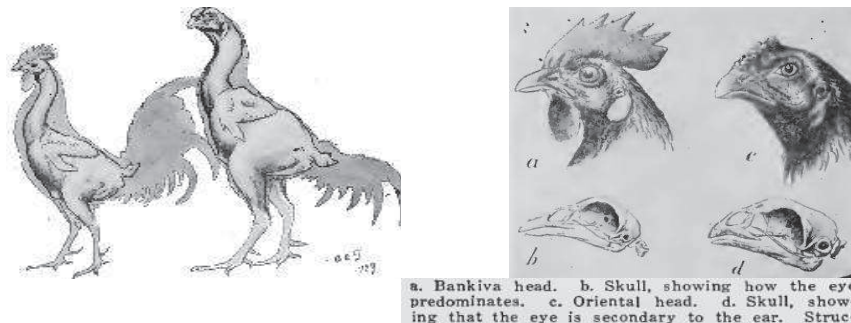
ונשאלתי פעמים רבות האם יש מקום לחוש שהם דורסים. והשבתי דאפי' אם יחשוב שדורסים לכאן עדיין אי"ז בכלל 'דורס ואוכל', שהרי אינם דורסים כדי לאכול אלא רק כדי להרוג בגלל ששונאים זא"ז, ולאחר שחבירו מת אינו אוכלו אלא מניחו. ובלא"ה זה שהם נלחמים וממיתין זא"ז, אי"ז בדריסת צפרניהם, אלא בה'דרבן' שמאחורי הרגל (וכן קצת בחרטום וכנפיהם). אולם כעת מצאתי כתוב שה'אסיל' אינו לוחם כשאר משפחות של 'געים' שהם נלחמים בה'דרבן', אלא כשהוא מתגבר עומד ע"ג חבירו וטורפו בחרטומו כמו נץ [וז"ל רש"י חולין (ס"ב ע"א). ונ"ל שכל עוף הנותן רגלו על האוכל כשהוא אוכלו ומחזיקו ברגלו שלא ינוד ולא ינטל כולו אצל פיו, הוא דריסה.], ומ"מ כנראה אינו אוכלו, ודו"ק. וז"ל:

AMERICAN POULTRY JOURNAL; Vol. 14 No. 10 (Oct. 1883); pg. 271 (Game Fowls Of India And Other Countries- J. Wallace.):

The late Mr. Edward Hewitt gives his opinion of the Aseel in the following words, "As to the Aseel fowl, no doubt exists on my mind they are a perfectly distinct variety and stand well the best of tests- "that like produces like"- in fact they breed as truly as any of our best known breeds. It is quite thirty years since first I knew them. They are desperately hard fighters, but one peculiarity is this: if they can by excessive strength bear down an antagonist, they at once **stand on it, and begin to tear it to pieces like a hawk**, and not to continue striking with the heels as would a Game cock.

שני⁷, מראהו אינו דומה לתרנגול רגיל, והוא מזכיר במקצת עופות טורפים. הם גבוהים בהרבה, רגליהם ארוכות וכן צווארם הוא ארוך כצורת נחש [אבל ב'אסיל' המפורסם (-ממשפחת 'רעזא' (Reza/Rajah) אינם ארוכין (וכ"ה ב'קורניש')], עמידתם זקוף ובכמה משפחות עומדים זקוף כבני אדם, הירכיים מופרדות הרבה זה מזה כעוף טורף, העצמות כבדים ועבים (ובפרט ארכובת הרגליים), כנפיהם קצרות קצת ואוחזים כנפיהם מופרד מגופם ויותר גבוה, כתפיהם רחבים, ומתקצר להזנב - והגוף דומה כתבנית משולש, הזנב אינו עולה למעלה כתרגול⁸ אלא יורד למטה (בפרט אצל הזכר), ולפעמים נמצא ב' נוצות נוספות בזנב [ט"ז במקום י"ד]^ט, מעל עיניהם בולט העצם בדומה לגבות עיניים ונותן להם צורה פראי כמו הנץ. במקום כרובול יש להם גבשושית אדומה על מצחם בין העיניים^ט. חרטומן קצרה [וקצת עבה (-קומתו)]. הצוואר ערום מנוצות - או שיש רק נוצות קטנות - בערך 'אינטש' או שתיים סמוך להראש, במקורו אין להם דלדולי עור אדומים (wattles) בשני צדדי החרטום (אולם ע"י תערובות יש להם דלדולים קטנים), אלא יש להם דלדול עור (dewlap) באמצע צוואר. נוצות הצוואר (hackles) קצרים, נוצות הגוף קשות [וקצרות], ואין להם כמעט נוצות קטנות והרכות שנמצאים מתחת להנוצות, ולכן יש אצלם מקומות שהן ערומות מנוצות (כגון אצל הזפק, החזה, והבריכים), הנוצות שיש בהם קולמוס מתאחרים לגדל (נקרא slow-feathering או late-feathering). צבע 'ערלת האוזן' (ear-lobe) אדום ככרובול, צבע העיניים (המצוי) כפנינים (pearl), צבע העור וקשקשי הרגליים והחרטום הם צהובים. צבע הביצים הוא 'ברוין' או 'ברוין חזק' והם גדולים (וקליפתם עבה וחזק), והם 'כד כד' משני צידיהם¹⁰. [בנוסף לזה

[ג] [קוראין אותו תרנגול 'זשיזאנטיוס' (*Gallus giganteus*) להבדיל מתרנגול רגיל (*Gallus gallus domesticus*).] ודעת חכמי הטבע הסוברים שהן בכלל מין התרנגול, בנוי בעיקר על ב' הוכחות, הא' שהם מתעברים מן התרנגולים בלי שום מניעה, והכלאים פוריים לגמרי, והב' בנוי על דיעות כוזבות שכופרים בהבורא ית"ש, ועל כן לא נעתיקנו. ולהלן ציורים מס' (C. A. Finsterbusch, 1929) 'COCKFIGHTING ALL OVER THE WORLD' [עמוד 125, 121] להראות ההבדל בין התרנגולים לעופות מאלעי:

[יד] וז"ל פי' סידור התפילה לרוקח. אשר נתן לשכוי בינה וכו'. והתרנגול נואף מכל העופות, לפי שכל העופות [זנבותם] למטה יורדין, ולתרנגול למעלה וכו'. [ונוסח הקטע הנדפס בקובץ 'ישורון כ"ב (תש"ע) הוא: אשר נתן לשכוי בינה וכו'. והתרנגול נואף מכל העופות, לפי שכל העופות זנב שלהם למטה יורדין, ולתרנגולת למעלה וכו'.]

[טז] וכלל גדול בחכמת טבע העופות (ornithology) שמספר נוצות הזנב הוא ענין מוסד שאינו משתנה בתוך מין א'. ובתרנגולים מספרם י"ד, ומספר ט"ז נוצות הזנב נמצא בעוף הנקרא גריין-זשאנגל-פול (Green Junglefowl/ Forktail) מאי דזאווה [ועוד איי אינדאניזיא], ויתכן שהמאלעי קיבל תכונה זו ע"י תערובת עוף ההיא [וכן תכונת ה'dewlap' תחת 'wattles', וכרובולת שאי"ב חודים]. ובאינדאניזיא מוכיבים עוף הזה עם התרנגול והכלאים נק' בשם 'בעקיסאר' (Bekisar) - והזכרים לפעמים פוריים. (ט"ז נוצות הזנב נמצא לפעמים גם בתרנגולי קרב שאינם מסוג מאלעי כגון 'Old English Game', וכנראה הוא תוצאה של התערובות המרובות של סוג מאלעי לתוכם). [וע"ע מ"ש להלן בסוף המאמר הערה 7].

[יז] ויש מהם כמה צורות, והם נקראים בשמות שונים, כגון: walnut-comb, strawberry-comb, pea-comb, cushion-comb, flat-comb

[יח] למעשה מעולם לא ראיתי בעיני ביצי ה'מאלעי' עצמו, אבל ביצי ה'קורניש' (Dark Cornish) ראיתי הרבה ממה שגדלתי בעצמי, [והיו גדולים וצבעם 'ברוין' וקליפתם עבה], והיו כולן כד וכד (ובחלק חשוב היו גם נראין לעין שוה ממש משני צידהן בלי שום הבדל).

כתבו חכמי הטבע שגם בעצמות הרגל ישנו בהם שינויים משאר תרנגולים, שבתרנגולים העצמות שלהם הם חלולים, אבל ב'מאלעי' הם מלאים עם סבכה של עצם ממולא עם מוח].

התנהגות המאלעי

סוג ה'מאלעי' מטילים מעט ביצים (רגיל בפחות מארבעים ביצים לשנה), הם יותר מבקשות לדגור על הביצים, והם מגדלות האפרוחים שלהם זמן רב (כחצי שנה ולפעמים אפי' שנה שלימה), והם מתבגרים מאוחר, אינם מתחילים לקרות ('קריאת הגבר') עד בערך עשרה חדשים, קול קריאתם עב וצרוד, ומאריך בו, וכשמסיים נדמה כאילו פוסק פתאום באמצע. [ואינן מצויות אצל התרנגולות כתרנגולים (-גם ביחס לה'קוטשין', וכ"ש ביחס להישנים)].

שמות המשפחות בסוג מאלעי

בסוג מאלעי יש הרבה משפחות (חלקם הם תערובות) כגון: אסיל [-רעזא] (Asil/Aseel/Azeel), קולאנג [אסיל] (Kulang [Asil]), מאדראס [אסיל] (Madras [Asil]), שאמו (Shamo), סייפאן (Saipan JF), טאי-געים (Thai Game), פאמא-געים (Burmese, Pama Game), קויישי (Koeyoshi), מאדעגאסקאר-געים (Madagascar Game, Malgache), גא-נוי (Ga Noi), טוזו (Tuzo), יאקידו (Yakido), טיוואן (Taiwan), יאמאטו-גונקעי (Yamato Gunkei), קורניש, וכו'.

ג. 'קוטשין'

בראמא (זכר)

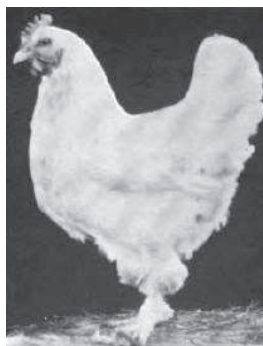
לאנגשאן (זכר)

קוטשין (זכר)^{יח}

בראמא (נקבה)

לאנגשאן (נקבה)

קוטשין (נקבה)

צורת הקוטשין

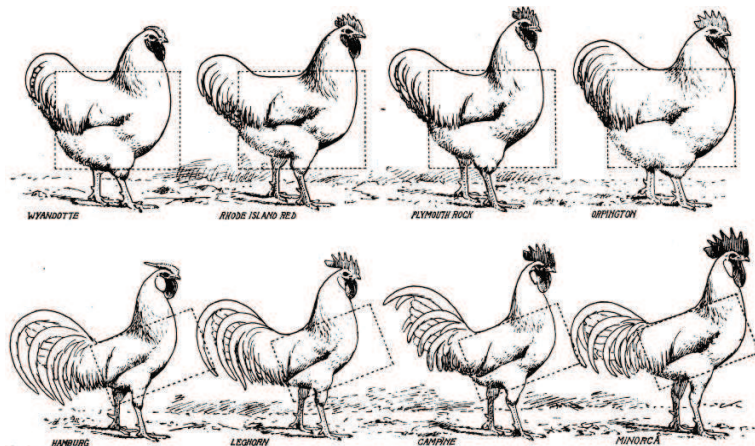
ה'קוטשין' הוא קצת 'ממוצע' בין התרנגול הישן וה'מאלעי', ולמעשה הוא נראה יותר כתרנגול רגיל². יש לו כרבולת רגילה (אלא קטן קצת), וכן יש לו דלדולים (wattles) תחת החרטום, הזנב שלו עולה לכיוון מעלה, אבל הוא קצר וכמעט אינו מתעגל. נוצות הצואר ארוכין, נוצות הגוף אינן קשות, ואדרבה יותר רכות, ומרובות בפרט סביב השוק ואחוריהם, וגם על גבם ומכסה הזנב הקצר. צבע העיניים דומה ל'תרנגול הישן'. אלא שתמונת גופם משונה בהרבה מ'תרנגול הישן' שהוא עגולה ולא משוכה³ [וכן אין זנבו ארוך ומתעגל כהנ"ל, ו"מסורבל" בנוצות רכות כהנ"ל], וכמו"כ הוא משונה ממנו בזה שיש לו נוצות על הארכובה

קוטשין שאינו "מוכי" כ"כ

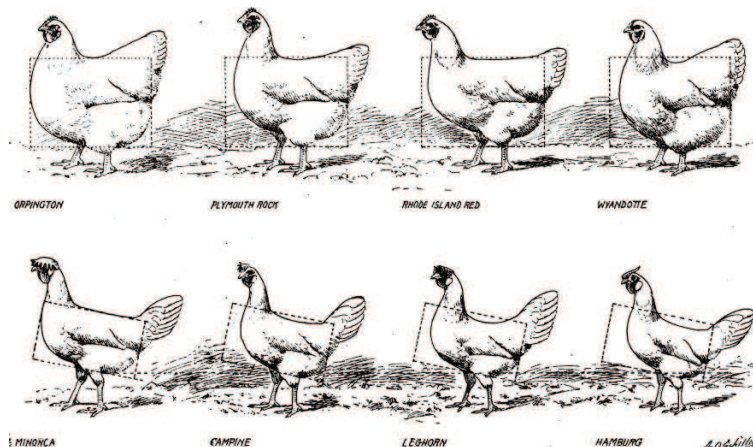
יח ע"ע ציורי קוטשין ובראמא להלן בסוף המאמר.

יט ביד יצחק (סי' מ"ח) הגדירו בזה"ל: משונים בתוארם וקומתם - דהיי' שתואר שלהם נוטה לעיגול, ושל מדינתינו לרוב המה נוטים לאורך, וקומתם רבו הרבה משל ארצינו, עכ"ל. [ובתשובת ריא"א לאנדעסבערג (בלבושי מרדכי סי' מ"ד) הזכיר נמי שינוי תוארם וז"ל: האמת שהמה משונים מאוד מאוד מתרנגולים שלנו - טבעם ומהותם אורחם ורבעם, וגם מראיהם כרבליהם ותוארם אינם כתרנגול הביתה (עכ"ל). וכן בבית יצחק (סי' ק"ו) ועוד תשובות הזכיר שמשותנים בתוארם.]

ולחן ציורים להראות הבדל צורת תרנגול (זכר) מסוג צאצאי 'קוטשין' (מימין לשמאל: עורפינגטאן, פלימוט-ראק, ראוד-איילענד-רעד, וויאנדוטי) וסוג הישנים (מימין לשמאל: מינורקא, קאמפין [ענגלישע], לעגהורן, האמבורג).

ולהלן ציורי תרנגולות (נקבה) מסוג צאצאי 'קוטשין' (מימין לשמאל: וויאנדוטי, ראוד-איילענד-רעד, פלימוט-ראק, עורפינגטאן) וסוג הישנים (מימין לשמאל: האמבורג, לעגהורן, קאמפין, מינורקא)

התחתונה ועל האצבעות. ודומה ל'מאלעי' בזה שגם הם גבוהין הרבה, כנפיהם קצרות [וגבהות], מתאחר בגידול הנוצות, צבע 'ערלת-אוזן' אדום [אבל הם מדולדלין (pendulous)], צבע הביצים 'בריון', וכותבין שהם כד משני צידיהם (מ"מ מעולם לא ראיתי בעיני ביצי ה'קוטשין'), וצבע העור קשקשי הרגליים וחרטום ברוב המשפחות צהוב [ובתרנגולים שנוצותיו כולו שחור, בדרכם גם קשקשי הרגליים שחורים, כהנ"ל].

התנהגות הקוטשין

סוג הקוטשין הוא יותר עצלן ומתון ואינו מעופף כ"כ, וכן אינן עזין כ"כ. בדומה ל'מאלעי' הן מבקשות לדגור על הביצים. הם מתבגרות מאוחר מתרנגולים הישנים אבל יותר מהר מה'מאלעי'. קול קריאתם משונה מה'תרנגול הישן' [כה'מאלעי' כדלעיל, אבל קצת שונה מה'מאלעי']. ודלא כה'מאלעי', ה'קוטשין' מרבה בהטלת ביצים (אלא דאינה מרבה כ"כ כמו תרנגול הישן, אולם מטלת גם בחורף [גם בתרנגולות מבוגרות] דלא כתרנגול הישן), ואינה מגדלת האפרוחים זמן רב, ואדרבה היא מגדלת אותם פחות מתרנגול הישן.

שמות המשפחות בסוג קוטשין

בעיקר נחשב ג' משפחות בכללו, והן הקוטשין עצמו, ה'בראמא' (שהוא באמת תערובות קוטשין ו'מאלעי', והשינויים מן הקוטשין קיבל מן ה'מאלעי'), וה'לאנגשאן' [שנקרא ע"ש הרי לאנגשאן למערבו של שאנחאי] (וי"א שמעיקרו היה כסתם קוטשין שחורה, ושוב בחרו בשינויים [גובה, זנב גבוה, מיעוט נוצות בארכובה ואצבעות, ועוד] כדי להבדילו מן הקוטשין).

ב. הבאת תרנגולים החדשים

א. 'קוטשין טשיינא'

בירור מהות הקוטשין-טשיינא

תרנגול הנקרא 'קוטשין' [קוֹכִין] הגיע משאנחאי (Shanghai/Shanghae) שבצפון מדינת חיינא (China) לאמריקא בערך משנת תר"ו (1846) ואילך, ומאמריקא הובא לענגלאנד, וכן היה שמו 'שאנחאי' באמריקא הרבה שנים. אלא שבענגלאנד כבר בשנת תר"ג (1843) ניתן להמלכה תרנגול שכנראה הובא ממחוז 'קוטשין-חיינא' (Cochin-China) בדרום מזרח אסיה (S.E. Asia) והיה גבוה מאוד³, וכשהוצג לפני המון העם (בשנת תר"ו) נתרעשו מאוד על חידוש תרנגול הגבוה, וכשהגיע ה'שאנחאי', כיון שהיה גבוה כמו ה'קוטשין-טשיינא' [וכן לנצל שמו המפורסם של עופות המלכה] היה ג"כ נקרא בפי הרבה אנשים בשם 'קוטשין-טשיינא' עד שבמשך השנים חדלו לקראותו 'שאנחאי' והיה נקרא רק 'קוטשין-טשיינא', ושוב קצרו שמו ל'קוטשין' בלבד.

ענין דומה קרה בענין ה'דזאווה' (Java), שמתחילה היה תרנגול שחור מסוג 'מאלעי'⁴ שהיה נקרא 'דזאווה' ע"ש שמקורו מאי 'דזאווה' שבדרום מזרח אסיה (והוא חלק ממדינת 'אינדאניזא'), וכיון שהיה גבוה ושחור, לכן כשהובא ה'קוטשין' השחור לאמריקא היה נקרא בפי הרבה אנשים ג"כ בשם 'דזאווה'. ולהלן נדבר עוד בענין ה'דזאווה' שהשתמשו בה ליצור ה'פלימוט-ראק' איזה 'דזאווה' היתה.

נידון כשרותם

מענגלאנד נתפשט ה'קוטשין' למערב אירופא ושוב למזרח אירופא עד שהתחיל להופיע במקומות היהודים בפולין ואונגארן בערך בשנת תרי"ח (1858) ואילך. ואז התחילו הרבנים לדון על כשרותו. ורוב התשובות נכתבו בין תר"כ ותרכ"ב ושוב בין תרכ"ד ותרכ"ו [כשהתחיל הנידון שוב בעיר יאססי־יאסס (Jassy) עיר הבירה דארץ מאלדאווה (Moldova)].

ורוב הרבנים נקטו דאינו נכלל במסורת תרנגולים הישנים מחמת השינויים, אלא שקצתן התירו על סמך תרנגול 'קבריצער' מאי 'קברייץ' (Cyprus) שהיה נאכל בא"י, שגם הוא היה תרנגול גדול, ולכן כמה אנשי א"י

שהיו נמצאים בחו"ל העידו שתרגומים החדשים דומים לתרגום 'קובריצער'², וכיון שנאכל בא"י יכולין בני חו"ל לסמוך ע"ז ולאכול ה'קוטשין' שבחו"ל. (והיה גם קצת רבנים שהתירו על סמך שאוכלין אותו בענגלאנד כבר איזה שנים, ובענגלאנד סברו דנכלל במסורת תרגומים גדולים שהיו נמצא בענגלאנד לפני הבאת ה'קוטשין'^{3א} - כנראה הכוונה ל'סאסעקס' (Sussex) ו'דורקינג').

ב וכנראה ברוב מקומות לא היה 'קוטשין' נקיה, אלא היה נמצא רק תערובת ה'קוטשין', ולכן בכמה תשובות לא נזכר רוב השינויים, דע"י תערובות החדשים לפעמים נשתנו רק בגודל גופם, ובבני התערובות יש שקיבלו יותר תכונות הקוטשין ויש שקיבלו פחות.

ובשו"ת שערי צדק יו"ד סי' פ"ז כתב בזה"ל: ובפרט כעת שמעט מזער נמצא אותם הגדולים - רק מבני התערובות וב"ב עד אין קץ, ואמנם דומים יותר לאותם הגדולים שבתחיל' ומעט מזער הם משונים מהישנים, [וכמדומה לי שמה"ט לא נתכנו העדים דאח"ק מזה איזה שנים למה שמעידין עתה, כי כבר נשתנו גם כאן הרבה מאותן שהובאו תחלה], ואותן א"א לאסור דא"כ כמעט צריך לאסור כל התרגומים, עכ"ל.

כא ר"מ תאומים אב"ד האראדענקא ביקש משו"ב עירו ר' ישראל לשאול מר' אברהם זוסמאן שו"ב לאנדאן (מח"ס בית אברהם) האם אוכלין אותן שם, ולשון השאלה והתשובה נדפס בס' ויעש אברהם (מור"א זוסמאן, סי' קי"ז), וז"ל השאלה: להודיעני אודות שזה שנתפשוט בנלילותינו תרגומים ותרגולות גדולים מאוד ממדינתכם, והנה אף שיש להם כל סימני טהרה אין אנו יכולים לאכלם כי צריך לזה מסורת כידוע וכו'. תשו' - אני בעצמי איני שוחט עופות בכאן לאנדן, אמנם כן אני שאלתי עליהם לשוחטי העופות דכאן, והשיבו לי דהדבר פשוט הוא לאכלם, ומעולם לא שמעו משום אדם - ואף מהחרדים לדבר ה' שום פקפוק עליהם. ועוד אמרו לי שלאחר מריסת הנוצות מעליהם אזי לפעמים מראה (געהל) להעור שעליהם, וגם הביצים שלהם נמי לפעמים מראה (געהל) להם וכו'. [עכ"ל]. (והובא בספרו דבר משה מהדו"ק סי' ד').

היינו דלא שאל על התרגומים הגדולים החדשים - הקוטשין ובראמא, אלא על תרגומים הגדולים שבמדינת ענגלאנד! - והם כנראה התרגומים ממשפחת 'דורקינג' ו'סאסעקס'. (והא שכתב דפעמים העור והביצים געהל, הי' שבשנים האחרונות לאחר שהובאו תרגומים החדשים ונתערבו בתרגומים הגדולים של ענגלאנד, התחילו לראות לפעמים מראה געהל בעורם, וכן לפעמים מראה געהל בביציהם).

ולזה כוון ר"ש העליר בסוף קונטרס דרך נשר וז"ל: וגם זאת ראיתי בס' דבר משה הנז', ששאלו מאת הר' מו"ה אברהם שו"ב דק"ק לאנדאן בעהמ"ח ספר בית אברהם והוא השיב שאוכלים שם עופות הגדולים בלי פקפוק כלל, הנה קרה לו כאשר קרה לי ששאלו אותי על תרגומים קובריצ' מה אנו נוהגים בו, ואני לתומי השבתי כי נוהגים בו היתר לעולם, וע"ז הוציאו קול עלי שאני התרתי, ולהד"ס, כי האין אפשר להתיר או לאסור בלי ראיות. אלא לפי מה שכתבו ממקומות רבים - וכאשר אנשים מגידים, נר' שהמה משונים הרבה. ומסתמא כ"ה בענין העופות מלאנדאן.

ומ"מ אב"ד לאנדאן ר"נ אדלער אכן השיב שהעם אוכלים גם הקוטשין [אבל לא הבראמא], וכתב לבעל אורי וישעי (תרכ"ו), נדפס בשאלת שלום סי' מ"ז) בזה"ל: "כי יש לנו משנים קדמוניות מסורה עליהם להיתר, ואנשים נאמנים מארץ הודו העידו לנו שאוכלים אותם שם בלי שום פקפוק, והרבנים הגאונים אשר ה' לפני התירו העופות".

אבל הר' בעל בנין ציון כתב "וגם לא אוכל להאמין שיש להם בלאנדאן מסורה כזה". ובאמת פשוט דלא שייך כלל שהיה מסורת עליהם בלאנדאן, שהרי הם חדשים מקרוב באו משאנחאי (או קוטשין-חינא) [שבאו לענגלאנד רק בערך שנת תר"ז-תר"ט (ולכל היותר משנת תר"א)], ופלא האין יכול לכתוב "יש לנו משנים קדמוניות מסורה עליהם". ותמוה מאד.

גם אינו מובן אם יש להם מסורת משנים קדמוניות, א"כ למה צריך לאנשי הודו. ובאמת זה שמביא מאנשי הודו, אינה עדות שיש להם מסורת, אלא עדות שאוכלים בלי פקפוק - דהיי"ש שלא עלו על דעתם דיש בזה איזה שאלה.

ועי' בשו"ת יהודה יעלה (מהרי"א) יו"ד סי' צ"ד שהביא תשובת ר"נ אדלער משנת תר"כ, וז"ל: במקומינו יש לעופות הנ"ל מסורת טהרה משנים קדמוניות - כ"י שם ממש כמו תרגומים שלנו - רק הם גדולים מהן, גם אנשי נאמנים מהודו סמוכין לארץ קוכין חינא או' לי שאוכלי' בלי שום פקפוק, וכיון שאין במקומות אחרות מסורת לא לאיסור ולא להיתר, גם לענ"ד נר' שמותר' בלי שום פקפוק וכו'. [עכ"ל].

והיינו דבדאי לא היה מסורה עליהם בלאנדאן - דזהו מן הנמנע כהנ"ל, אלא כתב שיש מסורת משנים קדמוניות - כיון שהם ממש כהישנים - והרי על הישנים איכא מסורת משנים קדמוניות, וזה שהם גדולים יותר לאו כלום. וגם אומרים שבהודו אוכלים בלי פקפוק (-א"י מסורת, אלא דגם הם דעתם שאין בהם שאלה).

ועי' בשו"ת יד הלוי ח"ג סי' ס', תשובת ר' נתן אדלער, (מסיון תרי"ח). והם תשובות הראשונות שיש לנו שנכתבו על הקוטשין ובראמא [קובריצער], וז"ל: בדבר התרגולין שקורין cochine china זה ימים לא כבירים שאלני אחי הרב הגדול מ"ה גבריאל נר"ו עליהם, והשבתי לו כי במדינתנו יש להם מסורת טהרה משנים קדמוניות, ושאלתי שוחטי עופות במקומנו, ואמרו לי שהמה כמו תרגומים שלנו, רק גדולים וכבדים מהם (אולם באמת תרגול קוטשין משונים בעוד כמה דברים, וכמו שכתב בעצמו בשנת תרכ"ו בתשובה לבעל אורי וישעי הנ"ל, וצ"ע), ולפנים באו מחינא (-ולא מהודו) ועכשיו נתגדלו בה. גם שאלתי אנשים כשרים מארץ הודו (-מאחר שמקורם מחינא כנ"ל, צ"ב מה יעיל לן אנשי הודו), ואמרו שאוכלים אותם בלי פקפוק כלל. וכיון

אלא דבאמת לא היתה ה'קובריצער' ממין ה'קוטשין', והרבה אנשי א"י העידו שאינו דומה כלל²³, ומא"י כתבו שה'קובריצער' דומה ל'קוטשין' רק בזה שהוא נמי גדול, ושהנוצות גדלין לאט (slow feathering) ולכן כשהוא צעיר הוא נראה מקצת ערום, ושקולו עבה קצת²³, אבל חוץ מג' דברים הללו דומה ממש לתרנגולים

בארץ אשכנז אין להם עליהם מסורה - לא לאיסור ולא להתיר, כי מחמת יקרן לא באו לשם, ולא נהגו בו אסור, וא"כ גם לדעת הרשב"א בתה"א הותרו. [עכ"ל].

ודבריו צ"ב, דמאחר שלא ידע מהותם והוצרך לשאול השוחטים, א"כ האיך השיב דיש מסורת משנים קדמוניות. אלא דר"ל שיש להם מסורת - כיון ששאל השוחטים ואמרו שהמה כמו תרנגולים שלנו - והרי על תרנגולים שלנו יש מסורת משנים קדמוניות. וכנהנ"ל. עכ"פ ברור דלא היה מסורת בלאנדאן כלל על הקוטשין, אלא שכבר אכלו תרנגולים גדולים כמו ה'סאטעקס', והקוטשין היה נראה להם כמותם רק שהם גדולים וכבדים יותר.

[כמוכן כל דברי ר"ג אדלער בנוי על מה שהגידו אותו השוחטים. וגם לאחר שלשים שנה בשנת תרמ"ט עדיין לא ידע ר"ג אדלער מהו הקוטשין והבראמא (כמבואר בשו"ת נחלת נפתלי סי' כ"ט, מ"ש לר' נתן אדלער בזה"ל: נשאלתי מכבוד מאהבי אדמו"ר הגה"צ רבינו נתן הכהן אדלער זצלה"ה (נכתב בברייטאן יום ד' ח' תמוז 'בונה ירושלם' לפ"ק), כו', ובשנים כבירים התיר הוא (הרב ז"ל) אחר חקירה ודרישה העופות מן Cochinchine, והשוחטים באותו זמן הבטיחו שיש להן מסורת התיר, אולם עופות Bramaputra שיש להן נוצות קטנות בבית השחיטה (-) ר"ל רק נוצות קטנות [או מעט נוצות], וזה בא להם ע"י תערובות המאלעי) וצבועות במראיהן, לא התיר כבוד רבינו ז"ל. ומקורב נדפסות שו"ת ממוהר"י אסאד ומר"ם שיק ואחרים אשר יש מתירין ויש אסרין התרנגולים קאטשענשיינא, ולכן מבקש הרב לברר לו לדעת הסימונים מן קאכין - שני מן בראמאפוטרא, וכו').]

(ובענין 'מסורת' ר"ג אדלער מהודו, ע"י בגור דוד ח"ב סי' י"ב תשובה א' (זו"ל): אך אפשר מאחר שמוציאין קול שהר' דק"ק לאנדאן היתירם, שדיבר עם אנשי אינדיען - הגם שהודעת זאת להג' דק"ק אלטונא וכו' במכתבו שא"א שיהי' להם נאמנות ע"ז כי רחוק מאוד שיבאו שירתא דיכולין לסמוך עלי' - וכו' לי אחי הג' במדינת אונדיען נמצאו יהודים נקראים זמזומים מאותן יהודים שבקאלקוטא - היא כלל הנאמר בתורה, ובקאלקוטא וסביבות אין אוכלין עופות תרנגולים אלא מה שאנו אוכלין, אלא הרחק מאוד מקאלקוטא נמצאים אלו שאין יודעים כלל מדיני ישראל, וע"כ יקרא להם בשם זה, ואולי מאותן יהודים באה מסורה להר' מלאנדאן - אם אמת הדבר, ועי"ש סי' י"א תשובה ב' מ"ש בענין לאנדאן והודו, ע"ש. ועי"ש מה שהביא בליקוטי חב"ר בן חיים ח"ה, ח"א, ליקוטי סי' יהודא יעלה ח"ב סי' קפ"ג, מהר"ר בנין ציון [ז"ל: סיפר לי הג' מו"ה נתן בנימין סג"ל רב"ד בפ"ב צ"ל, כי לו הג' מהר"ר עטלינגר מאלטונא, כי על עדות אנשי הודו אין לסמוך כלל, כי רובם בעו"ה חשודים על טרפות וכו"ב, עכ"ל. עי"ש שגם הקשה על מהר"א זו"ל: וכי בשמא תליא מלתא, הי' לו להרב מלאנדאן לשלוח למדינתו מאותן התרנגולי' לאמור אלו הן הנאכלים ע"פ מסורת.].

למעשה מהר"י אסאד והר' מדעעש תמכו עצמן על 'מסורה' מלאנדאן, וכמו שסיים מהר"א בסו"ס צ"ב בזה"ל: הנלענ"ד כתבתי בזה טעמי ונימוקי להתירם ולסמוך על המסורת של העיר לאנדאן וארץ הודו ע"פ עדות במכתב הרה"ג דשם. וכן בתשובה הר' מדעעש מתרכ"ה לר"ש העליר [שערי צדק סי' פ"ז] כתב. אמנם קושטא דמלתא אודיע, כי בעת שהי' ההיתר כאן, לא הי' לבד מהמסור' דאנשי אה"ק - אשר בלא"ה יש לפקפק ע"ז - כי לא הובאו כלל למדינתנו מא"י הים [אי קובריץ] קפריסין (-שתרנגולים החדשים לא באו מקברייץ כ"א מקורם מוחינא), רק המסור' הי' כאן בלא דבריהם עפ"י מה שהגיע לידי מכתב יד קודש מהרה"ג הגדול המפורסם זקן הדור מו"ה יהודא אסאד נ"י אבדק"ק סערדיהעל זו"ל, בענין עופות התרנגולים שבאו למדינתנו מארץ קאשטאנטינא (-קאטשאנ-טשינא), הנה פה מתחל' גם טרם הגיע לידנו האגרת מהר' דלאנדאן שנאכלין שמה במסורת מקדם קדמתה, נזרק' מפי חבורתנו חכמי עירנו הי"ו להתירם בלי שום פקפוק, וכ"כ כהיום אשר נודע לנו המסורת מלאנדאן הנ"ל, יאכלו ענוים וישבעו, עכ"ל. [עכ"ל]. [ועי"ש דמ"מ מהיות טוב ציוה על השוחטים שימנעו מלשוחטם].

(ועי"ש שצירף עוד סברות להתיר. אלא דברבות השנים כשנתעורר שאלת תרנגולי 'ערומי צואר', אסר אותם [כשהצואר ג"כ אדום], כמ"ש בסו"ס פ"ג וסי' פ"ה (תרל"ט), ואע"פ שהם מולידין אין קץ מתרנגולים שלנו (ונקראים בשם תרנגול ויש להם ג' סימונים), וכנראה חזר מסברות אלו להתיר, אלא דמ"מ אף שאסר הערומי צואר עדיין היה ניח"ל להתיר ה'קוטשין', והיי' ד'קוטשין' יש להתיר ע"ס "מסורת" מלאנדאן ש'קיבלו' מארץ הודו, משא"כ בהערומי צואר לא המציאו מסורת עליהם, וכמ"ש שם בסו"ס צ' (שנת תרל"ז) ובאבני צדק אה"ע סי' ל"ו).

כב וכמו שהאריכו בתשובות הפוסקים. וכן הובא הקבריצער לפרעשבורג וראו שאינו דומה כלל, כמו שהבאנו בקובץ "עץ חיים" הערה ה'.

כג כ"כ ר' בצלאל ברש"ח בכתב-עת 'הלבנון' שנה ג', בדרכי אדר תרכ"ו [עמו' 56]: שהעופות הגדולים הנמצאים כאן יקראו בשם תרנגולים קבריצר, אולי ראשית ביאתם לכאן הוא מאי ציפרען - ובערבי קיברייץ, תמונתם כתרגולים פשוטים - רק גדולים מהם וקולם עבה מעט יותר, ובשאר דברים שוים לשאר תרנגולים מצוים, גם זנבות יש להם, רק בצאתם מבציהם עד לאחר ב' חדשים לא יש להם נוצה ויתיצבו ערומים ולא יתבוששו, אח"כ יתכסו מעט מעט בנוצה עד שיתכסו לגמרי ... באה"ק נאכלים למי שיש לו כסף - כי המה ביוקר, עכ"ל.

אולם ר' שמעון דייטש מירושלים כתב שאינו משונה בקולו ומשונה רק בגדלות וגידול נוצות [-לאט] (ז"ל בעל ערוך לנר (בתשובה הנ"ל): כפי הנכתב לי מהרה"צ ונאמן מירו' שמו הר"ר שמעון דייטש נ"י, התרנגולת שמתירין שם (נקראים קבריצר הינער) אינן העופות החדשים שבאים אצלנו, כי העופות ההם לא משונים בשום ענין מהתרנגולים הידועים בכל המדינות

הישנים. וכיון שה'קוטשין' אינו דומה ל'קבריצער', נמצא דגם הרבנים המתירין תרגולים החדשים על סמך ה'קבריצער' מודו שאין לאכול ה'קוטשין' מחמת חסרון מסורת.

ומ"מ כמה רבנים התיירו לגמרי משום שסברו דאין השינויים מוציאו מכלל מסורת התרגולים [ועי"ע בדבריהם^{כד} מה שדנו משום זוז"ג, אין חוששין לזרע האב, אין טמא מתעבר מטהור, שכן ונדמה, שיטת רמב"י, ועוד, עי"ש ואכמ"ל כי לא באתי כאן רק לבאר מציאות הדברים, וכתבתי קצת בקובץ 'עץ חיים' חוברת כ"ה (ניסן תשע"ו. עמוד רכ"ה-רמ"ד), עי"ש^{כה}].

להיתר רק שהם גדולים יותר מהרגילים, ויש להן שינוי בגידול נוצות, וידוע שגם אצלינו נמצאים שינויים כאלה, אבל בקול התרגול ואופן הגידול ברגלים גבוהים, ומראה העור והביצים, אין שום שינוי בתרגולים ההם, משא"כ בתרגולים החדשים שיש כל השינויים האלה).

ובשו"ת דבר משה מהדו"ק סו"ס מ"ה כותב על ר' שמואל העליר מצפת בזה"ל: ומצייר אותם כי המה גדולים ומשונים וגובה להם, וכשנולדים יעבור זמן רב שאין עולה שום נוצה על גופם- והולכים ערום, ובארכובתם יש בהם נוצת כמו זר שיש ליונים, ומעולם אכלו אותם כל גדולי ישר, עכ"ד. [וחבל על שלא הביא לשונו של ר"ש העליר, ואין לנו מכתב ההוא]. למעשה לא נזכר בשאר התשובות שהיה נוצות ארכובת בהקבריצער, חוץ ממה שהעתיק בשו"ת שו"מ מהדו"ק ח"ב סי' קנ"ב מכתב רנ"ח הורוויץ נכד הד"ח ז"ל: אך נוצות אין למו על הרגלים- רק קצת דקצת קטנים מאוד. ודו"ק.

כד ורוב גדולי הפוסקים אסרו הלא הם: ר' שלמה קלוגער (טטו"ד מהדו"ג' סי' ק"נ-קנ"ב ורס"ג, האלף לך שלמ' יו"ד סי' ק"ב וקמ"א-קמ"ג). בנין ציון (החדש ח"ג סי' מ"ב ומ"ד). ר"ד דיי"דש (גורן דוד ח"ב סי' י"א-י"ג, נזר התורה קובץ כ"ז). אב"ד וירצבורג (יד הלוי ח"א סי' ל"ה-ל"ז, ח"ג סי' ס"ד). מהר"ם שי"ק (יו"ד סי' צ"ח-ק', תרי"ג מצו' מצ' תע"א). יד אלעזר (סי' קכ"ג-קכ"ד). מכתב סופר (יו"ד סי' ג'ד') (וכן הכת"ס אבל נמנע מלפרסם (פנים מאירות סוף קובץ ז'), שו"ת הרי"ם (סי' ח') [ולענין הקבריצער מתיר אבל מפסקן]. ר"ש העללער (קונטרס דרך נשר) שם משמואל סי' י"א). ר' ישעי' שור ונכדו רמ"מ לאנדא (קונטרס כנפי נשרים). ריא"א לאנדעסבערג (נדפס בלבושי מרדכי מהדו"ק סי' מ"ד). ועוד הרבה.

[ועי' דברי חיים (או"ח ח"ב סי' ב' וט', יו"ד ח"ב סי' מ"ה-מ"ח, חו"מ ח"ב סי' ל' ונ"ב, אה"ע ח"ב סי' פ"ב, השמטות סי' מ"ב, תשובות נוספות סי' ז'-ט') [מתיר הקבריצער (וכל דדמי ליה, אבל מחמיר לעצמו) ואסר הקוטשין. ועי' בקובץ "עץ חיים" חוברת כ"ה (ניסן תשע"ו) שהארכנו בדעת הד"ח]]. בית שלמה (יו"ד סי' קמ"ד-קמ"ח [מתחילה נטה להתיר ולבסוף לא התיר]). בית יצחק (יו"ד ח"א סי' ק"ז-ק"ז [נוטה לאיסור]). שערי צדק ((להר"י מדעש) סי' פ"פ-ז [יש להחמיר אבל אין לאסור]). מהר"י הכהן (ח"א יו"ד סי' י"ב [אינו אוסר ואינו מתיר ויש להחמיר]). (ועי' תשובת ר' מרדכי מזוועהל (המאסף שנה י"ט סי' נ"ט [סברת מתירין ואוסרין]).

והרבנים שהתירו היו בעיקר ר' ש' טויבש (שאלת שלום מהדו"ק סי' כ"ב ומ"ד). אחיו ראש"פ (אורי וישעי סי' י"א-י"ב). ר"א תאומים (חסד לאברהם מהדו"ת יו"ד סי' כ"ב-כ"ד). ר"מ תאומים (דבר משה ח"א סי' ד' ומ"ה, מהדו"ת סי' ג'). רי"ש נאטינאהן (שו"מ מהדו"א ח"ב סי' קנ"ב, ח"ג סי' י"ב, מהדו"ג ח"א סי' קמ"ט, ח"ב סי' קכ"א, מהדו"ה ח"א סי' ס"ט, מהדו"ז יו"ד סי' כ"ב-כ"ב, הסכמה לחק' דעת יו"ד ח"א, הסכמה ליהודה יעלה, הסכמה לצלותא דאברהם, זכרון אברהם לר' אברהם אבלי כהן- בסופו, ד"ש ו"ד יו"ד סי' פ"ב). ור"י אסאד (יהודה יעלה יו"ד סי' צ"ב-צ"ד), ועוד.

(ומלבד כל תשובות האוסרים, הובא דעת הרבה גדולים האוסרים (בשנת תרכ"ז) [שלא כתבו תשובות], בתשובת רא"צ קלינגבערג [אב"ד וואלאווע] [נדפס בס' שלשלת קאמאראנא עמוד ק"ח-קכ"ד (וכנראה היה תשובה ז' בקונטרס כנפי נשרים)] וז"ל: וידע שאמ' לי דוד ז"ל (זווגתי) ה"ה הר' הגדול כו' מו"ה יהושע [קלוגער] אבד"ק גריידינג, שחמיו הג' [ר' משולם ישכר הלוי הורוויץ] מסטאניסלאוו חזר בו וכת' בפשיטות לאיסור, וגם בנו הגדול [ר' אלעזר] מראטין אמ' בפני כל העיר שלו שהן אסורין. ועמי בדרך ה' הרה"ג מו"ה יחזקאל אב"ד דק' שיניווע, וצווה מאוד על המתירין, ואמ' שגם אביו (הוא הרה"ג הצ' מו"ה חיים האלברשטאם אבד"ק צאנז) נוטה באמת לאיסור (וכע"ז כת' רמ"מ לאנדא בקונטרס כנפי נשרים, [ועי' במ"ש בקובץ "עץ חיים" חוברת כ"ה ובמכתב למערכת סוף חוברת כ"ז]), ומעשה אבות ירשו בנים, וד"ל.

ובעיר מליאה חכמים וסופרים פאמריין הכריזו ב... על השוחטים. ובסמוך לק"ק גליל לבוב עיר שטעריץ הכריז הר' עליהן- והוא זקן אב"ד זה מ' שנה ויותר. והר' דנעמירוב [ר' נפתלי ארי' ליבוש אבענד] אמ' שלא יהי' ח"ו למול ולגנד מז"ה הצ'. והר' הק' [ר' אברהם] מסטרעטין ז"ל מאוד הי' זהיר ומזהיר. וכן כל רבני וצדיקי גלילותינו. וגם ב' שלישי לבוב (-אתרי' דבעל שו"מ) אין אוכלי' אותם, כי יראים ממוז"ה- כי גדול שמו בתוכם בכח התורה.

והרה"ג מהר"ש... בערג אבד"ק זאלקאווע (-ר' שמואל וואלדבערג אב"ד זאלקווא, ושוב אב"ד יארסלב). אוסרם. ומו"ח הרה"ג מו"ה יעקב קלוגיר אב"ד ווישנע האריך בכוחא דאיסורא להג' דאלטונא. והרה"צ [ר' יהושע [רוקח]] מבעלזא מזהיר עליהם. וש"ב הרה"צ המפורסים [ר' יצחק אייזיק [סאפרין]] מזידיטשוב ג"כ מרעיש עליהן. והרה"ג הצ' [ר' צבי הירש [פרידמאן]] אבד"ק ליסקא במדינת הגר מאוד הרעיש עליהן בשאלתו למז"ה נ"י (עי' במ"ש ע"ז במכתב למערכת "עץ חיים" בסוף חוברת כ"ז). וגם הג' הצ' מטאש במדינה הנ"ל הכריז עליהן. והרה"ג אבד"ק זאלישטשיק ג"כ אסרם.

כללא דמילתא כי רוב ערי גאליציע הצדיקים והחסידים ואשר יראת ה' נוגע בלבו- טמא טמא יקרא עליהן, עכ"ל).

מנהג הדורות

ומתחילה היה הרבה קהילות שנוהרו מלאכול אותן, וגם בקהילות שהקילו מ"מ הרבה 'יראים' ו'חרדים' נזהרו מהן, אולם במשך השנים שכבר נתערב החדשים בהישנים, ורובם ככולם של תרנגולי הכפרים והערים היו מתערבות החדשים, נתקבל אצל רוב בני"י שלא למנוע מלאכול עכ"פ תערובות תרנגולים החדשים.

ואיזה גדולים כתבו כי כבר נעלם הקוטשין ממקומן וכל מה שנשאר היו תרנגולים הישנים. וכנראה שאכן בכפרים וערים הקטנים שעיקר גידול התרנגולים היתה לשם ביצים, (ועוד שהתרנגולים היו מיועדים למצוא מזון מעצמן), שפיר היו התרנגולים דוקא מסוג הישנים [ואף אם היו באמת תערובות מ"מ צורתם היה כהישנים], ומ"מ בערים הגדולים ומקומות שגידלו תרנגולים במיוחד לשם בשר⁵, לכאן היו מגדלים גם תרנגולים גדולים מתערבות החדשים. [ועי"ע להלן ריש פרק ג' - תרנגולים הנאכלים כיום ושם הערה ל"ז ול"ח].

ב. בראמא

הפקת הבראמא-פוטרא

משפחת 'לייט-בראמא'¹ נוצר באמריקא ע"י הכלאת 'קוטשין' עם הסוג 'מאלעי' [ובענגלאנד שוב עירבו בו גם 'דורקינג'], וע"י תערובת ה'מאלעי'⁶ נשתנו כרבלתו וגבות עיניו⁷ [וקשיות נוצותיו, ואהבתו לחימה], וכמו"כ נשתנה קצת מבנה כתפיו ורגליו וצוארו והחזה, [וכן אינו עצלן ומתון].

והיו בעיקר ג' מייצרי ה'בראמא', א' מהם היה מוכר בשם ד"ר בעננעט (J. C. Bennet) (המייצר של ה'פלימוט ראק' הראשון בערך שנת תר"ט, כדלהלן), ע"י שעירב קוטשין [צהוב]⁸ עם 'גרעי-שיטאגונג' (Gray-Chittagong), ה'גרעי-שיטאגונג' קיבל מד"ר קערר (J. J. Kerr [a.k.a. Asa Rugg]), וגם מר בורנהאם (G. P. Burnham) קנה 'גרעי-שיטאגונג' מאותו ד"ר קערר, [וקערר כתב במכתב א' שהובאו מעיר קלקוטא].

'שטיאגונג' היתה שמו של תרנגולים מתערבות ה'מאלעי', והיו ה'תרנגולים פשוטים' בשיטאגונג שבארץ הודו (היום הוא ארץ 'באנגלאדעש') שעשו אותם לצורך אכילה ולא לצורך לחימה⁹, וקודם שהגיע ה'קוטשין'

כה] גם איזה הוספות במכתב למערכת בסוף חוברת כ"ז (ניסן תשע"ז). ונראה נכון להוסיף עמ"ש שם בהערה ט' בזה"ל: ולכן הרבה שנים לאחר שיסדו המין, עדיין היו נמצא מפעם לפעם נוצות על רגלי הלעגהורן או בין האצבעות [The Mating and Breeding of Poultry, 1920. pg. 4]. [ע"כ]. דא"ז ראי' מוכרחת שמעורב בו ה'קוטשין', שהרי תכונה זו (נוצות על האצבעות) כבר היה נמצא בתרנגולים באיטאליא לפני שהגיע ה'קוטשין', שהרי בס' 'אלדרובאנדי' (Ulyssis Aldrovandi) מאיטאליא בספרו על התרנגולים משנת ש"ס (1600 למספרם) כתב, שהיה נמצא גם תרנגולים עם נוצות על רגליהם, והיה ברגליהם ה' אצבעות, וכרבלתם היה כפולה, וחרטוםם ורגליהם היו ירוקים. ואפשר מתערבות תרנגולים הללו היה נמצא לפעמים בלעגהורן נוצות ברגליהם ובין אצבעותיהם, ולא משום תערובות ה'קוטשין' \ 'לאנגשאן', ודו"ק. [וכ"כ כבר הגיע קודם ה'קוטשין' תרנגולים קטנים מאד הנקראים 'באנטאם' (Bantam) שהיה להם נוצות ברגליהם ואצבעותיהם].

והא לך ציור אותו התרנגול ותרנגולת:

כו] במשפחת 'בראמא' יש ב' צבעים, הראשון הוא 'לייט' (Light Brahma) והשני הוא 'דארק' (Dark Brahma), ה'לייט בראמא' צבע גופו לבן וזנבו שחור, ובצוארו קיים שחורים ולבנים [וכ"ה בנוצות הסמוך לזנב ונוצות הארכובה]. וה'דארק בראמא' צבעו נוטה לשחורות שרוב חציו התחתון שחור, ובתרנגולת צבע הנוצות 'גרעי' - ובצואר עם קיים שחורות ובגופה סריוטות עם פסים מסולסלות שחורות. [כנראה ה' בעבר גם 'ווייט בראמא' (White Brahma) שכולו לבן].

לאמערקא לא היה להם נוצות על הארכובה, ומתארים אותם שהם בכלל 'מאלעי'¹⁰, ולאחר הבאת הקוטשין [ועירבו אותם יחד] התחילו למצוא לפעמים נוצות על האכובה.

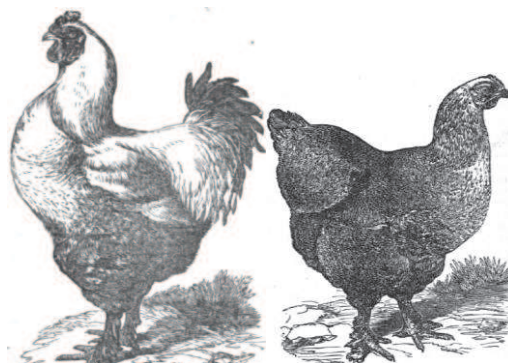
בעננעט הציג תערובות הנ"ל בתחילת שנת תרי"א, ונתנו להם שם 'בראמאפוטרא' (Brahmapootra) ע"ש נהר ההוא, [שהעיר 'שיטאגונג' יושבת על ים ה'בענגאל' (Bay of Bengal) סמוך לראש הנהר ההוא, וכנראה בחר בשם זה משום סמיכות אותו הנהר ל'שיטאגונג']. וכשהציג אותם היה שם גם מעופות 'בורנהאם' (-גרעי-שיטאגונג' מגזע 'קערר', קודם שעירב בהם הגרעי-שאנחאי), והיה שם גם 'שיטאגונג' ממגדל נוסף בשם מר האטש (S. O. Hatch) והוא גידל גזע שלו שיהיו שווים בגידול נוצות הרגליים, ועופות שלו היו המצויינים. בעננעט הכריז אז שגם ה'שיטאגונג' של האטש הם 'בראמאפוטרא', ושוב בשנה הבאה קנה עופות ממר האטש [וכן קנה ממר קורניש (V. Cornish) - שלפי הנראה קורניש והאטש שניהם קיבלו העופות ממר 'טשעימבערלעין' (N. H. Chamberlain) -] שקנה אותם בניו יארק מספינה ממזרח הרחוק], כדי לשפר 'בראמאפוטרא' שלו. אחר איזה שנים קצרו השם 'בראמא-פוטרא' ל'בראמא' בלבד.

בורנהאם שוב קנה עוד תרנגולים בצבע גרעי, מספינה שהגיע משאנחאי, ועירב אותם ('גרעי-שאנחאי') ב'גרעי-שיטאגונג' שלו, וטען שעופות שלו שווים לאלו של בעננעט, וששמן האמיתי צריך להיות 'גרעי-שאנחאי', ומ"מ מכר אותם לרוב תחת השם 'בראמאפוטרא' שנתפרסם לשבח. [בורנהאם קנה שוב מגזע האטש, וי"א שמאלו העופות שלח לענגלאנד¹¹, ומסתמא השתמש בהם בכדי לשפר גזע שלו]. ועוד קבע

כז' ע"י בספר מור רייט משנת תר"מ 'THE ILLUSTRATED BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1880' עמוד 246. ציורי 'לייט-גרעי-שאנחאי' ששלח בורנהאם למלכה דענגלאנד (תרי"ג), ו'לייט-בראמא' של גזע האטש [טשעימבערלעין] (תרי"ג):

ציורי 'דארק-גרעי-שאנחאי' ששלח בורנהאם לענגלאנד (תרי"ג):

ראה עוד ציורים בקובץ עץ חיים, ומה שהבאנו שם ציור מתרכ"ח, ע"י בסוף הערה 3 (שבסוף המאמר) שבאמת הוא תרכ"ז. ואף שבורנהאם היה טוען שהשיטאגונג היה שוה להבראמא, אינו אמת כדמבואר בדבריו להדיא כשמתאר השיטאגונג-שצבע נוצותיו היו יותר דומה למה שקבע אח"כ בשם 'דארק-בראמא', וז"ל:

THE POULTRY BOOK; J. C. Bennet, Boston 1850; pg. 27:

מגזע שלו גוון נוסף- ה'דארק-בראמא' (והוא קרא אותם אז 'דארק-גרעי-שאנחאי') ושלח אותם לענגלאנד בשנת תרי"ג. [ושוב שיפרו אותו יותר ע"י גרעי-דורקינג].

נידון כשרותם

בתשובות ר"נ אדלער להר' מוורצבורג כתב שבלאנדאן אוכלין ה'קוטשין' ולכן מתיר אותם, אבל אינו מתיר ה'בראמא' כ"ח. והא שהשוחטים לא שחטו הבראמא בלאנדאן- אע"פ שהיה מפורסם שהוא מצטיין לאכילה יותר מהקוטשין, [כי הקוטשין עצמו (בלי תערובות 'דורקינג' או 'מאלעי') ע"פ רוב היה להם חזה רזה, משא"כ בבראמא היה חזה עבה], נראה דטעמא דמילתא הוא כי הקוטשין היה נראה לעיניהם שאינו משונה כ"כ מתרנגולתיהם, משא"כ בבראמא ראו שינויי ה'מאלעי', ולא הי' לו כרבות כתרנגול.

עכ"פ כיון שלא התירו הבראמא, מה"ט כתב הר' מוורצבורג ועוד רבנים, דכיון דלא ברירא להם החילוק בין קוטשין לבראמא, א"כ גם אם הקוטשין באמת מותר אין לאכול תרנגולים החדשים אולי הם הבראמא ולא קוטשין כ"ט.

Mr. Burnham furnishes the following description of these particular fowls ... "The Chittagong is a very superior bird, showy in plumage, courageous, and exceedingly hardy. The color of mine is gray, generally, interspersed with lightish yellow and white feathers, upon the pullets. The rooster is **gray body**, the wings, hackles, back and rump-feathers a silvery yellow, tinted with stray light brown and white; the tail and **breast are nearly black**.

ולהלן הציור (ממצייר מאד לא טוב) משיטאגונג של בורנהאם שקיבל מקערר:

ולענין זה ששיפרו ה'דארק-בראמא' ע"י ה'גרעי-דורקינג', דעת מר נולאן הוא שה'גרעי-דורקינג' גופא נתהווה ע"י תערובת ה'שיטאגונג', ודו"ק.

ORNAMENTAL, AQUATIC, AND DOMESTIC FOWL; J. J. Nolan, Dublin 1850; pg 14:

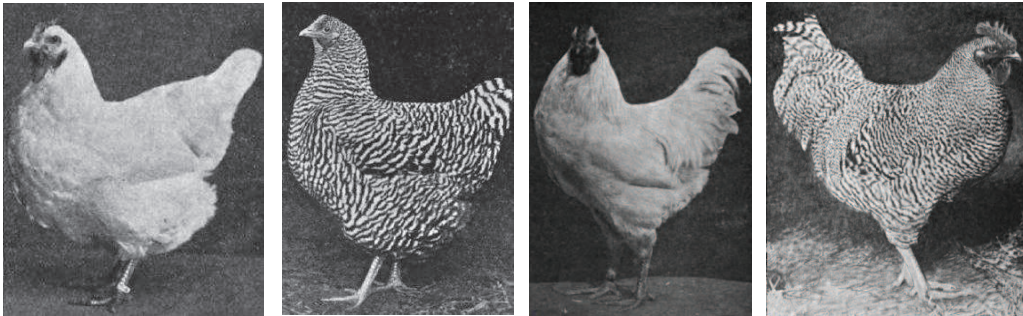
The Chittagong: Another eastern variety, frequently confounded with the Malay ... There is no doubt of their being crossed on the Dorking, which fowl they much resemble in shape, and then produce what is denominated the gray Dorking.

בחן ז"ל (נדפס בשו"ת יד הלוי ח"ג סי' ס'). ולא יכולתי להשיב עד שחקרתי ודרשתי על המין *brama putra*, לפי דעת השוחטים ומוכרי עופות באו מארץ הודו ונקראו משם הנהר בהודו, ודומין למין *cochin china*, רק יש להם נוצות יפפות ולכן יקרות הן מאד. ומפני שאין לנו מסורת ע"ז המין וגם שוחטי עופות לא שחטו אותן, לכן לא או' לא איסור ולא היתר. וכו', רק להצדיקני לאחי הרב הגדול נר"ו כי בהמין *cochin china* אין לנו פקפוק להתיר. [עכ"ל].

כמ ולא היה בקי לחלק בין בראמא לקוטשין, כמ"ש בשאלתו לר"נ אדלער ז"ל: ששםם *brama putra hühner*, ויען שאיני יודע אם גם הם מין *cochin china* הם או לא (עכ"ל). ולכן כתב בכל תשובותיו דמה"ט יש לאסור כולם. [ז"ל ביד הלוי ח"א סי' ל"ה: שאלתי במכתב אל הרה"ג מהו' נתן אדלער אב"ד דק"ק לאנדאן נר"ו, והשיב שהמין הנקרא קוכין-חינא נוהגין שם היתר, אבל במין הנקרא בראמא-פוטרא אין נוהגין בו היתר, עכ"ל. וממילא יבין מעכ"ל שרחוק מאד שימצא אצלנו בר סמוכא שיוכל להבחין בברור בין שני מינים אלו, וממילא צריכים לאסור גם שניהם (עכ"ל). ושם סי' ל"ו (להדבר משה): מ"מ כנר' שהשואל שליחא דמר לא פי' דבריו כראוי, כי נודע שגם בלאנדאן אינם נוהגים היתר במין אחד מהעופות הנ"ל הנקרא בראמא-פוטרא, ומאן מפסי להכריע בלתי מראית העין ממש בין המינים הללו ברחוק מקום, ואלו היתה השאלה מתפרשת בענין גם התשובה היתה מפורשת באר היטב כהלכה (עכ"ל). וכן שם סי' ל"ז: תשו' הר' דק"ק לאנדאן וכו', ויען שאין אתנו להכריע היטב בין מינים הללו, הנהיגו באתרא דידן ובסביבותינו איסור בשני המינים, וכן נאה וכן יאה (עכ"ל). וביד הלוי ח"ג סי' ס"א: באשר שעכ"פ רואים אנו שנמצא אצלנו מין א' ששמו עכ"פ כאותן שגם בלאנדאן

ולכן בעל אורי וישעי התלונן לר"נ אדלער דמשתמשין בדבריו כדי לאסור גם הקוטשין, ולכן השיב לו תשובה (בשנת תרכ"ו) דבאמת מעולם לא כתב שהבראמא 'אסור', רק כתב שאין להם מסורה², ומ"מ בזה עדיין נמצא שלמעשה אסורין מחמת חסרון מסורת³.

ג. פלימוט ראק

נוהגים בו איסור, וכיון שאינו דומה להם, מזה מוכח ששינויים וגידולים מתחלפים יש בענין הזה, וכיון שעל המין הנק' כאכין כינא עצמו שבידנו אין לנו הוכחה ע"פ מראית העין שהוא עצמו אותו שבלאנדאן, ולשפוט על דבר כזה על ידי מכתב מצד עצמו ק' לסמוך עליו, עאכ"כ כשנתוסף בו עוד חשש חסרון בקיאות בין מינים שונים (עכ"ל). שם סי' ס"ג: שמאחר שהרה"ג אב"ד דק"ק לאנדאן נר"ו עצמו כת' שבמין א' מאלה גם שם אין נוהגין היתר, א"כ מי אצלנו יוכל להכריע להיתר (עכ"ל). וכן שם סי' ס"ד: שהרה"ג מהר"ן אדלער נר"י אבדק"ק לאנדאן הי"ו כת' לי שהמין הנקרא קוכין כינא (cochin china) אוכלין שם, אכן המין הנקרא בראמא פוטרא (brama putra) גם שם אינם נוהגים היתר, וא"כ במדינתנו מאן מפסיק בין המינים (עכ"ל). ועפ"ז כתבו ג"כ עוד רבנים, כגון ביד אלעזר סי' קכ"ג וקכ"ד,

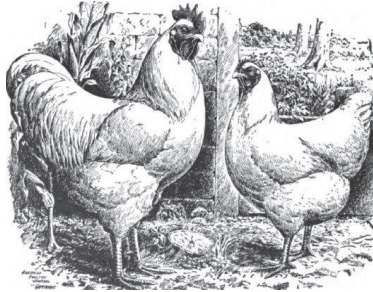
וז"ל (נדפס בשאלת שלום סי' מ"ז). ומ"ש מעכ"ת שכתבתי שיש ב' מינים - וא' מהם אסור, לא כן עמדי, זה איזה שנים הרה"ג מוורצבערג נ"י שאלני ע"ד מין א' שנק' בראמא פוטרא, והשבתי כי חקרתי ודרשתי אצל שוחטי העופות במקומינו, ואמרו שמין הנ"ל באו ג"כ מהודו - כי שמה נהר א' ושמה בראמא (דהיי"ש שסברו שבאו מהודו משום שניתנו להם שם בראמא. למעשה לא באו משם), ויש לתרגמולי' נוצות שונות יפיפיות בפרט נוצות לבנות רכות כמו משי, והן יקרות עד מאד, ולכן לא ראיתיו, ומפני כך לא הייתי יודע אם יש להן מסורה להיתר, כי מיראי הוראה אנכי ולא רציתי להתירן, אבל ח"ו לא אמרתי שאסורים המה. ודמי למ"ש הרשב"א בתה"א בנדון זה אין או' למי שלא ראה את החודש כו'.

ולכן הוסיף דאפשר באמת יש עליו מסורת, שהרי א' אמר דגם הבראמא אוכלים בהודו וא"י, וז"ל: אדרבה שמעתי שגם מין הזה היראים בהודו אוכלי' משופרי כו'. וכיון שלפי עדות אנשי ארץ הצבי אוכלי' גם ממין הזה שם, הלא הכריע הש"ך וכו' [עכ"ל].

הנה מ"ש שאנשי א"י העידו שגם הבראמא אוכלים בא"י, זה אינו נכון כלל, כמובן. והשמועה שאוכלים אותו בהודו, בזה לא כתב כמ"ש לענין ה'קוטשין' - ואנשים נאמנים מארץ הודו העידו לנו שאוכלים אותם שם בלי שום פקפוק⁴, שהרי לא קיבל שום 'עדות' מהם על הבראמא, אלא שמע מרחוב איזה פלוגי שבדה מלבו דבהודו אוכלים גם הבראמא - [מה שסתמא עדיין לא הגיע להודו כלל]. והיי' דאף שבקוטשין לא היה מסורת כלל בהודו, אלא 'העידו' שאוכלי' אותם בלי פקפוק, מ"מ בבראמא גם כזה לא 'העידו', רק הי' שמועה כזה מן השוק. ועי"ע לעיל בהערה י"ב שבהודו היתה מסורה לאיסור, עי"ש.

עכ"פ מ"ש "ח"ו לא אמר שאסורים המה", פשוט דמ"מ כיון דלמעשה לית להו מסורה, נמצא דאסור מחמת העדר מסורת כהנ"ל, וז"פ. ובתשו' נחלת נפתלי (סי' כ"ט) לר"נ אדלער משנת תרמ"ט מבואר דאכן לעולם לא התיר ר"נ אדלער הבראמא וז"ל: ובשנים כבירים התיר הוא (הרב ז"ל) אחר חקירה ודרישה העופות מן Cochinchine, והשוחטים באותו זמן הבטיחו שיש להן מסורת היתר, אולם עופות Bramaputra שיש להן נוצות קטנות בבית השחיטה וצבועות במראיהן, לא התיר כבוד רבינו ז"ל [עכ"ל].

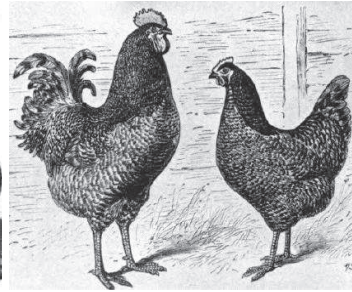
(ובדבר משה מהדו"ת סי' ג', קצת משמע דאע"פ דציוה על השו"ב שלא לשחוט הבראמא ע"פ הנ"ל, מ"מ שוב (בשנת תרכ"ו?) היה דעתו נוטה להתירו ג"כ, וז"ל: ולזאת צויתי במקומי להשו"ב שלא ישחטו מין השני הנ"ל, והמין קאחין כינא יעמוד בהיתרו הראשון לפי שבהן המסורה ברורה - וכמו שנוהגין היתר בהם גם בלאנדאן וכו'. ומני אז חשבתי לתקוע מסמרות שנית בהיתר כל מיני עופות הללו, ולא אסתיע מילתא עד כעת אשר טורדני כ"ת ע"ז וכו'. ודו"ק.)

תרס"א:

תרל"ג:

תרל"ב:

הפקת הפלימוט-ראק

כאמור ה'בראמא' היה המשפחה הראשונה שיצרו באמריקא ע"י הקוטשין, ושוב יצרו כמה משפחות חדשות (באמריקא וענגלאנד וכן בשאר מדינות) ע"י ה'קוטשין' ו'בראמא' החדש, בדרך כלל ע"י עירוב עם התרנגולים הישנים, וא' ממשפחות המפורסמים ומוצלחים שיצרו באמריקא הוא ה'באררד-פלימוט-ראק' (Barred Plymouth Rock).

ה'ראק' הוא תערובות מהרבה משפחות [וסוגים] ובעיקר מה'קוטשין' (Black Cochin ["Java"], White Light Cochin, Buff Cochin) עם כרובות רגיל (Single Comb Dominique), וה'בראמא' (Light Black) 'מינורקא' (Dorking) 'דורקינג' (Brahma, Dark Brahma, & White Birmingham Minorca) (והיה נקרא גם בשם 'ספאניש' (Spanish)), ועוד], ותואר ה'ראק' הוא בעיקר כסוג ה'קוטשין'¹¹ (ויותר מדויק שצורת גופו כצורת גוף ה'בראמא'), אלא שאין לו נוצות על ארכובה התחתונה ואצבעות, אין נוצותיו מופלגים ורכים כמו ה'קוטשין', זנבו אינו קצר כ"כ, אין רגליו ארוכות כ"כ, וכן משקלו קצת פחות מ'קוטשין', ומעלתו הוא שקרוב לגודל סוג 'קוטשין' - אבל שונה מהם שממהר לגדל, וכן מרבה בהטלת ביצים יותר מהם.

הראשון שיצר תרנגול בשם 'פלימוט ראק' ע"י תערובת קוטשין ותרנגולים אחרים, היה אחד בשם ד"ר בעננעט (J. C. Bennet) בערך בתקופה שבו הביאו את הקוטשין לאמריקא (והציגם בשנת תר"ט), וה'ראק' שלו היה תערובת תרנגול 'קוטשין' עם תרנגולת שהיתה תערובת 'מאלעי' ו'דורקינג'. אולם מגדל זה לא טרח לגמור עבודתו שיהיו משפחה קבוע, והצאצאים היו משונים מהדדי. ומהאי טעמא כנראה לא היה קיום ל"משפחה" זו ונעלם מן העולם. ומקובל שה'פלימוט ראק' השני (דלהן) לא בא מן הראשון כלל. [אמנם יש שטוענים שאכן עירבו גם 'פלימוט ראק' הראשון ביצירת ה'פלימוט ראק' השני, ולכן היה נק' 'פלימוט-ראק' מתוקן (Improved Plymouth Rock)].

ה'פלימוט-ראק' השני, נעשית ב'קאנעטיקוט' (Connecticut) ארה"ב ע"י איכר בשם ספאלדינג (J. Spaulding) בשנת תרכ"ה (1865) ע"י תרנגולת נקבה 'קוטשין' שחורה ותרנגול זכר מסוג הישנים בצבע 'באררד' (Hawk colored) [כאמור היתה מה שנקרא 'דומיניקי' וכרבלתו היה רגיל (single comb) ודלא כסתם 'דומיניקי'¹²]. בכמה מספרי העופות הישנים מציינים שהנקבה היתה תרנגולת הנקראת "דזאווא"

¹¹ ולכן אפי' אם נתעקש שלא להאמין לדברי המייצרים ומגדלים (להלן), למעשה זה שה'ראק' הוא ביסודו 'קוטשין' בראמא' מעורב, אין אנו צריכים לדבריהם כלל, שהוא ברור מעצמו מזה שכן הוא צורתם. ואפי' אם נחשוב שאין דבריהם אמות, מ"מ רוב בנין ה'ראק' שוה לה'קוטשין' [וביותר דיוק לגוף ה'בראמא'], ולכן אם ה'קוטשין' אינו נכלל במסורת תרנגולים הישנים ה"ה שאין ה'ראק' נכלל [-אם לא שנאמר שה'קוטשין' משונה רק בצירוף נוצות הרגליים שבהם אינו מצוי בה'ראק', ובצירוף זנבו הקצר מאד שב'ראק' יותר ארוך]. וכ"כ זה שה'קורניש' הוא ביסודו 'מאלעי'/'אסיל' מעורב, ברור מעצמו מזה שכן הוא צורתם, ואפי' אם אינו מעורב, הרי רבו בנינו שוה לה'מאלעי' [וביותר דיוק לה'אסיל']. וכיון שה'מאלעי' אינו נכלל במסורת התרנגולים מחמת שמשונה לגמרי, ה"ה שאין ה'קורניש' נכלל, שעיך צורתם דומה להדדי (חוץ מאיזה פרטים קטנים).

¹² אבל לפי דברי 'ראמסדעל' הי' 'דומיניקי' בכרובות כפולה עם 'דזאווא' מסוג מאלעי [כדלהלן], ובחורו בצאצאים דוקא כרובות רגיל ונוצות כ'דומיניקי'.

(Java), ומקובל שהכוונה ל'קוטשין' שחורה שהיה מכונה אז ג"כ בשם 'דזאווא'¹³, ולא ה'דזאווא' האמיתי שהי' מסוג 'מאלעי' [כהנ"ל, ועי"ע להלן], והצאצאים שיצאו מהם היה ברובם נוצות על הארכובה, דוגמת ה'קוטשין', אבל קצתן היה נקי מהן.

אח"כ בשנת תרכ"ו, בא מגדל עופות בשם אופהאם (D. A. Upham) וקנה ממנו תרנגול זכר ושני תרנגולות נקבות מהצאצאים הללו, ועבד בברירה '[סלעקציע'] בתולדותיהם, ושוב לקח מהן תרנגולות (נקיבות) וזווגן לתרנגול 'בראמא' מחצירו [והוא מלפנים כבר עירב באותם 'בראמא' שבחצירו ה'קוטשין' וה'גרעי דורקינג' (Grey Dorking)], ומהצאצאים קבע 'משפחה' והציגם בשנת תרכ"ט בשם 'פלימוט ראק' (ובכל שנה שיפר העופות יותר ע"י ברירה '[סלעקציע']]). נמצא שמשפחת 'פלימוט ראק' הם צאצאי 'קוטשין' 'בראמא' 'דומיניקי' ו'גרעי דורקינג' (-ע"פ רוב היה לגרעי-דורקינג' כרבולת רגיל, ולא כרבולת כפולה כה'ווייט-דורקינג').

בשנים שאח"כ הכניסו מגדלים אחרים 'שיפורים' נוספים בתרנגולים הללו, אחד מהם היה מגדל בשם פיטמאן (M. Pitman) מ'מאסאטשוסט' (Massachusetts) שהגיעו לו [דרך מר לורינג (C. C. Loring) ומר לורד (Mr. Lord)] מאותם 'פלימוט ראק' של 'אופהאם', והוא קבע מהן גזע (-קוי) בשם 'עסעקס-קאנטרי' (Essex Country strain), ומכר עדרו בשנת תרל"ג למר פעלטש (I. K. Felch).

מגדל נוסף שיצר ה'פלימוט-ראק' היה מר דרעיק (A. H. Drake) מ'מאסאטשוסטשעס', בשנת תרכ"ז בערך, ע"י תרנגולים בצבע 'בארדר' (Hawk colored) ו'דארק-בראמא' (Dark Brahma), ושוב שיפרו ע"י שזווג התרנגולות שלו עם תרנגול זכר מגזע 'עסעקס-קאנטרי' הנ"ל, והיו תרנגוליו ידועים בשם גזע 'דרעיק' (Drake strain).

מר פעלטש הנ"ל לקח תרנגולת מ'גזע דרעיק', וזווג אותה עם תרנגול שהיה תערובת 'ווייט-בירמינגהאם' (White Birmingham) [מקובל שהוא 'ווייט-בראמא' (White Brahma)] ו'דזאווא' שחור ודומיניקי [היינו גזע ה' דלהלן], ותרנגול זכר מצאצאי הנ"ל עירב בעדרו שהיה גזע 'עסעקס-קאנטרי' (שקנה ממר פיטמאן), ועי"ז קבע הגזע המפורסם בשם 'עסעקס' (Essex strain). ומר מאי (H. B. May) קיבל מגזע הזה, ועירב בהם ה'לייט-בראמא' (Light Brahma) וכן תרנגול קרב (זכר) [a black-red Pit Game cock], ועי"ז השביח גזע 'עסעקס', וממנו נפוצו ע"פ כל הארץ.

והיו עוד מייצרי 'פלימוט-ראק', ונרשמו ה' מהם - א: 'ספאניש\מינורקא' שחור (Black Minorca/Spanish) עם 'באפ-קוטשין' (Buff Cochinchina). ב: 'ספאניש\מינורקא' שחור עם 'דורקינג' (Dorking) ושוב עם 'דומיניקי'¹⁴. ג: 'מינורקא' שחור עם 'קוטשין' לבן ושוב עם 'סינגל-קאמ-דומיניקי'. ד: 'דומיניקי' עם 'באפ-קוטשין'. ה: 'ווייט-בירמינגהאם' ('בראמא' לבן כהנ"ל) עם 'דזאווא\קוטשין' שחורה (Black

בס' חן טוב (ר' אהרן צבי פרידמאן, ניו-יארק תרל"ה) כתב שמנהג אמעריקא [ניו יארק] אז היה לאסור ה'דומיניקי' שיש לו כרבולת כפולה [וכן לא אכלו שחורי העור (Negro Fowl), אבל נהגו היתר בוועלעשע (-קוטשין), 'ספאניש' (מינורקא) ובאנטאם]. וז"ל [עמוד 52-53]: כעת נמצא פה באמריקא ו' מיני תרנגול[ים] לים, ב' מינים אינם נאכלים וד' נאכלים. וג' מיני בר אווזות וג' מיני אווזות הבית. המין הא' מתרנגולים הוא המין אשר נמצאים במדינת פולין ואשכנז שהם לערך משלושה ליט' עד חמשה וששה ליטורות ומראיהן של נוצתן לבן שחור אדום נקודים וברודים. ... והנה נמצא גדולים מאוד - משה ליט' עד י"ב ליט' ועוד יותר וכל מיני צבע בנוצתן וניקראים וועלעשע (משמע שהיהודים בניו-יארק קראו אותן כן, ואפשר שם זו הגיע להם מפולין, וד"ק.). ומין קטנים כתורים - היי' מליט עד ב' ליט' ואינם גדולים יותר מתורים ובני יונה.

ומין אחד גדולים מחמש ליט' ועד ששה ליט' (היי' דבסתם תרנגולים אע"פ שנמצאים עד ה' ליט' מ"מ כנראה רגיל להיות פחות מזה, משא"כ בתרנגולים הללו משקלם הרגיל היה חמשה וששה ליט'). וק[כ] רבלתן על ראשן הוא עב כמין קרן, ונוצות עקוד וטלוא לזור (היינו כחול [רד"ה כחולא (חולין מ"ז ע"ב). וכ"ה עד היום בל' פוליש]) צבע אחת לכל המין, ומשונים בקולם, ובזה המין אנחנו נהגים איסור. עכ"ל.

והיי' ה'רוז-קומ-דומיניקי' (RC Dominique). וי"ל אולי כוונתו ל'קאקו-דורקינג' (Cuckoo-Dorking) וכדומה. [ואין לומר שכוונתו ל'סילווער-פענסיללד האמבורג' (Silver-Pencilled Hamburg) וכדומה, כי אין צבעם נוטה ל'לזור' אלא הוא רק שחור ולבן, משא"כ ב'דומיניקי' גוון התרנגול נראה כנוטה לכחול, (ועוד שה'האמבורג' משקלו "מג' ליט' עד ה' ליט' ו' ליט'" כסתם תרנגולים הישנים, ולא "מה' ליט' ועד ו' ליט'"). אולם התרנגול שהיה מצוי אז באמריקא היתה ה'דומיניקי'. [עכ"פ יסוד מנהג איסור הוא משום הכרבולת].

(Cochin a.k.a. Black Java) ושוב עם 'דומיניקי'. ואף שהגזע העיקרי היה גזע 'עסעקס' (ואכן מעורב בו גזע ה' כנ"ל), כנר' במשך השנים נתערב בו גם מגזעים נוספים הללו¹⁵.

ה'דזאווא' שביחוס ה'ראק'

והיה מגדל בשם ראמסדעל (H. S. Ramsdell) שטען שה'דזאווא' שממנה יצרו ה'פלימוט-ראק' לא היה 'קוטשין' שחורה ולא היתה לה נוצות על ארכובה התחתונה, אלא היתה ה'דזאווא' הישן שהיא מסוג 'מאלעי' שחור¹⁶, [נפשוט שלא היתה ה'דזאווא' המודרני, שהרי לא נתחדש משפחה זו עד לאחר שכבר יסדו ה'ראק', ואדרבה אומרים שהוא גופא נעשית ע"י ה'ראק']. אלא דשאר המגדלים טענו שהם ראו או ידעו¹⁷ שהיה להם נוצות על הארכובה, ואכן מפורסם בספרי התרגולים שתמיד היה נמצא ב'פלימוט-ראק' תרגולים עם נוצות על הארכובה והאצבעות, וכל המגדלים השתדלו ועסקו לבער תכונה זו מה'פלימוט-ראק'¹⁸.

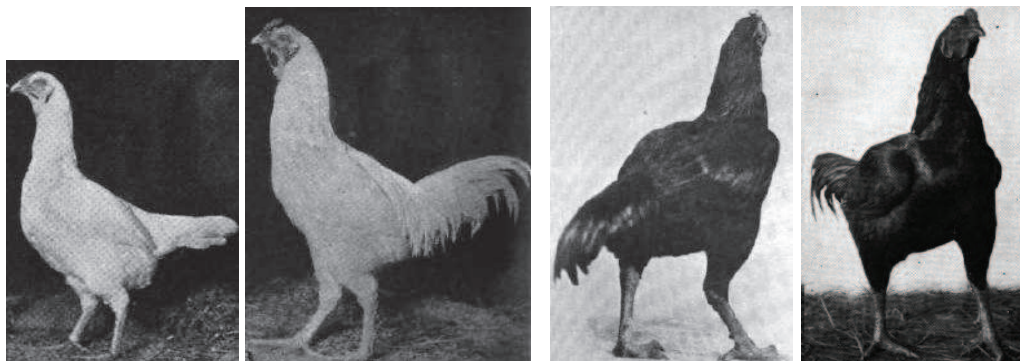
'ראק' הלבן

ה'פלימוט-ראק' הלבן נולד אצל מר פראסט (O. F. Frost) מזיווג 'בארד-פלימוט-ראק' מגזע 'דרעיק' וגזע 'עסעקס'¹⁹, והציגם בשנת תרל"ו, ושוב תמיד זווג רק הצאצאים הלבנים להדדי ועבד בהם עד שהציגם שוב בשנת תרמ"א. וגם לפני מר פראסט היה מגדל בשם מר פערס (Mr. Ferris) שהציגם בשנת תרל"ה בשם 'דיריגו' (Dirigo, Dirego). וכן היו עוד הרבה מגדלים שיצרו הפלימוט-ראק הלבן, [או מאפרוחים לבנים כהנ"ל, או מתערובות 'בארד-ראק' ותרגול לבן, או תרגולים לבנים אחרים שהיו מתערובות 'קוטשין' או 'בראמא' (ומלבד שם 'ווייט-ראק', היו ידועין אז בכמה שמות שונות, כגון 'דיריגו' הנ"ל 'ערמינעטס' (Erminettes) 'סנו-פלעיקס' (Snowflakes) 'פיוריטאנס' (Puritans) 'ווייט-דזאווא' ועוד, אבל ה'APA' החליטו לקבל רק ה'ווייט-ראק' וכשהרגליים הם גרעי יהיו שמם 'ווייט-דזאווא', ולכן שאר ה"משפחות" נתאחדו עם ה'ווייט-ראק']. וא' מהם היה מר האוקינס (A. C. Hawkins) שנולדו לו אפרוחים לבנים מ'בארד-פלימוט-ראק' בשנת תרמ"ו, וגזע שלו הצטיין הרבה. מר בעילי (A. H. Bailey) ומר גרעיוס (H. Graves) קיבלו מגזע הנ"ל ושיפרו אותו מאד, ונתפרסם גזע שלהם. ושוב היו עוד מגדלים מפורסמים שעבדו בהם יותר. [י"א ששיפרו אותם שוב ע"י עוד תערובות 'לייט-בראמא' ו'ווייט-דורקינג'].

סך הכל:

נמצא דאע"פ שצורת ה'ראק' הוא כדמות ה'קוטשין' כהנ"ל, מ"מ מעורב בו גם יחוס ה'מאלעי', דאע"ג דכנראה אין האמת כדברי ראמסדעל, וכן נראה דלא נתקיים ה'ראק' של ד"ר בעננעט, למעשה עירבו בו כמה תרגולי 'בראמא', והנה ה'בראמא' נוצר ע"י תערובות ה'קוטשין' וה'מאלעי' כהנ"ל. ולפי"ז נמצא שאכן מעורב ב'ראק' יחוס ה'מאלעי' (ויתכן שלא היה מצד האם אלא מצד האב, ולפי הידוע לנו, בגזע 'עסעקס' הנפוץ אכן הי' רק מצד האב, ומצד האם מתיחס להקוטשין), אלא שעיקר יחוסו וכן צורתו הוא ה'קוטשין' ולא ה'מאלעי'.

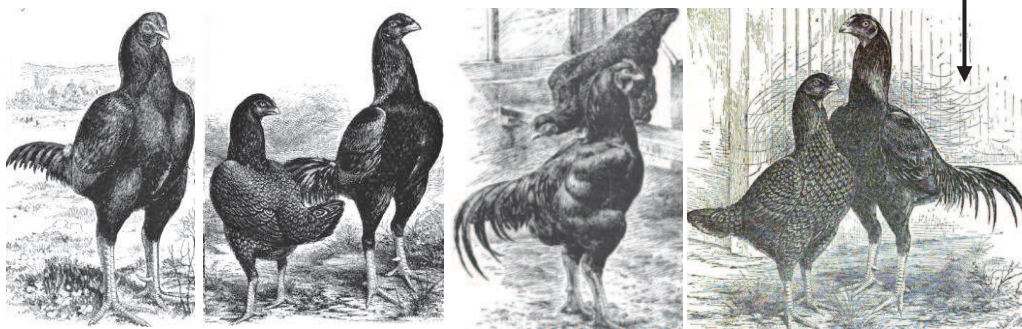
ד. קורניש

לבן - זכר ונקבה

שחום-זכרים (תמונת נקבה - ראה לעיל פ"א אות ב' [מאלעי])

מעופות המפורסמים של פרעין (J. Frayn) מענגלאנד:

תרנ"א:

תרנ"ב:

תרנ"ג:

כאמור, כשהופיע ה'קוטשין' השתמשו בו לערב בתרנגולים הישנים כדי להרבות משקלם וגדלם, אבל קודם שהגיע ה'קוטשין' כבר יצרו תרנגולים גדולים ע"י תערובת ה'מאלעי' (או 'מאלעי' מעורב), וכנראה עשו כן בעיקר בענגלאנד צפון ואמריקא²⁰. [ויש כותבים²¹ דכ"ה ב'סאסעקס' ו'דורקינג' (שהיו תרנגולים גדולים כבר לפני הבאת ה'קוטשין) שגודלו בא ע"י תערובת ה'מאלעי', וכן י"א שה'ספאניש' מ'ינוקא' נעשית גדולים ע"י עירוב ה'מאלעי' (אבל י"א שנתגדל ע"י ה'דורקינג'²²) וכן כתבו שה'ספאניש' היה דומה באריכות רגליו ל'מאלעי' וכן קצת בעמידתו²³].

הפקת ה'קורניש'

מצד אחר ה'קורניש' (Cornish) לא היה עירוב 'מאלעי' בתרנגולים הישנים בכדי להגדילם, אלא נוצר ע"י תערובת תרנגולי קרב מסוג ה'מאלעי', ומקובל שמעורב בו גם תרנגול קרב הענגלי (Old English Game)²³, ומ"מ צורתו הוא כמעט כולו כתואר משפחת ה'אסיל'²⁴ - שהוא מסוג ה'מאלעי' אלא שאין הצואר ורגליים ארוכים כ"כ], אלא שאינו עומד זקוף כ"כ, וכן נוצות העורף אינם קצרות כ"כ אלא מגיעות לכתפיהם (ולכן אין הצואר נראה ארוך ומשונה), ובאופן כללי תוארו הוא קצת פחות קיצוני, וכן מטלת יותר ביצים.

ומקובל שכוונת תערובות מינים הנ"ל היה בכדי לייצר תרנגול קרב מעולה יותר, ואכן הצליחו בתערובות כאלו במשפחות אחרות, אבל עופות הללו לא היו טוב כלל לצורך מלחמת תרנגולים (cock fighting), ואדרבה ה'קורניש' הוא החלש והשפל משאר התרנגולים, ומ"מ בחרו בו ליופי נוצות התרנגולת, וחידוש צורתו (ששאר משפחות ה'מאלעי' מיוחדין רק ללוחמי התרנגולים, אבל משפחה זו כל אדם יכול לגדלו ובכל מקום). וכ"כ בחרו בו לצורך הכלאה בשביל בשר²⁵, כדלהלן.

ושמו מקודם היה 'אינדיאן געים' (Indian Game), ומ"מ כנראה הוא באמת סוג יותר ישן שנוצר כבר קודם שנת ת"ר, וי"א שאז היה נקרא בשם 'פעזענט-מאלעי' (Pheasant Malay)²⁶ ע"ש נוצות התרנגולת הדומה במקצת לנוצות הפסיון (pheasant) (וכן זנבו דומה לפסיון בזה שאינו עולה למעלה כתרגול²⁷), ושוב שינו שמו ל'קורניש' אינדיאן געים' (כיון שבאמת לא הי' משפחה מקורי מהודו, אלא יצרו אותו בסביבות 'קורנוועל' ענגלאנד ע"י

²⁴ וכ"כ בכבדות הגוף, באיטיות גידול נוצות, הביצים עבים וכדים גם בצד השני [אלא שלא היו ב' הצדדים שווה]. ויש שכתבתו באופן כללי:

THE ILLUSTRATED BOOK OF DOMESTIC POULTRY; M. Doyle, London 1857; pg. 114:

The black Malays have something of the air of the spanish...

²⁵ בקצת ספרי העמים טעו וחשבו שביטוי 'פעזענט' מכון לנוצות הזנב ארוכים, ולכן חשבו שהכוונה לה'סומאטרא' (Sumatra) וכדומה, והאמת הוא שהיה מכון לצבע הנוצות. (ובאיה ספריהם העיר, שהנה לא הגיע ה'סומאטרא' לענגלאנד עד שנת תרס"ב (RACES OF DOMESTIC POULTRY; E. Brown, London 1906; pg. 70), וע"כ לא נשתמשו בו ליצירת ה'קורניש')

ה'געים' מהודו²⁷ ושוב ל'קורניש געים', ולבסוף מחקו זכר 'געים' משמו [כיון שלא היה טוב בלחימת התרנגולים כנ"ל].

ואף שלא היה ה'קורניש' עז ולוחם, בחרו בו לצורך בשר כנ"ל, כיון שהוא מסורבל בבשר והחזה גדול מאוד [מה שנקרא 'חזה-כפול' (double breasted)]. אלא שאין ה'קורניש' טוב לבשר כשלעצמו בגלל שמתגדל לאט וארוך הזמן עד שגדול כראוי (אינו מגעת למשקל שחיטה עד בערך ו' חדשים, משא"כ בה'ראק' הוא בערך ג' חדשים), ואז בשרו אינו רך ועדין, וגם העצמות עבות מאד. ולכן היה למוד באמעריקא וענגלאנד כבר יותר מק"כ שנה להשתמש בו לצורך הכלאה²⁷, דהיי' שעירבו אותו- בדרך כלל דווקא הזכר [וא' מסיבות העיקרי היה משום שה'קורניש' מטלת מעט ביצים, והרי צריכין שצד האם תהיה תרנגולת שמטלת הרבה ביצים כדי שיהיו אפרוחים רבות לגדל. (וכן מחמת מיעוט הביצים קשה לרכוש הרבה תרנגולות, משא"כ בשביל צד האב די תרנגול א' בעד כמה תרנגולות)]- עם תרנגולת גדולה כגון 'ראק' 'דורקינג' 'סאסעקס' 'וויאנדוטי' (Wyandotte) 'עורפינגטאן' (Orpington) וכדומה, והוולדות הצטיינו לצורך לבשר, ולא גידלו הוולדות שוב, אלא כסדר עשו תערובות²⁸ כהנ"ל, [וחלק סיבת הדבר היה משום התועלת בכלאים הנקרא 'היברידי וויגור' (hybrid vigor)].

'קורניש' הלבן

קורניש הלבן יצרו באמעריקא. י"א שיצרו אותו ע"י שעירבו לתוך הקורניש- הלעגהורן הלבן, וי"א שעירבו לתוכו האסיל הלבן, וי"א שעירבו לתוכו המאילאי הלבן. וי"א שלא יצרו אותו ע"י עירוב עוף לבן לתוך הקורניש, אלא מחדש יצרו קורניש הלבן כמתכונתו של קורניש השחום- ע"י תערובת מאילאי לבן אסיל לבן ו' [דזשארזשיא-געים] לבן ועוד הוסיפו בו 'וויאנדוטי' הלבן. ואחרים אמרו שלא יצרו אותו ע"י תערובות כלל, אלא היו כפשוטו אסיל לבן או מאילאי לבן שהגיעו לאמעריקא (ובגידולו בחרו -סלעקציע) שיתדמו בדיוק להקורניש). ויתכן שכולם אמת, עכ"פ ברור דאפי' אם לא עירבו עוף שאינו מסוג מאלעי בעשיית הקורניש הלבן, מ"מ ודאי שוב עירבו בו תרנגולים שלא מסוג מאלעי, שהרי ה'קורניש' הלבן מרבה בהטלת ביצים בדומה לסתם תרנגולים, וע"כ יש בו עירוב תרנגולים המטילות גם יתר ע"מ שעירבו לתוך קורניש השחום, וכתבו שהוא משום תערובת 'לעגהורן', (וכתבו נמי דמה"ט מעיקרא היה 'קורניש' הלבן קצת יותר דומה לתרנגולים- עד שהחזירו אותו לתמונתו הרצוי)²⁹.

ג. תרנגולים הנאכלים כיום

התרנגולים הנאכלים כיום

נקבות מבוגרות בתוך שנתם (זכרים מבוגרים לא היו בידים):

²⁷ ולתקופה היה הקורניש המקורי (-דארק-קורניש) נקרא 'קורניש-אינדיאן-געים' והקורניש הלבן היה נקרא 'ווייט-אינדיאן-געים', (וכן היה נרשם בה'סטאנדארד' של ה'APA' משנת 1901, ובשנת 1905 נקרא בשם 'קורניש אינדיאן' ו'ווייט אינדיאן', ובשנת 1910 קראו אותם כמו שנקראו היום- 'דארק קורניש' ו'ווייט קורניש').

כשהיתה צעירה פחות מג' חדשים:

עוף פטם צעיר
ממפעל 'ראס'
(לקוח ממדריך
שלהם)

נקבה מבוגרת יותר משונה (מעופות מבית השחיטה בני.י.):

אמהות של הנשחטים, ממפעל 'ראס'

[לקוח ממדריך שלהם '96, 52 pg; Ross Parent Stock Management Handbook 2013; pg. 52, 96]

בלתי מבוגרת:

תרנגולי פטם (broilers) הנאכלים היום נקראין 'קורניש-ראק' או 'ראק-קורניש' או 'קורניש כרוסס' (Cornish cross) דהיי' תערובות (hybrid) בעיקר בין ה'ראק' (White Rock) וה'קורניש' (White Cornish). (ונמכרים גם בשם 'קורניש' סתם!, או 'פעסט קורניש' (Fast Cornish), או 'דזשאמבא-קורניש' (Jumbo Cornish). וכשהם קטנים יותר, נמכרים גם בשם 'קורניש-געים-הען' או 'קורניש-הען').

והנה במשך השנים למעשה לא נמנעו רוב¹⁷ בני מלאכול תרנגולים הגדולים שבאו מתערובת תרנגולים החדשים ('קוטשין') כהנ"ל, אבל כנראה ה'קוטשין' עצמו לא אכלו¹⁸, וכמובן ודאי לא אכלו ה'מאלעי' ומיניו-כולל ה'קורניש'¹⁹, ואף שאכלו תרנגולים שיש בהם תערובת 'מאלעי', כנראה לא ידעו מיחוס ז, או שנקטו כדעת הפוסקים דבעופות מתחשבים רק בצורת העוף ולא ביחוס, או מטעם זז"ג ושאר צדדי היתר. וגם הגויים בדר"כ לא אכלו ה'מאלעי' ו'קורניש' ורק השתמשו בו להכלאה כהנ"ל.

ובאמריקא בערך שנת תשכ"ה התחילו להחליף תרנגולי פטם מסחריים²⁰ שהיו כולם דוקא תערובת 'קורניש' לבן (זכר) ו'ראק' לבן, והתפשט יותר ויותר בשנות תש"כ ותש"ל (60's and 70's), והיו מפעלים רבות שעסקו בזה. ורוב צורתם דומה ל'קורניש' - אלא שיש להם כרבות רגיל, דדומה לה'קורניש' ב'גבות עינים' [ובזמן שחיתתו שהוא צעיר רק כמה שבועות, אינו בולט כ"כ, והתמונות שהבאנו הם ממבוגרים], והחרטום, וכן במבנה ה'כתף' וכנפיים והרגליים - וכמובן החזה העבה. וכנראה השוחטים לא שמו על לב להשינויים (וגם כהיום רוב שוחטים אינם יודעים להכיר ביניהם), ולפי מה שידוע לי כעת, לא נשאלו אז ולא דנו אז כלל על כשרותם.

17 ומ"מ מצינו גם לאחר שנים רבות, שהיו גדולים שהחמירו על עצמם, כגון אבי החזו"א (במכתב להחזו"א, נדפס בקונטרס משפחת רם, מכתב ב', ז"ל: אכן בבית מו"ח זצ"ל היו נזהרים מהם כדרך בעלי הנפש שאין אוכלין מדבר שהורה בהם חכם, ומשאר הגדולים לא שמעתי מנהגם, כי גם נתמעטו בגליל [הזה] ואינם מצוין - רק שנתערבו וכו', אמנם יש עוד מין אחד גדול מסתם תרנגולים ואין בהם סימנים הנ"ל, ונקראים בעירנו מישאנקס, ועליהם אין פקוק, עכ"ל. [ועי' בחזו"א יו"ד סי' י"ג שכתב בזה"ל: והלכך הפורשים ממין תרנגולים משונים, ואח"כ נתערבו עם שאר תרנגולים, אינו נידון בזו"ג, אלא הנולדים בתמונת המשונים אסורים לעולם, עכ"ל. ודו"ק.]. וכעת הראה אותי רפ"י בוכינגער הי"ו מכתב הקדושת ציון מבאבוב משנת תרפ"ז (נדפס ב'מכתבי קודש', מכתב י"ט), וז"ל: וראיתי שם כמה אלפים עופות אבל כולם היו ממין העופות הגדולים שבלא"ה אין נאכלין בביתנו מאז ומקדם כידוע משו"ת ד"ח, עכ"ל. [ועי' בקובץ עץ חיים הנ"ל, שבררנו דעת הד"ח שאוסר תרנגולים החדשים מסוג קוטשין ומתיר רק הקבריזער, ולכן התיר תרנגולים החדשים שהגיעו לצאנז שראה אותם דומה להקבריזער (או משום שאכן היו קובריזער, או משום שהיו רק מבני תערובות), ומ"מ נפשו געלה גם בהם והיה מרחיק ומונע אותם מביתו].

18 ולכן ר"י בעלסקי השיב [קובץ "מסורה" (ארגון "OU") כ"ג עמוד צ"ד] להתיר תערובות ה'קוטשין' וביציו השחומים, אבל לא ה'קוטשין' עצמו.

19 [ז"ל: הר' חיים לויקה נ"י העיר דהביצים השחומים הנמצאים אצלנו רובם ככולם באים מב' מיני תרנגולים, הא' רוד איילענד רעד (Rhode Island Red) והב' פלימוטה ראק (Plymouth Rock). והנה הראשון (וכ"כ השני [הפלימוטה ראק]) נולד מזרע מינים שונים וא' מהם הנק' קוטשין (cochin). והרי על הקוטשין פרצה מח' גדולה לפני כמאה וחמישים שנה, והרבה אסרו, וכנר' רוב הרבנים התירו. והטעם שאסרו לפי שהי' משונה מסתם תרנגולים מפני שרגליו מכוסים בנוצות (-למעשה היה משונה בעוד הרבה דברים, כדא' בתשובות הפוסקים), ועד היום לא הוסכם לא להיתר ולא לאיסור. והשתא אי ננקוט לאיסור או לכה"פ לספק איסור, א"כ חייבי' לאסור גם בניהם, ואז צרי' לאסור מין רוד איילענד רעד שהוא מבני בניו, וממילא יהיו הביצים השחומים באיסור. וזה תוכן השאלה.

לענ"ד נר' שאין לאסור לא העופות ממין הנ"ל (רוד איילענד רעד) ולא הביצים השחומים, כי כבר פרץ היתרם בכל העולם - ואף א' לא פצה פיהו לאסור, ומה שיש חשבון לאסור הלא יש ג"כ חשבון להתיר - עי' לעיל (ר"ל דעת המתירים). ובזה סומכי' על המנהג ישר' אע"פ שלא נביאים הם בני נביאים הם, ואין לפקפק היכא דגברה יד המתירים ונהגו כמותם.

ויש ג"כ לצרף דעת שו"ת אבני נזר, דהתיר היכא דיש עירוב יוחסין מטעם זז"ג (עי' חיו"ד מסי' ע"ג ואילך [בסי' ע"ג וסי' ע"ד וכן בסי' ע"ז-ע"ח לא נזכר ענין זה, אלא הוא בסי' ע"ה וסי' ע"ו]), ואף שיש לפקפק בזה הרבה, מ"מ לצירוף כדאי לסמוך עליו. מיהו התרנגול עצמו שפלפלו עליו הפוסקי', הרי מעולם לא נהגו להתיר אלא היוצא ממנו בעירוב, ובאלו יש רוב גדול מן ההיתר, והבו דלא לוסף עליה ולהתיר גם את הקוטשין עצמו. כנ"ל בע"ה.

ח' אייר תשס"ז לפ"ק, נוא יארק, ישראל הלוי בעלסקי.]

20 שהרי אף הגויים לא מגדלים אותם לעופות פטם, והשתמשו בהם רק לצורך הכלאה כהנ"ל [פ"ב אות ד'-קורניש, והערה 27 שבסוף המאמר].

מז (לפני כן כל איכרים גידלו מה שלדעתם היה מצליח יותר (והיה תלוי גם בדרישת אנשי המקום). וכמה מהם גידלו דוקא לעגהורן, ואף שהיו יותר קטנים, היו מצויינים ל'ברוילערס' כשהיו עדיין צעירים [פונט' וחצי (בערך 3/4 ק"ג) בגיל ב' חדשים, או כשני 'פונט' (קרוב לק"ג) בגיל ג' חדשים וחצי], ומגדלים אותם בזול בגלל שאוכלים פחות וממהרים לגדל משאר התרנגולים [וכן יכולים להחזיק הנקבות לצורך הטלת ביצים. וכן הזכרים היו ממילא תוצאה מגידול הלעגהורן לצורת הביצים]. ובכמה מקומות גידלו מין קבוע כמו ה'ראק' 'בראמא' 'ראוד-איילנעד-רעד' 'וויאנדוט' וכדומה. ובכמה מקומות גידלו תערובות כגון בראמא וראק, וכ"כ כבר אז היו קצתם מגדלים תערובות קורניש וראק.)

נידון הראשון על כשרותם

ובכתב מצאתי לראשונה רק בשנת תש"נ שנשאל ר' יצחק אייזיק ליעבעס על אודות ה'ראק-קורניש', וכתב בתשובתו (ט' שבט תש"ן). נדפס בקובץ 'מסורה' של ה'OU' קובץ ג' עמ' ס' ס"ה), "נוכחתי אשר הזכר הובא מאנגליה מגליל קארנוויל, והשכינו אותו עם העופות הטהורים שלנו זה כ"ה שנה, והתרנגולות הטילו ביצים, ומהביצים יצאו המין עוף הנ"ל". וממשיך "הגידול והתואר כמו כל התרנגולים הטהורים הנאכלים לכל בני ישראל, זהו תורף השאלה כפי מה שאני בעצמי ראיתי העופות". [כ"ז כתב על ה'ראק-קורניש', וראינו דלא היה בקי בשינויי התרנגולים השונים, שהרי יש שינויים עצומים גם בהתערובות של ה'ראק-קורניש' כדלעיל, ומ"מ פשוט שאם היה רואה ה'קורניש' עצמו לא היה כותב דברים הנ"ל].

ושוב כתב, "וח"א העירני על העוף שאנו דנין עליו על קצת שינוי, היי' בהגידול - שהוא קצר מעופות שלנו, ממילא אפשר שזה תקרא שינוי להצטרך מסורה חדשה, אעפ"י שבמדינת אנגליה בודאי יש להן מסורת עליהן". [אינו מובן, מהי"ת דבאנגליה בודאי יש להם מסורה, וכי משום שבאו מאנגליה מוכח שיש להם שם מסורה עליו, אפשר אדרבה כיון שמקורו באנגליה בודאי יש להן מסורה עליהם שהם אסורים, וצ"ב. עכ"פ גם אותו ח"א כנראה לא היה בקי בתרנגולים אם ראה שינוי רק ברגליים קצרים].

ושם מסיים להתיר וז"ל: "ואפי' תימא שעדיין יש לפקפק על הזכרים שהובאו מאנגליה, מ"מ העופות שנולדו מהביצים של תרנגולת שלנו שנזדווגו עם הזכרים שהובאו מאנגליה, יש לעי' אם חוששין לזרע האב ז"א הזכרים הנ"ל, ואפי' את"ל שיש לחוש לזרע האב, מ"מ עכשיו שכבר נתערבו העופות בין עופות שלנו זה רבות בשנים, אם עדיין יש לחוש להראשונים שהיה בספק". ועי"ש שממשיך להסתמך על תשובת החת"ס, אלא דלעיל נראה דלא דק בדבריו.

מצב היום

ולענין מצב היום במפעלים המייצרים תרנגולי פטם, לענ"ד אין לי תועלת להאריך בו, דבין כך ובין כך כבר אינו משנה כי כבר הכל מעורב בו, ואין מסתבר שכהיום או בעתיד יערבו בו משפחה נוסף שאינו כבר מעורב בו לצורך גידול הבשר, אלא שלצורך הגנה נגד מחלות שונות, שפיר יתכן שמערבין משפחות נוספות שנמצאו חזק כנגד המחלות (disease resistance) [ואומרים שמה"ט עירבו לפני כמה שנים ה'פייזומי' (Fayoumi) בתרנגול המסחרי^{מב}, וכן שמעתי שמה"ט עירבו בשנים האחרונות ה'ניו-האמשייר' בתרנגולים מסחריים (קאמערשאל)], ומ"מ כנראה אין משפחת תרנגולים יותר חמור ממה שכבר מעורב בו (-קורניש\מאלעי)^{מב}.

אלא דבפרט א' אפשר יש נ"מ, והיינו דכעת נשאר בעולם בעיקר רק ב' מפעלים שמייצרים תרנגולי פטם, והם 'קאב-וואנטרעס' ו'ראס-עיוויאזשען' [וכל התרנגולים הנשחטים במפעלים ובתי שחיטה שבעולם הם מב' מפעלים הנ"ל, (באמעריקא משתמשים יותר ב'קאב', ובאירופא [כנראה] משתמשים יותר ב'ראס')], ובמשך השנים הם כבר קנו כל שאר המפעלים הגדולים והקטנים. והנה במפעל 'קאב' יש להם (לצורך תרנגולי פטם לבנים) כהיום ד' 'קווי' יצור לצד האם, ונקראים בשמות - 'קאב-500 SF' (שנוצותיו מאחרין לגדל), 'קאב-500 FF' (שנוצותיו ממהרין לגדל), 'קאב-700', ו'קאב-עיוויאזשען' 48' (ולצד האב יש להם ג' קווי יצור - 'קאב-500 male', 'קאב-MX', וכעת הוסיפו 'קאב-MV'.^{מב}). והנה ה'קאב-500 SF' (Cobb 500 SF [slow feathering]) נעשית ע"י נקבה 'ווייט-ראק' - שלפי דבריהם^{מב} - במשך שבעים שנה שוב לא עירבו בו משפחה או גזע אחר.

מא וכנראה שכעת מערבים ה'פייזומי' עוד פעם, כדי להגן נגד 'Avian Necrotic Enteritis (NE)'

מב ומ"מ יתכן שיערבו בו תרנגולים מסוג [או מין] נוסף שעדיין אינו מעורב בו, למשל סוג ה'סילקי' או סוג 'אראוקאנא' ועוד, -אם נקטינן שהם סוגים [או מינים] נוספים [כדלעיל הערה ג'], וכן ה'ערומי צואר' שיש רבנים שהתירו הקוטשין אבל אסרו הערומי-צואר (כגון השערי צדק הנ"ל [סוף הערה כ"א], [ובחיים של שלום סו"ס כ"ג אסור כהשע"צ, אף שמוסתמא דעתו להתיר הקוטשין כדעת אביו בעל שאילת שלום [וזקינו רש"ש טויבש)], ולפי הנראה טבע ערומת הצואר מקורו מעופות מסוג המאלעי [כגון משפחת 'מאדעגאסקאר-געיס' (Madagascar Game, Malgache), ומשפחות הדומים לו מהודו באגלעדעש ופאקיסטאן ועוד], וא"כ אכן חמור הרבה מהקוטשין, ואיכ"מ.

מג ויש 'בריעדערס' שמזווגים זכר של מפעל 'האבערד' (Hubbard) עם נקבה 'קאב-500'. (ובגליון ממפעל 'האבערד' משנת תשע"א, כותבים שבאמעריקא משתמשים בזכר שלהם 'M99' יותר מכל שאר הזכרים ממפעלים האחרים.)

ולפי"ז נמצא, שהרוצה להסתמך ע"ז שקורניש הוא רק מצד האב- ולכן יצטרף הא דמסקינן דהוה ספק אם חוששין לזרע האב, יכול לבחור דוקא ב'קו' הנ"ל, שלפי דבריהם יתכן שמעולם לא עירבו בו ה'קורניש', ואע"פ שמסתמא עירב בהם קורניש מלפני השבעים שנה, מ"מ לא גרע מכלליות משפחת ה'ראק' שבשנות יצירתו כבר עירבו בו ה'בראמא' שבו מעורב ה'מאלעי', ומעלת ה'ראק' הוא בזה שצורתו כ'קוטשין' ולא כ'מאלעי', וא"כ ה"ה ב'ראק' של 'קו' הנ"ל. אלא דכ"ז לענין 'קו' הנ"ל, אבל בצאצאיה שהם התרנגולי פטם

HUBBARD TECHNICAL BULLETIN; Jan. 2011: Hubbard M99 male has become the most prevalent male in the U.S. due to ... With this increased market share, the male is being used within nearly every integrated broiler company in the U.S.

מדן מעלת (המסחר) 'קאב-500 SF' על ה'קאב-500 FF' הוא, דע"י זוג הזכרים שהם FF והנקבות שהם SF, הצאצאים יהיו להיפך- שהזכרים יהיו SF והנקבות FF. וע"ז יכולים להפריד הזכרים מהנקבות כבר ביום ראשון ע"י בדיקת נוצות העיקריות (primaries) בכנפיהם, (דכדי להשוות מדת העופות הנשחטים, רוצים לגדל הזכרים בנפרד מהנקבות, שגוף הזכרים ממהר לדגל מוגף הנקבות). [עוד מעלה הוא דבכה"ג הזכרים (שנפרדו) יותר מסוגלים לעמוד נגד החום בימי הקיץ ומקומות החמות. ובימות החורף- אדרבה הוא חסרון]. משא"כ ב'קאב-500 FF' כל הצאצאים יהיו FF [-ובכה"ג, או שאין מפרידין בין הזכרים לנקבות ומוגדלים כולם יחד (straight run), או שצריכין להפרידם ע"י בדיקה בפנים באו"מ (vent) -מה שאינו מוחלטת כ"כ (רק בין תשעים לתשעים וחמש אחוז)]. ומעלת (המסחר) 'קאב-500 FF' הוא, שכל הצאצאים הם FF ולא יהיו עלולים לסריטות בעורם וכן בועות בחזה- כמו שעלול בהאפרוחים הזכרים שהם SF. וכן יש עוד נ"מ בין SF ל FF כגון בכמות חלבם שבבטן ושבגוף, ובמהירות הגידול ועוד, ואי"כ"מ.

מה ומלבד שאינו מסתבר כלל, ובפרט אחר שבמשך השנים רכשו הרבה קווים מפורסמים ומוצלחים כשקנו המפעלים האחרים [ולפני ג' שנים קנו גם הערעטידיש-בריעדערס' ממפעל 'פערדו'], יתירה מזו נראה מתוך גליון שלהם הנקרא 'קאב פאקס' (Cobb Focus) שאכן עושין תערוכות חדשות- וגם לתוך ה'קאב-500' [ואף ששייך שהוא לתוך הקו 'קאב-500' השני [FF] שלפי דבריהם רק לאחר שנת 1972 שוב לא עירבו בהם יותר, ולא לתוך קו הנ"ל [SF], מ"מ הרי כנראה שאין להאמינם במה שאומרים שקווים שלהם סגור ולא מערבים בהם יותר. ולהלן דוגמא מלשונם:

COBB FOCUS 2016- 4; pg. 4:

Did that lead to a change in the breeding program for the European environment? We accepted the fact that a good portion of the issue was genetic and, yes, we got much more aggressive in looking at the walking capabilities ... We also made some changes in lines, but basically most of it was through some reassessment of the genetic program and some changes in the selection priorities. And did that impact on the bird globally or just on the product for the European market? As you well know, we sell the Cobb 500 around the world and at that time all the pedigree operations and the R&D (=research & development) facilities were based in the U.S., so everything we were doing in improving leg strength impacted on all our birds across the world.

היינו דב'קאב-500 מלבד שינוי כיוון בסלקציע, גם עשו שינויים בה'קווים'.

שם: pg. 8 ;

Some of the Cobb lines imported later in 1993 and 2001 were bred in India for a number of years ... Then in 2014 we introduced the Vencobb430 with significantly better meat yield and feed conversion than the Vencobb400, and customers are achieving superior results. We have annual exchange of information and R&D results with Cobb geneticists. Every two years Cobb geneticists visit Venco which helps us in implementing our programme, and recently we have **exported one line from Venco to Cobb**.

היינו שמפעל 'ווענקו' בארץ הודו הם משותפים עם 'קאב', וקאב ביקש מהם 'קו' שהם שפרו (ושייך שהם לא הוסיפו כלום ורק שפרו אותו ע"י סלקציע) לצורך קווי 'קאב'.

(ובגליון אחר כותבים שכן עושין תערוכות חדשות. [היינו שמתחילה הוא רק קו מחקר, ואם הוא מצליח אז נעשית קו יצור]. ומ"מ כשמייצרים קו שמוצא לענין מסוים, נותנין לה שם אחר- כגון 'קאב-700', אלא שלפי דבריהם 'קאב-700' הוא קו סגור כבר משנת 1989. ה'קאב-עיוויען' נעשית לאחר שקנו 'עיוויען פארמס' בשנת תש"ס. ודו"ק.

COBB FOCUS 2005- 1; pg. 3: New experimental broiler crosses are tested in pens holding up to 100 male or female broiler chicks and designed to allow maximum expression and accurate recording of broiler traits. We measure...

[עוד ראי' שעשו תערוכות חדשות בשנים לא כ"כ עתיקים, הוא מה שכסדר אנו מוצאין היום בעופות 'קאב' הנשחטים שבמיעוט קטן יש איזה נוצות שחורות, וכמובן זה בא מיחוס ה'בארד-ראק' או תרנגול צבוע אחר, ואין מסתבר שזה נובע מיחוס מלפני שבעים שנה- דהיינו שבעים דורות של סלקציע בעד נוצות לבנים לגמרי, דא"כ לא היה נוצות השחורות מופיעות בהשכיחות שהם מתרחשות, וזה לכאורה ראי' שבזמן קרוב יותר עירבו עוד תרנגולים צבועים. אלא ד"ל דנוצות השחורות בא מצד האב ולא צד האם, וצד האם באמת היא 'קו סגור' כל השבעים שנה, ודו"ק.]

הנאכלים, הרי רוב צורתם הוא כקורניש [אבל הכרובולת שהוא חלק נכבד מצורת העוף-אינו כקורניש] כהנ"ל, וא"כ ממ"נ, אם בעופות מתחשבים ביחוסו, בין כך מעורב יחוס הסוג 'מאלעי' בכולם. ואם מתחשבים רק בצורתו, הרי צורתו כקורניש. – ובענין זה יש מעלה ב'ראק' הפשוט.

אמנם לפי המקובל שבראק כל היחוס מ'מאלעי' הוא דוקא מצד האב, נמצא דב'קאבב500-SF: יש מעלה די"ל שאי"ב יחוס 'מאלעי' מצד האם, משא"כ ב'קאבב500-FF: שהיא כבר תערוכת ראק וקורניש ועוד, ולא ידעין אם הקורניש המעורב בה הוא מצד אמה או מצד אביה, ובתערוכות כשמסופק אם החדשים היה הזכר או הנקבה דעת מהר"ם שיק (סי"ק) לאיסור.

[ושמעתי מר' חיים לויקה מחברת ה'OU: שלפעמים יש 'בריעדערס' [שהם המקבלים ממפעלים הנ"ל] האפרוחים שיגדלו להיות ההורים (parent stock [PS]), ומגדלם ושוב מזווגים אותם, ושולחים הביצים ל'האטשערי' (hatchery) שמחליפים ומשתמשין בה'קורניש' לצד האם ובה'ראק' לצד האב. ולפי"ז אם לא ידוע לן אופן הייצור, יהיה בכלל מהר"ם שיק הנ"ל, אבל אם ידוע לן שה'קורניש' היתה צד האם, בזה לכו"ע לא שייך הספק אם חוששין לזרע האב.]

[ממפעל 'ראס-עיוויאזשען', 'קו' 'ראס308' דומה לה'קאבב500: ו'ראס708' ו'קאבב700' מיועדים לעופות גדולים שבדר"כ מפרידים הבשר מהעצמות.]

אפשרות לתקן

למעשה כהיום אין עצה (-פראקטיש') להחליף לתרנגולים אחרים, שבהכרח בכל אופן שיהיה, יתייקר המחיר לכה"פ פי שלש ממה שמקובל כהיום. ורואה אני רק עצה אחת מה ששמעתי מאחד הרבנים החשובים פה לעיקוואד יצ"ו, והוא לקחת תרנגולים הישנים שאין בהם חשש (ולפי ידיעתי, המשפחה היחידה המצויה בידינו שלא מצאתי בהם שום ריעותא כל דהו, הוא ה'לאקענוועלדער'), וע"י חכמת הגינעטיק הנקרא 'GMO' להעביר רק ה'גינס' המבוקש מתרנגולי פטם של המפעלים, באופן שלא ישתנה צורתו ורק יקבלו המעלות (דהיי"מ הירות הגידול, וכח העיכול להרבות בשר ע"י מיעוט אוכל, וכו' וכו', וכן כמובן עובי החזה - ואף שבזה בהכרח ישתנה קצת צורתו, שיתרחקו הרגליים מהדדי, כיון שהחזה מונח בין הרגליים, וכן ישתנה קצת עמידת הגוף ע"י גודל החזה, -מ"מ יכולים להשגיח שלא יהיה בו שאר שינויי הגוף). וכיון שלא נתערב זרע מעופות אחרים ורק הכניסו 'גינס', וכן עיקר צורתו לא נשתנה, כנראה לכו"ע אין בזה שום חשש - ולכל היותר יהיה בכלל "גורם" ודינו יהיה כדין "זה וזה גורם" שמותר בדיעבד.

ואע"פ שע"פ חוק מדינת אמעריקא אסור לעשות 'GMO' בלי רשיון, קוד"כ אולי יכולים לקבל רשיון לזה, ובפרט כיון שכל ה'גינס' הם מעופות שנקראו תרנגולים, וגם בלא"ה לכאן יכולים לעשותו במדינות אחרים שלא אסרו זאת, ודו"ק.

לתקן מעוות: נשאלתי מהרבה רבנים ובני תורה האם בעוף ה'אינדיק' (Turkey) הנשחטים נתערב עופות אחרים [חוץ מ'אינדיק' הבר (Eastern Wild Turkey)]. והשבתי לכולם שלא עסקתי כלל לדרוש אחר השתלשלות האינדיק, אבל לפי המעט שראיתי - לא ראיתי שום רמז שעירבו בהם עוף אחר, וכנראה כל שיפור העוף נעשית ע"י בחירה (סלעקציע). וגם שלפי ידיעתי אין עוף אחר שמתעברים מהאינדיק בקלות - חוץ מה'אסעלעיטעד-טורקי' (Ocellated Turkey), שעופות האחרים שאכן הצליחו להוציא מביניהם כלאים, הצליחו רק באחוז קטן (או אחוז פשוט) מהביצים, או שהנקבות (-הכלאים) יהיו עקרות [או שכל הכלאים יהיו דוקא זכרים], או שגם בהזכרים רק חלקם יהיו פוריים, ולכן אינו מסתבר שיעסקו בכלאים אם לא שיש להם מטרה מיוחדת שרוצין לקבל איזה תכונה מעוף האחר - וא"א להשיגו בלתי התערבות, וכ"כ לענין ה'אסעלעיטעד-טורקי' לפי מיעוט ידיעתי - הוא רק גרוע וכהנראה אין שום מעלה על האינדיק [ומ"מ יתכן שיש מעלות - וכגון לענין בריאותו וחוזקו], וכל זמן שאין לנו רמז שאכן כן הוא, מהי"ת שצריך לחוש שעשו תערובות. ושוב סיימתי להדגיש, דמ"מ לא עסקתי בענין האינדיק כהנ"ל, ויתכן שבאמת מערבים ולא נודע לי.

ואחר שאמרתי כדברים הללו לאנשים רבים, חפשתי קצת לראות יותר אודות כלאי האינדיק. והנה במחקר הידוע על הרכבת ה'אסעלעיטעד-טורקי' עם אינדיק [תשט"ז] (Turkey Hybrids. F. W. Lorenz, V.) (S. Asmundson, and N. E. Wilson; The Journal of Heredity, 47 (3) 1956; pg. 143-146) אין שום רמז שעיברו אותו בקווי האינדיק- וגם אין שום רמז שהיתה איזה מטרה לראות האם ע"י הכלאים יוכל לשפר האינדיק, והי' רק מחקר בעלמא לראות קורבת ב' העופות- ותו לא מידי.

אבל מצאתי במחקר מאוחר [תשכ"ד] (Albumin Phenotypes In Turkeys; Indalecio R. Quinteros,) (R. W. C. Stevens, C. Stormont and V. S. Asmundson; University of California, Davis; April 28, 1964) כשבדקו באינדיק וב'אסעלעיטעד-טורקי' ובתערובתם, סיימו בזה: "The Alb locus should provide a convenient marker for studies of production traits in the hybrids derived from the original crossing of M. gallopavo with M. ocellata. Whether the two Alb alleles may have effects on conalbumins or other egg proteins is an object of further study." והי' שכאן כבר הזכירו ענין דרישת מעלות אצל התערובות לצורך אינדיק המסחרי, ומ"מ עדיין אינו מוכח שאכן מצאו איזה תועלת בהתערובות- ושנתערב באינדיק הנשחט.

אלא שבס' (Handbook of Avian Hybrids of the World; E. M. McCarthy, 2006; pg. 41) הביא בקיצור בזה"ל:

Asmundson and Ogasawara introduced variability into domestic turkey lines by backcrossing male hybrids to M. gallopavo females, and then selecting desirable traits in the progeny.- Ackermann 1898; Asmundson and Ogasawara 1966; Ghigi 1936b; Ghigi and Delacour 1931; Hopkinson 1940b; Lorenz et al. 1956†; Porter 1994 (p. 364); Quinteros et al. 1964.

לפי"ז נמצא שאכן בחרו באיזה מעלות בהתערובות ושוב עירבו אותו [זכר] באינדיק המסחרי [נקבות] כדי לשפרם (ולפי"ז מדובר בזרע האב). אלא שעדיין אין בידי המחקרים שהוא מציין, לראות האם באמת נזכר כן שם - ולבי אומר לי שיתכן שנפל בזה איזה טעות. וכעת אין לי זמן לברר יותר, ומי שיש לו ידיעה בזה, נא להודיעני^מ.

[הערות שמחמת האריכות מצאו את מקומן בסוף המאמר]

1. כמ"ש בהערה כ"ג. וכהיום לא נשמר ה'קובריצער' למשפחה נפרדת, וגם בזמנו לא נזכר בספרי העמים שנכתבו בענגלית. ובכתב-עת 'המגיד' שנה י"ב גליון 3 (עמ' 20), [טבת תרכ"ח] כתוב שהיה נקרא 'יירזאס' (-'יורזאס') (וז"ל: גם פה חקרתי ע"ד העופות הגדולים אשר מקרוב באו בקרב מחנינו- ולא נודעו עד היום וכו', ואלו אשר נמצאו באלו המקומות הם קיבריציר הנקראים יירזאס בלשוננו. וד' יורנו בדרכיו לבל נכשל וכו' שכל עצמם תלו בצפת לאמר שנמצאו שם ואוכלי' אותם, -ראה שלא היו ולא נבראו מעולם עופות כאלו פה!), וגם השם הזה לא ידענו.

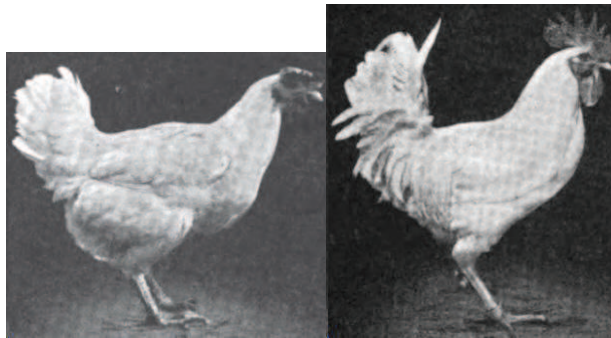
ואולי הוא מענינו מה שנזכר בשנת תר"י בשם 'קאוקס' (Caux) ועוד שמות- וכגון 'איטאליאן', שמתארים אותם שאינם משונים רק בזה שהם גדולים [-עד קרוב לכפליים] ומאחרים בגידול נוצות כדלהלן, - ושם 'איטאליאן' מתאים במה שהיה הקובריצער נקרא גם בשם 'וועלעשע', ודו"ק.

A TREATISE ON THE BREEDING, REARING, AND FATTENING OF POULTRY. [chiefly translated from the New French Dictionary on National History]; London 1810; pg. 173:

The Caux Fowl- (*Phasianus Patavinus*, Lath.) It is almost twice as large and bulky as the common fowl, from which it does not otherwise differ. The chickens of this breed get their feathers later than those of the common breed ... [pg. 175] The Italian Fowl- This is the name given in Germany to the large breed of Padua, or Caux fowls.

(שם: [pg. 172] The Bahia Fowl- A large fowl, which only gets covered with feathers but when it has come to the half of its size; one may, with every appearance of reason, refer it to the Caux or Padua fowl. ... The Bresse Fowl- A breed similar to the Caux, and which supplies capons in repute among gluttons ... [pg. 174] The Fleche Fowl- (See Caux.) The capons and hen-capons are very much esteemed ... [pg. 175] The Man's Fowl- the same as the Caux fowl. A great consumption is made of the good capons and excellent hen-capons it supplies ... [pg. 177] The Padua Fowl, the same as the Caux fowl ... [pg. 178] The Pegu Fowl- This is most likely the same as the Caux fowl.)

ויש להעיר דתרנגולים הצרפתיים הנ"ל- 'Bresse' 'Man's' 'Fleche' נשתנו מאז, שהם כבר משופרים ומעורבים, וב' La 'Fleche' תחת כרבות יש ב' קוצים זה בצד זה (ע"י תערוכת 'Crevecoeur') וב' 'Du Mans' יש כרבות כפולה כשושנה (כ'האמבורג'), אבל ה' Bresse' נשאר בצורת לעגהורן [גדול מעט], וזה צורתו בשנת תרס"ו (RACES OF DOMESTIC POULTRY;

:E. Brown, London 1906; pg. 83)

אלא דכנראה מחמת שמה הטוב, מוכרים תרנגולים אחרים ג"כ בשם זה, [וכגון מ"ש שם עמוד 98], ואיכ"מ. ולענין ה'קאוקס' כנראה (?) אינו קיים היום, וזה תוארו כמו שנדפס בתרס"ו:

RACES OF DOMESTIC POULTRY; E. Brown, London 1906; pg. 88:

Caux- It is also claimed that this breed is a variation from the Crevecoeur, from which it differs distinctly in that it has no crest. M. La Perre de Boot says that 'its plumage is of a brilliant black from one end to the other. It has a small head, single comb, upright, finely serrated. large in proportion to its size; the ear lobes are white. bordered with a blue line; the feet blue, clean, with four toes on each foot. The hen is an excellent layer and very hardy, but she sits seldom and badly.

ומ"מ צ"ב במה שמדמה אותם ל' Padua' ו' Patavinus' שהרי כפי שתיאר וצייר אותם 'אלדרובאנדי' יש להם מצנפת של נוצות, ובס' הנ"ל אינו מזכיר או מרמז כלל שהיה להם מצנפת, [אף ששם מביא כמה תרגומים שהיה להם מצנפת, (tufted) כגון 'Phasianus cristatus- Tufted' 'White Tufted' 'Agate' 'Silver' 'Chamoise' 'Golden' 'Ermined' ועוד], (והמשפחות שהזכיר שאנו מכירים אכן אין להם מצנפת). וכנראה ה' Padua' " ו' Patavinus' שהוא מכוון להם אינם אלו של אלדרובאנדי, ודו"ק.

2. ויש איזה חכמי הטבע שדעתם שהוא מין שלישית [-לא תרגול ולא 'מאלעי'], וא' מהוכחות שהם מין נפרד הוא ממה שיש שינויים בעצמות הגולגולת, וז"ל א' מחכמי הטבע הגדולים בשם W. B. Tegetmeier, F.Z.S. במכתב בכתב-עת 'FEILD' מלאנדאן (Sept. 26, 1885):

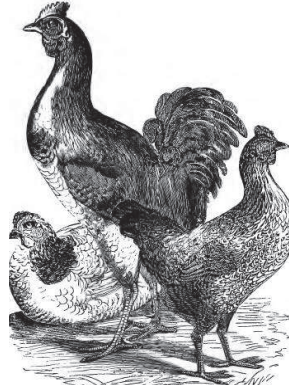
"We have in the Cochin a fowl so different from the ordinary domestic birds that when first introduced the most ridiculous legends were current respecting it. Putting these on one side, we have a bird with many structural peculiarities that could hardly have been induced by domestication. Thus, the long axis of the occipital foramen in the Cochin is perpendicular, in our old breeds horizontal, a difference that could never have been bred for, and which it is difficult to see could be correlative with any other change. The same may be said respecting the deep sulcus or groove up the centre of the frontal bone."

3. ציינו קצת מקורות בקובץ עץ חיים הערה א'. ועינינו ש'הערה ג'. עוד קצת מקורות:

THE PRACTICAL POULTRY KEEPER; L. Wright, London 1868; pg. 101:

Cochin-Chinas or Shanghaes: The Cochin breed, as now known, appears to have been imported into this country about the year 1847; those so-called exhibited by Her Majesty in 1843 having been not only destitute of feathers on the shanks, but entirely different in form and general character.

כנראה, היתה תערובת סוג המאלעי [שמקורו מדרום מזרח אסיה- כולל מחוז 'קוטשין-טשיינא']. וזה ציור של תרגולי 'קוטשין-טשיינא' של המלכה, ממצייר מר 'וועיר' (H. Weir) מלאנדאן משנת תר"ד:

וכבר עמדו ע"ז בכמה ספרים, וכמדומה לי הראשון הוא בספר של בעננעט:

THE POULTRY BOOK; J. C. Bennet, Boston 1850; pg. 45-46:

Mr. Burnham, in a late letter to the author, says of the Royal Cochins: "The nearest thing to them that I have seen is your Wild Indian fowl!". There can be little doubt that this importation contains some of the fine blood of this breed, (the Wild Indian Game,) which greatly enhances its superiority. In the preceding article, it is stated that the Royal fowls are derived from a mixture of the Chittagongs and Shanghaes; yet those imported into England undoubtedly participate in the blood of the Wild Indian Game. This is indicated distinctly by the shape of the head and neck, and corroborated by the fact that English writers pronounce them to be "game", when speaking of their habits and prowess. These facts prove the Queen's fowls and Mr. Burnham's to be different from what are commonly called Cochins, which are the mere cross of the Chittagongs and Shanghaes. Mr. Burnham thus fully and accurately describes the remarkable fowls here portrayed, under date of Feb. 4th, 1850:

"The importation consists of six fowls ... They were bred by J. Joseph Nolan, Esq., of Dublin, who says, in a brief note to me: 'I am able to forward you some choice specimens of Cochins ... The legs are free from feathers, except a slight show on one of the roosters, and vary in color from a brownish yellow to dark brown. The form of the pullets is unlike any fowls I have ever seen, though there is some general resemblance to the pure Dorking. They stand higher on the leg, however. The bodies are symmetrical, but long; the tail is also longer than that of the Shanghaes, and is very thin and tapering, from the rump outwards. The head of my fowls is quite small, the comb very small, and there are but slight signs of wattles, as yet, on the pullets. The neck is long and serpent-like; the eye, extremely large and brilliant; the chest is full, and the breadth of back is very great ... The frames of these fowls are ample, and the plumage lays closely to the body ... The stock out of which these birds came is said to be the best in England; and I learned from Mr. Nolan, that his specimens took the premium at a late fair, at the side of the Queen's fowls ..."

שם: pg. 49: The royal breed, probably, is derived from the Gray Chittagong (=Malay) and Yellow Shanghae.

ולענין ערבוב ה'קוטשין-טשיינא' של המלכה עם ה'קוטשין-טשיינא' שאנחאי, ע"ע להלן סוף הערה 10 (THE CHINA FOWL, pg. 12) ויש לציין עוד:

MOUBRAY'S TREATISE ON DOMESTIC AND ORNAMENTAL POULTRY; L. A. Meall, London 1854; pg. 88:

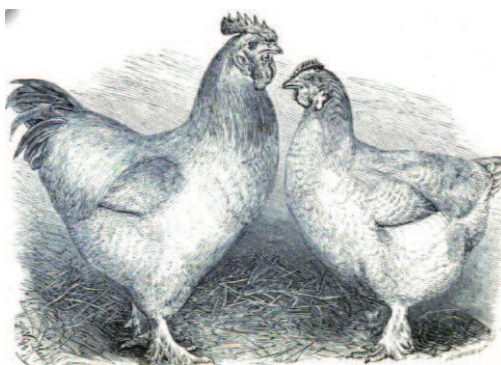
the only advantage therefore that imported birds possess, is that they show one at least that they are not of the Dorking cross, of which the country is full". There is no doubt that even at Cochins the species are repeatedly crossed with the Malays; Camboja, the capital of Malay, being situated betwixt Siam and the former country, and a constant traffic exists between the Cochins and the Malays. This will account for the Malay-like race of Cochins that made their appearance when the species first came into notice, and which made some of the unfortunate possessors of them contend for the distinctness of the race, till fairly ashamed of their stock. In selecting Cochins the principal points to guard against, are long necks, long legs, long wings, and long tails, to which we must add, above all, clean legs.

ולהלן ציורי שאנחאי קרוב לזמן הבאתם, ובזמן שדנו עליהם הפוסקים:

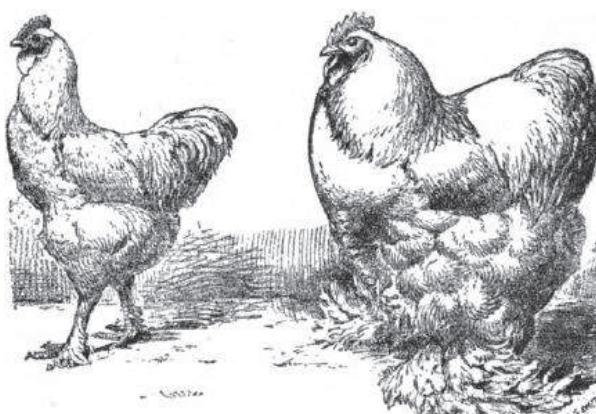

תרי"ג:

וראה עוד ציורים שהבאתי בקובץ עץ חיים, ומה שכתבתי שם "תרכ"ח" על ציור דלהלן, היי' כי הספר שממנו לקוח נדפס בתרכ"ח, אבל בזווית הציור כתוב 1867 - תרכ"ז.

ומצייר ידוע (F. L. Sewell) בשנת תרנ"ד צייר להראות הבדל ה'קוטשין\שאנחאי' המקורי לקוטשין המשופר
[כתרת: From Red Shanghai to Buff Cochins]:

4. NATURAL HISTORY By The COUNT DE BUFFON (prior to 1788); W. Wood edition, vol. XII, London 1812; pg. 106:

9. The Dutch speak of another kind of Cocks peculiar to the island of Java, where they are seldom reared but for fighting; they call it the *Half-Hen of Java*. According to Willoughby, it carries its tail nearly like the Turkey. To this

family we must refer those singular hens of Java, mentioned by Mandeslo, which resemble the common and Indian kinds, and that fight desperately with each other like Cocks. The Sieur Fournier informs me, that one of this species is still living at Paris; it has, according to him, neither comb nor ruff; the head is simple like that of the pheasant. This hen is very high on its legs; its tail is long and pointed, and the feathers of unequal length; and in general, the colour of the feathers is auburn, like those of the vulture.

A TREATISE ON THE BREEDING, REARING, AND FATTENING OF POULTRY. [chiefly translated from the New French Dictionary on National History]; London 1810; pg. 176:

The Java Fowl. A singular breed of fowls which partakes of the common fowl and the India fowl; "They are", says Mandelslo, "in a manner monstrous, and so furious that they sometimes fight together till the death of one or the other separates them". (Voyage aux Indes.) These fowls have no comb nor wattle...[כדלעיל בדברי דוכס באפפאן] It is very probable that this race is the same as that of the Half-India fowl; a few live ones were to be seen at Paris, about thirty years ago.

וכן הובא ב-'145. THE AMERICAN POULTERER'S COMPANION; C. N. Bement, N.Y. 1845; pg. 145.

DOMESTIC FOWL AND ORNAMENTAL POULTRY; H. D. Richardson, N.Y. [1852; pg. 37-38]:

The Java Fowl: Resembling the Malay in shape, but presenting, in portions of its plumage the coloring of the Dorking. I hold this, its common appellation, to be a misnomer, and regard it as the result of a cross between a Malay and Dorking or Spanish breeds. In qualities it resembles the Malay, but is not so valuable as a cross with other breeds.

וכהנ"ל הובא גם ב-16-17. THE AMERICAN FOWL BREEDER; J. P. Jewett, Boston 1850; pg. 16-17.

DOMESTIC POULTRY (part of THE DOMESTIC ANIMALS); E. G. Storke, N.Y. 1862 (1859); pg. 245-246:

1. The Malay Fowl, from its size and strength, is admirably adapted for crossing with the Dorking and other native breeds. 2. The Java Fowl, nearly resembling, and in the opinion of some, identical with, the Malay.

5. ויש להעיר שבמזרח אירופא ורוסיה, בדר"כ לא אכלו בשר תרנגול בקביעות, והתרנגולים היו מיועדים בעיקר בשביל ביצים, אלא בקיץ אכלו הזכרים הצעירים, וכן היו שאכלו בשר תרנגול לכבוד יו"ט (וכן להבדיל באוה"ע לכבוד אידיהם), וכ"כ השתמשו בו לבריאות חלשים וחולים. ובהרבה מקומות בשר בהמה [ואווזים] היה נאכל הרבה יותר מתרנגולים.

ולענין מצב הכללי בפולין, כתב ה"קונסול" (בוורשא) בשנת תרנ"ג:

CONSULAR REPORTS; Commerce, Manufactures, ect. Vol. XLIII. No. 159; Dec. 1893 [Washington D.C.] - The Poultry Industry In Foreign Countries; pg. 510:

Owing to the low market prices, there is not much interest taken in the poultry industry in Poland. Domestic fowls in this country have no special characteristics. They are of various colors; in size medium, often small; legs thin and short; body placed horizontally on legs; feathers scant and flat on the body. Some have combs and some crests, but these are always small. In general, there are no typical marks on the fowls raised in this country. No fowls are bred here as pure races. In the domestic varieties there is no special division, for the reason that they are not cultivated. They are kept for both meat and eggs.

ולענין רוסיה, כתב ה"קונסול" בריגא:

In this district there is no special interest taken in fowls. In fact, the peasantry follow the old way of raising poultry-leave the fowls to take care of themselves.

אגב אביא כאן מ"ש שם (עמוד 576) המצב אז באה"ק, (יען כי הוא נוגע לשיעור כביצה):

Palestine: Chickens and eggs are staples here. The natives consume great quantities of them, and European families and hotels have eggs and chicken in some form at every meal. At the same time no special interest is taken in raising the fowls. To a great extent they take care of themselves. They are in and out of peasants' houses like the children ... There are no fancy fowls; they have bred in and in for centuries, and they are of every variety of color. They have red combs or crests, but have no feathers on the legs. The general size of fowls here is small, and their eggs, as nearly as I can ascertain after weighing several hundred, average a little less than 11 pounds per hundred ... Every family and every village raises chickens, but the chief centers of poultry-raising in Palestine are Gaza, Ramleh, Lydda, and Nablous.

[ולענין סוריה, כתוב שם (עמוד 579): The eggs of the Syrian hen are small and have an average weight of half an ounce :each.].

6. ציינו קצת מקורות בקובץ עץ חיים הערה ב'. עוד קצת מקורות:

THE POULTRY BOOK; W. Wingfield, G. W. Johnson, London 1853; pg. 177:

The head and eye have much of the Malay character ... but the breast is fairly developed, decidedly more so than in most Malay specimens ... the beak short and yellow; comb small, depressed, and studded with numerous points or sprigs. American fanciers compare it to the pea-comb of the 'Sumatra pheasant Game fowl', though of the bird thus designated we have no farther notice ... The head, as also in some instances the comb, and the general figure certainly resemble those of the Malay. And as regards plumage, there are birds of the Malay and Shanghae families by whose union such colours would probably soon appear. [At the Farningham Poultry Show on the 14th of June, 1853 ... They were a "cross between pure speckled Dorking and Malays". They closely resembled the Brahmappoutras.]

THE ILLUSTRATED BOOK OF DOMESTIC POULTRY; M. Doyle, London 1857; pg. 117-118:

recently published in *The Field*, it has been thus observed:- "It bears so little resemblance to the Cochins-China fowl, that grey Shanghae appears to be scarcely an appropriate name to apply to it; we might as well call it grey Malay. In size, and in the feathered legs, it is like the Cochins-China; but in carriage, it rather resembles the Malay ... we have never heard of its showing the quarrelsome temper of the Malay, which would certainly appear if it had a partially Malay origin" [באמת אכן ירשו גם תכונה זה במקצת-] ... they certainly have the form of neck and head which the Malays possess.

וגם באלו שחשבו שהוא מין מקורי (מהודו?), יש שכתבתו דמ"מ שוב מערבין אותו עם ה'מאלעי', כגון במכתב בכתב-עת משנת תרי"ד:

THE POULTRY CHRONICLE; No. 3 (Mar. 15) 1854; pg. 52:

(the person who says that he prefers the pea-comb in these fowls is mistaken in this particular) ... I regard those specimens lately sent us from America to be altogether spurious ... who have awarded the laurels to a decidedly cross-bred fowl, being nothing more nor less than the Brahma crossed with the Malay in America ... these magnificent birds have been abused with the Malay in America, just as the Shanghae have been in England with the Dorking, so that even now a genuine Shanghae is a *rara avis*.

ויש להעיר, שגם מר רייט שבכל ספריו לא קיבל דברי בורנהאם, מ"מ הוא כתב ב'ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA' באופן פשוט שהבראמא אכן נוצר ע"י תערובת גרעי-קוטשין וגרעי-שיטאגונג -בלי להזכיר צד אחר. [ושהגרעי-שיטאגונג היה מסוג 'מאלעי']:

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA [11th Edition (1911)]; vol. xxii, [Poultry and Poultry-Farming (L. Wright)] pg. 214:

The Cochins originally imported from Shanghai were of several colours; some of the grey birds in America were crossed with the grey Chittagong, the Brahmas being the result of the cross, and they became established as a pure breed, faithfully reproducing their own type ... Malayan Fowls.- The Malayan type has been long recognized as of Eastern origin. The birds are of large size, close and scant in plumage, with very long legs and necks. The *Gallus giganteus* of Temminck ... belonged to this group, as did the Kulm fowl and the grey Chittagong of the U.S.

7. וכן בהרבה מהם נמצאו צבע העיניים כצבע 'פנינים' ('פערל') כמו ה'מאלעי'.

ויש לציין כאן דברי מר רייט, שרואה בבראמא תכונות הגרין-ג'ונגל-פול (פורק-טעילד-ג'ונגל-פול):

THE ILLUSTRATED BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1873; pg. 498-500:

Of the Fork-tailed Java Cock ... The points of difference named are the green plumage, the unserrated comb, and the single median wattle; the last being, perhaps, the most marked of them all. We were, therefore, much surprised and interested to see only the other day a Light Brahma hen in which this identical feature was conspicuously developed. She was one of a trio of American Light Brahmas, sent by Mr. J. M. Wade, of Philadelphia ... The extraordinary appearance of her head struck us at once, and is shown in Fig. 100, which is drawn from life.

There is not a vestige of the ordinary wattles at the sides of the base of the lower mandible; but instead thereof an immense single wattle hanging in the true median line, giving the whole head a most peculiar expression, which is added to by the shapeless character of the comb ... But this marked instance does not stand alone. In our own Brahma breeding, although we never had the wattles altogether absent, we have many times had the middle one excessively developed, while the true wattles were scarcely visible ... Hence it is plain that there is still a perceptible, though slight, tendency to revert to a single median wattle in the Brahma breed. Even this is not all. We have already seen that this Brahma breed has the forked tail ... If it be considered that these several points of resemblance all occur in one breed, they certainly suggest some curious conclusions. Still further ... Brahma, which offers those curious points of resemblance referred to in the preceding paragraphs, is marked besides by a peculiar comb; which though not that of the Gallus furcatus, still in many cases approaches it; for we have seen many Brahma cocks with pea-combs in which, though the triple character was well marked, there was not a vestige of serration. The Rev. James Ellis, of Bracknell, Berks, once sent us a fine cock expressly to have our opinion upon a comb of this sort.

ועי' לעיל הערה ט"ו שבסוג המאלעי יש שינויים הנ"ל (חוסר חודים בכרובות, חוסר דלדולי 'wattles' ותחתם יש דלדול ('dewlap'), ויתכן שמקורו הוא מתערובות גרין-ג'ונגל-פול [א"נ הוא תכונת עצמו מבלי תערובת עוף זה, ומ"מ כתבנו בהערה הנ"ל דכנראה שמעורב עוף זה מהא דלפעמים יש לסוג המאלעי ט"ז נוצות בזנב (ואינו תכונת עצמו- דא"כ לעולם יהי' לו ט"ז נוצות). עכ"פ תרגומי בראמא שמזכיר מר רייט, קיבל אותם התכונות מהמאלעי (ואפשר בשרשו הוא אכן בא מעוף ההוא כהנ"ל).

8. כ"כ בורנהאם: THE HISTORY OF THE HEN FEVER; G. P. Burnham, Boston 1855 pg. 91.

entered them at our Fitchburg Depot Show as "Burrampooters", all the way from India. These three fowls were bred from Asa Rugg's Grey Chittagong cock, with a yellow Shanghae hen, in Plymouth, Mass. They were an evident cross, all three of them having a top-knot!

שם; pg. 99: At the Fitchburg Depot Show, in 1850, my original "Grey Chittagongs" (already described) were in the possession of G. W. George. Esq. ... Nobody thought well of them ; but they took a first prize there, and the "Chittagongs" (so entered at the same time) of Mr. Hatch, of Connecticut, also took a prize. My friend the Doctor then insisted that these were also "Burrampooters "; but ... it was taken little notice of at that time.

אבל בעננעט כתב שעירב הגרעי-שיטאגונג' עם האסטריטש (Great Ostrich), - ולא ביאר איזה סוג היתה, שבדרכם שם זו היה ניתן לעוף מסוג מאלעי [או תערובותיו], אלא שלאחר הבאת הקוטשין היו אנשים שקראו בשם זה גם תערובות הקוטשין, ודו"ק.

ולהלן דברי בעננעט שכתב במכתב בשנת תרי"ב (נדפס בכתב-עת: NORTHERN FARMER; vol. 1 no. 5, N.Y. May 1852;

pg. 74.' של מר מינער (T. B. Miner -editor) [-ושוב בספרו בשנת תרי"ג T. B. Miner's DOMESTIC POULTRY BOOK;

Miner, N.Y. 1853; pg. 29-31.]:

The committee of judges on the different classes of fowls exhibited ... November, 1851, in speaking of the Brahma Pootra fowls, say: "Some mammoth items of this variety were shown by Dr. Bennett, S. O. Hatch, and J. Parkinson, each possessing great merit. Mr. Hatch's lot was entered under the head of grey Chittagongs, but were really pure Brahma Pootras, and decidedly better fowls than any Chittagongs in America. They are better layers, lighter in color, have shorter legs, more compact forms, larger ear-lobes, and smaller combs and wattles; and, in every respect, are vastly superior to the Chittagongs ... Dr. Bennett purchased Mr. Hatch's lot at a very high price." I purchased very extensively of Messrs. Cornish and Hatch, and find the stock identical. Most magnificent samples have been forwarded to me by both of those gentlemen ...

The Brahma Pootra fowls may be thus described: The cock is mostly white, with neck hackles penciled with black, and rump hackles of a gold or yellow color ... The comb is small and serrated, though frequently they have the perfect pea-comb of the Sumatra ... The wattles are small, but the ear-lobes are extremely large and pendulous. The legs are yellow, and usually very heavily feathered, though I have seen some excellent specimens with smooth legs...

The Chittagong fowl is frequently crested the Brahma Pootra never. It is true that a cross-breed of fowls derived from the great Ostrich and grey Chittagong fowls, and to which I gave the name of Brahma Pootra from their resemblance to that breed, are crested, occasionally, and frequently of a buff color; but no one ever pretended that these were not a cross, or that they were the *pure* Brahma Pootras, though a very excellent variety of fowls. Of this cross-breed, the committee of the Poultry and Bird Exhibition, at the Fitchburg Depot ... October, 1850, in their "Report," say, page 2, "The Burrampooters shown by Dr. Bennett, were among the largest and most showy domestic birds exhibited. They resemble the Chittagongs strongly; are grey in plumage, and come from stock imported directly from the valley of the

Burrampooter, India. It is stated that this species attain to the enormous weight of 23 to 25 pounds per pair, at maturity. They clearly originate in a cross of the Chittagong, and 'Ostrich' fowl of the East. The crower and two pullets, sent in by Dr. Bennett, were magnificent samples." ... John C. Bennet.

9. THE POULTRY BOOK- H. Weir; American Ed. (W.G. Johnson, G.O. Brown) 1904; pg. 392--395:

The Indian Chittagong: Is what might be generally termed the Indian barn-door fowl, being a mixed kind and of various sizes, forms, and colors, some partaking of the Azeel character, others of a Malay cross with a semi-Dorking appearance.

Captain G. Buller Young's experience with the Chittagong is as follows: "During the latter part of the sixties and the greater part of the seventies I was stationed at Point de Galle ... The Chittagong is a mongrel breed of fowls that have been perpetuated in the locality of Chittagong and the surrounding districts for generations ... The combs of the cocks vary in size and shape; there is the single erect comb, the 'rose,' and the short stump like the Malay, with rather full but small wattles ... in color the eggs of larger kinds are of a dark smoky-brown, with a most beautiful plum-like bloom when just laid. The chicks are rather slow in feathering for about the first six weeks, especially on the shoulders and rump; the young cockerels are pugnacious and fight courageously, often until blinded ... The adult birds are fully, not to say abundantly, plumed ... The hens are not prolific, usually laying between eighteen and twenty five eggs ... The Chittagong is a clean-shanked fowl, having no shank feathers ... the Chittagong being nothing of the size of the Malay in bulk or height."

; pg. 414: [H. P. Clarke] שם:

The Chittagong of India, named after a city near the mouth of the Brahmaputra River, is the common farm fowl of that country. In blood it may be considered a grade Aseel, strongly Oriental in features, though without any fixed character of form, size or plumage. The fowl known in England and the U.S. as Malay is simply a standard-bred Chittagong, its present perfection and uniformity being due to British art rather than to anything East Indian. It is not an original or pure breed, but very distinctly Oriental,

[CONSULAR REPORTS; Commerce, Manufactures, ect. Vol. XLIII. No. 159; Dec. 1893 [Washington D.C.] - The Poultry Industry In Foreign Countries; pg. 555-556:

In the district of Chittagong, however, larger numbers of fowls are reared than elsewhere, and the trade in poultry and eggs is of considerable importance ... In the Chittagong district the fowls are pied in color; in size, large, perhaps the largest bred in any quantity in India; long in leg and large framed, combed, but with no feathers on crest or legs. Their legs and skin are usually yellow.]

10. לעיל הערה 6: ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA:

A TREATISE ON BREEDING REARING AND FATTENING All Kinds of Poultry ect. by B. MOUBRAY (London); adapted for USA by T. G. Fessenden, Boston 1832; pg. 22:

The Chittagong, or Malay hen, is an Indian breed, and the largest variety of the species. They are in color, striated yellow and dark brown, long necked, serpent-headed, and high upon the leg; their flesh dark, coarse, and chiefly adapted to soup. They are good layers, and being well fed produce the largest of hen's eggs, and of the most substantial nutriment. But their legs are too long to be steady setters.

THE POULTRY BOOK; W. Wingfield, G. W. Johnson, London 1853; pg. 172:

The Chittagong fowl, we are strongly of opinion, is a cross between the Malay and the Dorking. They are usually penciled or spangled gray in plumage; but we have seen with a mixture of yellow or brown upon the feathers; they have the Malay head and "expression of countenance", but with more of the ample breast of the Dorking; and their legs are somewhat white, but not rarely yellow. A mistake is sometimes made by the owners of light-brown Malays, who from the spangled breast of the cock have thought them not pure Malays, and have thence been induced to show them as Chittagongs.

MOUBRAY'S TREATISE ON DOMESTIC AND ORNAMENTAL POULTRY; L. A. Meall, London 1854; pg. 100-101:

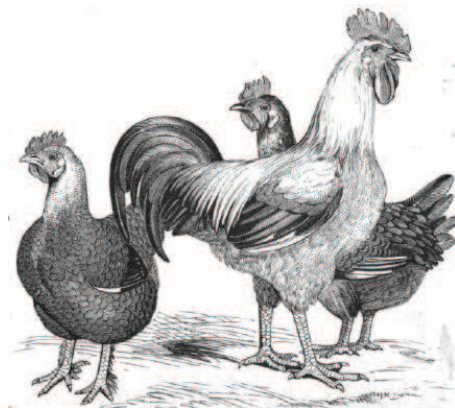
Name- Malay; Chittagong; Domesticated Kulm Fowl, or Gigantic Cock, of some writers; and Java Fowl. *Origin-* This is another breed of Asiatic origin; at first introduced from the peninsula after which it is named, and which is situated on the extreme southern point of the Indian continent ... In the American Poultry Book mention is made of the following sub-varieties,- "Bucks County", "Jersey Blues", and "Boobies" ... The same work also contends for the Chittagong being a distinct breed from the Malay, contrary to the opinion almost universally prevalent among poultry fanciers: and mention is made of a breed of Chittagongs, with grey body, the back, wings, and hackle feathers of a

"silvery-yellow", with stray feathers of brown and white; a single comb, with sometimes a "top knot", and feathered legs. It seems hardly necessary to remark that such a description of a fowl bespeaks at once its mongrel origin ... we are still disposed to assert that there is but one true variety of the Malay fowl, and that it is identical with the "Chittagong" breed of poultry writers.

THE HISTORY OF THE HEN FEVER; G. P. Burnham, Boston 1855; pg. 125:

The largest and unquestionably one of the finest varieties of domestic fowls ever shown among us was entered by the breeders of this variety as the 'Chittagong'; other coops of the same stock were labelled 'Grey Chittagongs'; others were called 'Bramah Pootras'; and others, 'Grey Shanghae' and 'Malays'.

ציור (ממצייר לא טוב) 'טשיטאגונג' של 'קערר' (לעמו' 270) שנת תרי"א:

וקערר מתאר אותם בספרו בזה"ל:

A TREATISE on the History and Management of ORNAMENTAL AND DOMESTIC POULTRY; J. J. Kerr, PA 1853; pg. 270-271:

The Chittagong Fowl: In and around Philadelphia, we have a large Fowl, to which the above name has been incorrectly given, as, on further acquaintance, it has proved to be a mongrel, and, like most mongrels, comparatively worthless. Until within a short time, it went under various names, as Ostrich Fowl, the Turkey breed, the Big breed, the Booby, the Bucks County Fowl, and even the Malay. It is difficult to trace its history. Some forty years ago, several large Fowls were brought hither from different parts of China, the East Indies, and the adjacent isles; subsequently, and within a few years, others were added. These all, except in a few cases, have been mixed, and breed indiscriminately; and the result is the Fowl to which, according to the caprice of the people, the above names have been applied. It is of all colours ... Their legs are sometimes lightly feathered, not always, and vary in colour from yellow to a dark or bluish hue ... generally quite leggy, standing some 26 inches high, and the Hens 22 inches. A first cross with the Shanghae would make a very large and valuable bird for the table, not for breeding from.

ואלו דברי קערר שכתב לבורנהאם, ונדפסו בספרו של בעננעט (קודם שחידש ה'בראמאפוטרא').

THE POULTRY BOOK; J. C. Bennet, Boston 1850; pg. 28-30:

Mr. Rugg says, writing to Mr. Burnham: "The samples of Chittagongs I send you have the largest blood in them of any variety of fowl with which I am acquainted ... They are of a grayish color, both marked in every respect alike, with the single exception, that while the pullet is rather heavily feathered on the legs, the cockerel shows but few feathers below the thigh ... The skin and meat of these fowls is delicately white; which is different, you observe, from the yellow-legged and light yellow plumed Great Malay fowls, in the vicinity of N.Y. ..." Such is the description furnished Mr. Burnham by the importer of his specimens of Chittagongs ... Mr. Rugg says, in a letter to the author, respecting his own stock, "Those from which I have been and still am breeding ... and although the stock has been in this country from six to ten years, I can distinctly trace the offspring to the original stock" ... Heretofore, most persons have confounded this splendid breed with the Great Malay; but on careful comparison, the points of difference will be found to be important. There is less offal; the flesh is finer, although the size is greatly increased; and their fecundity is greater, and the offspring arrive earlier at maturity, than in the common Malay variety.

(ובורנהאם בשנת תרל"ד הביא מכתב מהנ"ל וכתוב בו כמה מילים חשובים- שהשיטאגונג הגיעו לו משאנחאי. -ובזה מצדיק עצמו במה שהיה קורא גזע שלו בשם 'גרעי-שאנחאי' אע"פ שהיה רק תערובת גרעי-שאנחאי וגרעי-שיטאגונג. ומסתבר שבורנהאם 'תיקן' המכתב כדי לתאם לדבריו, ודו"ק. וז"ל:)

(THE CHINA FOWL; G. P. Burnham, Mass. 1874; pg. 64:

But some Gray fowls had reached Pennsylvania, which my friend Dr. J. J. Kerr of Philadelphia (then known in poultry circles by his *nom de plume* "Asa Rugg") thus wrote me about: "This remarkable variety ... having the largest blood in them of any breed of fowls with which I am acquainted. They come here from Shanghae, china. They are light gray or streaked white..."

שם; pg. 67: In 1850, in N.Y.C., on board ship direct from Shanghae, in company with Wm. T. Porter ... (who informed me of the arrival of these fowls from China), I procured five *lighter* colored Gray fowls, and very even in pencilled plumage ... and afterwards bred with the old pair, and their first progeny. These I called Gray Shanghaes still, because they *all* came from that port. And, though the poultry-books denominated the original pair for *one* season "Chittagongs"...)

וכן בדברי בורנהאם מבואר שהיה סוג מאלעי-

THE CHINA FOWL; G. P. Burnham, Mass. 1874; pg. 12:

The Malay fowl, the Java, the Calcutta, and the Chittagong- all introduced into America or England, first or last, in the past forty or fifty years ... And these "Asiatic" samples have been confounded, in the memories of some of these "old salts" with the Chinese birds more recently imported ... From the similarity in size, form, and certain general characteristics common to all these Eastern varieties, this error on the part of mariners is not to be wondered at.

.11 ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA [Eleventh Edition (1911)]; vol. xxii, [Poultry and Poultry-Farming (L. Wright)] pg. 214:

A **sub- variety of Coch**in, raised in America, by crossing with a cuckoo coloured breed long known as Dominiques, became fashionable under the name of Plymouth Rocks ... their legs are not feathered, and the plumage is not so loose as that of the more typical Cochins.

THE ILLUSTRATED BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1873; pg.437:

The variety, as now brought to something like perfection, almost precisely resembles a Cuckoo Cochin with smooth legs, but has a considerably larger tail and a very full and prominent breast, derived from the Dominique ancestry. The head and comb are unmistakably Cochin ... In all its economic qualities, in fact, it very closely resembles the Brahma and even its habits ... we must pronounce the Plymouth Rock a capital fowl, giving all the good qualities of the Cochin without its principal drawbacks.

(וכזה כתב ב 435 pg. & 1891; pg. 437. 'THE BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1885;

PROFITABLE POULTRY KEEPING; Stephen Beale, London 1884; pg. 117:

The fowls are cuckoo in plumage, and resemble a Cochin in shape more than anything else, as that variety has doubtless had much to do in the making of them.

.12 (ולענין יחוס ה'דומיניקי', אין לנו ידיעה, ויש חושבים שמקורו מ'קאמפי' ו'האמבורג' וכדומה מצרפת או האלאנד ובעלגיה, ויש חושבים שמקורו מ'קאקו-דורקינג' ו'סקאטש-גרעי' (Scotch Grey) וכדומה מענגלאנד. ויש חושבים שהצבע יצא מזווג תרנגולים שחורים עם תרנגולים לבנים.)

THE POULTRY BOOK; J. C. Bennet, Boston 1850; pg. 100-101:

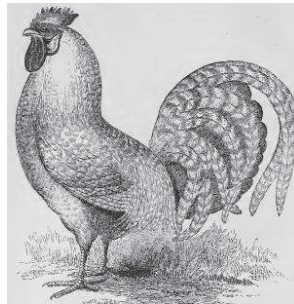
THE DOMINIQUE FOWL.

These portraits are from the extensive stock of G. C. Peirce and S. Osborn, Jr., of Danvers, and are fine specimens ... Plumage, invariably gray, both cock and hen — all over gray; heads, small and smooth; combs, double generally, though **occasionally single**, and small; wattles, small; size, below ordinary ... I know of no fowls which have stood the test of mixing with out deteriorating, better than the pure Dominique ... It is true they are rather small, and that is the worst thing that can be said of the Dominiques. They were introduced into this country by the French, and I think them a French, and not a Dutch fowl, as some suppose.

אולם בס' א' כתוב שרובם יש להם כרבולת רגיל.

AMERICAN POULTERER'S COMPANION; C. N. Bement 1856; pg. 122:

The comb of the cock is variable, some being single, while others are double - **most, however, are single**; the iris, bright orange; feet and legs light flesh color - some, however, are of a bright yellow or buff color; bill the same color as the legs.

ציור זו רק לקוח מציור של דורקינג (אחר עמוד 126 בספרו) ושינה צבע הנוצות, והוסיף בין חודי הכרבולת עוד חודים כדי שיראה ככרבולת כפולה. והי"י כי לדעתו תמונת ה'דומיניקי' הוא כעיקר כ'דורקינג' כמ"ש קוד"כ:

In any close grouping of the breeds of poultry, the Dominique fowl might perhaps be safely referred to the Dorkings. Some of the slate colored, barred Dorkings are scarcely distinguished from them, except by the fifth toe; still there is something very permanent and remarkable in the peculiar style of plumage that ought not to be lost sight of.]

13. THE PLYMOUTH ROCK STANDARD AND BREED BOOK; A. C. Smith, American Poultry Association (APA) 1921; pg 78:

we submit letters from Mr. C. P. Nettleton ... Conn., Sept. 18, 1901. Editors, Farm Poultry. Dear sirs... I first bought some, as I called them, Black Cochins, in 1868. They were commonly called by most people Black Javas, had feathered legs, but scant feathering, hardly a bird having any feathers on the middle toe ... Most all parties who spoke of these black birds as long ago as 1868, called them Black Javas. Some of these kind of fowls were shown at the N.Y. show held In Barnum's Museum long before that time (1868) ... Yours truly, (signed) C. P. Nettleton.

pg. 79: The Premium Lists of the Nashua (NH) and Philadelphia (PA) shows for the year 1871 contain the following lines in their classification of breeds to which prizes would be awarded. BLACK COCHINS (OR JAVAS). This classification in this form can have but one interpretation...

וכן בשנת תר"ל בה'New England Poultry Show'(Worcester), היה מחלקה קוטשין שחורה נרשם בשם 'קוטשין שחורה או דזאוא', הי"י שהקוטשין שחורה היה נקרא גם בשם 'דזאוא':

THE POULTRY BULLETIN (N.Y. State Poultry Society); vol. 1 no. 1, Apr. 1870; pg. 2:

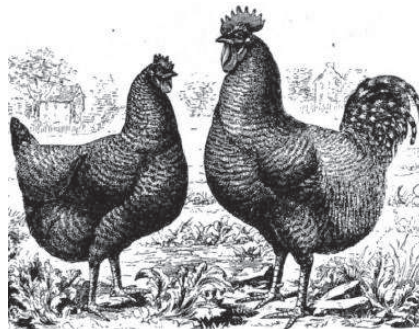
Awards at the March Show of the New England Poultry Club: *Black Spanish*- ... *Dominiques*- 1st. & 2d., O. B. Hadwen, Worcester ... *Black Coch*in or *Java*- 1st., D. A. Upham, Wilsonville, Ct., 2d., J. Payne ... *New Varieties of Fowls*- 1st., Wm. Earnes; 2d., and commended, D. A. Upham.

וכן בשנת תרל"א בה'Northern N.Y. Poultry Society Show'(Plattsburgh), נרשם 'דזאוא' כאחד מצבעי הקוטשין:

שם: 91; vol. 1 no. 12, Mar. 1871; pg.

Northern N.Y. Poultry Society. The following is the list of awards made at the late Show of this Society at Plattsburgh: Brahmas: *Light*- ... Cochins: *Buff*- 1st, and 2nd, J. B. Trudo. *Partridge*- 1st, Wm. Simpson, Jr. *Javas*- 1st, H. P. Gregory, Plattsburgh; 2nd, W. H. Bailey.

14. קצת מוזר שבגזע זו לא השתמשו בקוטשין או בראמא, וא"כ מאין הגיע לו צורתם. ונראה דכיון שהדורקינג אז היה כבר מעורב הרבה עם קוטשין ובראמא, ולכן צורתה דומה במקצת לצורתם, כנראה ע"י הגיע לגזע זו צורת הקוטשין ובראמא [-אם אכן היה צורת גזע זו כשאר גזעי ה'ראק' (-מה שאינו מוכח כלל כדלהלן)]. ויש לציין מה שנדפס בכתב-עת משנת תרל"ז:

Of the above illustration *Poultry World*, April, 1877, remarks: The accompanying cut represents stock of the "advanced type, favoring the Dorkings in shape" such as Mr. F. H. Corbin, of Newington, Conn., is aiming to produce at his yards. Mr. Corbin says that with him the old fashioned Cochins-shaped birds and those of the Brahma style find no favor.

ועי' להלן הערה 16 מ"ש ב- BARRED AND WHITE PLYMOUTH ROCKS; J. Wallace.

וצד השווה של רוב גזעי ה'ראק' הוא שהם תערובת הסוג קוטשין עם תרנגול בצבע 'בארד' - שצבע זה עוברת בקלות בירושה. [-או שע"י זיווג תרנגול שחור לתרנגול לבן יכול לצאת בצאצאים צבע 'בארד' (דחוף משחור או לבן, עוד יכול לצאת צבע 'בלוי' או שחור מעורב בלבן, ובכמה אופנים כגון פסים 'בארד' כהנ"ל או מנוקד 'מאטלד' (mottled) או 'ספלאש' (splash), ואולי גזע א' הנ"ל נעשית בענין זה אף שהקוטשין הי' בופפ ולא לבן, וצ"ב]. ואכן היו הרבה שהשתדלו לחקות וליצר ה'ראק' בעצמן, וכנראה חלק מנסיונות הללו נתערבו בשאר גזעי ה'ראק'. וזה לשון עורך כתב-עת בזמן ההוא שמתלונן ע"ז:

FANCIERS' JOURNAL [J. M. Wade- editor]; vol. IV no. 6 (Jun.1877); pg. 111-112:

The composite origin of the Plymouth Rock has always been granted. It was conceded from the outset to be the product of a cross of the Brahma or Cochins- oftentimes the latter- upon the native New England breeds ... No. 42, of Vol. 2 of the *Fanciers' Journal*, gave Mr. Upham's account, while the *Poultry World* of a later date gave Mr. Ramsdell's opinion of the origin of the Connecticut strain. Later still, Mr. Stoddard, editor of the *Poultry World*, gave as his idea that, "like soap, they could be produced almost anywhere." It was only necessary, according to his teaching, to cross the hawk colored fowl, o[n] the Asiatic, and, presto ! -it was done.

Mr. Stoddard was severely criticised, as he deserved to be, for such a loose statement. Coming from him, it had great weight, and, owing to the popularity the fowl was attaining, many thought he would take a short cut to the end sought, and breed his own Plymouth Rocks. The results of such indiscriminate breeding as he advocated were not at all satisfactory. Uniformity was of course out of the question. Nearly all kinds of birds were produced, with feathered and unfeathered legs- pea and single combs- and plumage of end less variety.

In the early shows the Plymouth Hocks were thus a mixed lot, and for this Mr. Stoddard was mainly responsible, owing to

the influence his position as editor of a poultry paper gave to his nonsensical assertions. He was, however, brought to see his error after a time, if we may judge from the following from No. 4 of Vol. 5 of the *Poultry World*.-"It is commonly a long, tedious, and difficult task to make up a new breed either by selection or crossing. Those who wish to keep Plymouth Rocks had better procure stock from well established strains rather than try to manufacture them by my original method."...

The conclusion, then, in reference to the origin and history of the Plymouth Rock is, that it has had several centers of origin, not counting the efforts of those who followed Mr. Stoddard's advice.

וז"ל של העורך מר סטאדארד: (Mar. 1876)

When the smoke is cleared away it will be found that this breed has had several independent origins. As oil and potash may be united and soap made anywhere, so hawk-colored barn-door fowls may be amalgamated with some Asiatic variety in any state in the Union, and Plymouth Rocks formed.

אגב מר רייט [בשנת תרל"ג] (THE ILLUSTRATED BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1873; pg.437) נמי כתב כדברים הללו:

Our own strong opinion is, that the Dominique and also the Asiatic races being very common in America, *many* cases of crossing have occurred, and that thus the same fowl- half Asiatic and half Dominique- has probably been produced in various quarters, and not in any one alone.]

15. ראה לעיל הערה 14.

THE POULTRY WORLD [H. H. Stoddard- editor]; Vol. 19 no. 6 (Jun. 1890); pg. 107:

There can be little doubt that the Plymouth Rock has had a multiplex origin; and as little doubt that fowls from different origins have been bred together, so that the Plymouth Rock of to-day is the resultant of the mixture of various strains of blood. ... And not only have these crosses been made producing separate strains, but these strains have been crossed together, until at this time it would be nearly or quite impossible to tell the exact components of the blood of the majority of the Plymouth Rocks in the country. We hear of this pure strain and that pure strain, but there is little doubt that into these strains the blood from other strains, in most cases at least, has been introduced.

16. ראה לעיל הערה 4. ולהלן דברי ראמסדעל:

THE PET-STOCK, PIGEON AND POULTRY BULLETIN; vol. III no. 12 (NY, Mar. 1873); pg. 199:

Dr. Bennett's, we are told, were the result of a cross of Cochinchina, fawn colored Dorking, Malay, and wild Indian. None of this blood enters into the composition of the present stock, unless there be a **little of the Malay, flowing through the Black Java**. They are a different bird altogether, and were produced on the farm of the late Joseph Spaulding, of Putnam, Conn. ... Some thirty years since, John Giles, Esq., (well known to the poultry world) introduced a fowl into this vicinity called Black Java: its plumage was black and glossy, its size large, (Mr. G. said the pullets had some times reached eleven lbs.) they were an unusually hardy bird, with a dark slate-colored smooth leg, and the bottom of the foot yellow ... Truly yours, H. S. Ramsdell, West Thomvson, Ct., Jan. 23, 1873.

BARRED AND WHITE PLYMOUTH ROCKS; J. Wallace, N.Y. 1888; pg. 14:

There are many types: some strains show an approach to the Dorking, the Cochinchina or the Brahma. This is not to be wondered at when we take into consideration the elements of which the breed is composed. The **Java** had long legs, neck and slanting back, in fact a **modified Malay**, or at least, of **Malay blood** [כמובן, כ"ז לפי דברי ראמסדעל]; then the Dominique, Cochinchina, Dorking, Dominique Leghorn and Brahma, all having more or less influence in giving type, still, out of all, it has a type of its own that is noble and grand and pleasing, and that does not trench on that of either the crosses individually, and is neither Dominique, java, Cochinchina, Dorking nor Brahma, there is a more harmonious modification of both the Dorking and Brahma united in the type than of the other named breeds.

17. ראה לעיל הערה 11. וראה להלן הערה 18.

THE PLYMOUTH ROCK STANDARD AND BREED BOOK; A. C. Smith, American Poultry Association (APA) 1921; pg 90:

Wilsonville, Conn., 1-1-'00. Friend Smith: Replying ... If he is correct, where did the progeny of Mr. Spaulding get their feathered legs if crossed with Black Javas as _____ claims. Javas were smooth-legged fowls, no feathers, black in color or very dark slate color, and bottom of feet VERY yellow, and everybody knows that the Barred Plymouth Rocks (or ought to know) had more or less feathers on legs for four or five years from first cross made by Spaulding ... I bought my birds the second year that Mr. Spaulding bred them. Bought the cock that Spaulding bred as a cockerel and two hens. Those three birds were the progeny of Spaulding's single comb old-fashioned hawk colored cock bred to two or three black Cochinchina hens had of David Clark of Woodstock, Conn., a fact I know from Spaulding's and Clark's saying to me when I bought my birds, and the hens ALL had heavy feathered legs. The trio I bought had feathers on legs. Mark Pitman knows it to be a fact as he saw the old trio at Worcester when I sold to C. Carol Loring, also Gilman of Nashua, N.H., knows that they bred feathers on legs more or less for years ... for two years my chicks came with more or less feathers on legs- some with very few and half or more showing feathers to a considerable extent. D. A. UPHAM.

AMERICAN BREEDS OF POULTRY; F. L. Platt 1921; pg. 104:

Spaulding had crossed the year before, according to Upham's own account, published in Poultry Argus, Polo, Illinois, May, 1874.

A fine, large, old-fashioned hawk-colored cock to very large Black Cochins, with legs heavily feathered, producing many black pullets and a few black and white pullets, some with legs clear from feathers, others more or less feathered; but the cockerels were invariably steel grey in color, a few without feathers on legs, many of them heavily feathered, with body plumage very handsome. I selected the best trio, to my idea of what I wanted to produce, and bred from them ... the cockerels invariably came steel grey in color, with fine single combs, some of them free from feathers on legs, but the majority of them heavily feathered on their legs.

18. ראה לעיל הערה 20.

STANDARD-BRED PLYMOUTH ROCKS; W. C. Denny, 1911; [Chap. I, F. W. Procter] pg. 8:

Mr. Upham's statement has a backing in indisputable fact, as a tendency to feathers upon shanks was the source of **constant annoyance** to the early breeders. His assignment of the Clark fowls as having been Cochins does not refute the Java claim, as the old-line non-Standard Javas were closely allied to the Black Cochins.

DEVELOPMENT OF THE PLYMOUTH ROCK; D. D. Bishop, N.Y. 1880; pg. 11-12:

The Java. was a clean legged bird. The chicks hatched from Mr. Spaulding's yard were anything but that, and those feathered legs came neither from the Javas nor the Dominiques.

Marcus F. Town of Thompson, Ct., with a ten years' knowledge of whatever points the so called original Plymouth Rocks bore with them, writing in 1876, declares: "The chickens of my pair" (purchased of Spaulding) "were many of them, heavily feathered on legs. Next year with a better mating for color, there were some feather-legged".

W. H. Todd of Ohio, sets forth the statement in one of his publications that, at that time, the best would throw some feather legged chicks.

Indeed, so prevalent was this mark of an Asiatic infusion, which could not have been from the Java, that we find Mr. C. C. Corbett ... writing to the Poultry World, in April, 1873, to ask: "Have you any knowledge of a stock of Plymouth Rock fowls that do not occasionally throw feather-legged chicks?"

THE FEATHER'S PLYMOUTH ROCK BOOK; T. F. McGrew 1905; pg. 10:

Many additional or top crosses were made, among them the Cochins cross that endowed them with a **seemingly everlasting heritage of bother** in the way of feathers on legs. This same fault clings to their albino sport- the White Rock, showing the almost immovable damage that comes with an ill-selected cross. ... All these faults have been slowly subdued until they are fairly well under control.

USDA BULLETIN No. 29- American Breeds Of Fowls, part 1- THE PLYMOUTH ROCK; T. F. McGrew 1901; pg. 27:

Stamp out the tendency to feathers on shanks or between the toes. Destroy these by sending all that show the slightest tendency to this defect to be market poultry.

STANDARD-BRED PLYMOUTH ROCKS; W. C. Denny 1911; [Chap. I, F.W. Procter] pg. 10-11:

Mr. N. D. Forbes to the Poultry Yard under date of February 28th, 1885: ... while feathers on the shanks were common in some families.

אגב, מר פעלטש כשכותב [AMERICAN POULTRY JOURNAL, Vol. 14 No. 6 (Jun. 1883), pg. 157] יחוס גזע שלו המפורס 'עסעקס', מסיים שא' מב' תרגולות הראשונות שמהם יסד גזע שלו, פסלו אותה כשהציגם ב'באסטאן' משום נוצות קטנות בין אצבעותיה, וקרא על עצמו מקרא שכתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".

19. USDA Bulletin No. 29- The Plymouth Rock; T. F. McGrew, Wash. D.C. 1901; pg. 23:

The originator of what was known as the Essex strain of Barred Plymouth Rocks claims to have crossed into his flock a fowl called the White Birmingham. It is claimed by some that this is the true reason for this strain producing white fowls ... When we speak of this variety as a sport from the Barred Rocks, we mean that eggs laid by the Barred variety produced these white specimens, and that this was simply the reappearance of ancestral characters through the action of well-known laws of heredity ... when any made breed shows a tendency to "throw back" to any one of its ancestors it is called a reversionary tendency, or the going back to an ancestor. In this case the white specimen took the color of one of its ancestors.

20. AMERICAN BREEDS OF POULTRY; F. L. Platt 1921; pg. 12:

Malays were introduced in and around Philadelphia at about that time, and were used to throw size into the native stock ... The Malay also was introduced into that section of New England which lies between the ports of Fall River and New Bedford, and exerted a lasting influence on the breed which this historical poultry district has developed—the Rhode Island Red.

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA [Eleventh Edition (1911)]; vol. xxii, [Poultry and Poultry-Farming (L. Wright)]; pg. 214:

Malays are of savage disposition. Several smaller breeds of a somewhat similar type are known as Indian Game; some of these, as the Aseels, are of indomitable courage. Until the arrival of the so-called Cochins from the north of China, Malays were the largest fowls known in Europe and were employed to impart size to other varieties by crossing. ... The coloured Dorkings were greatly increased in size by crossing with an Indian breed of the Malay type.

THE POULTRY BOOK; W. Wingfield, G. W. Johnson, London 1853; pg. 169:

E. Bond ... near Leeds, writing to us concerning the Malay fowl, justly observes that- "Previous to the introduction into this country of the more quiet and domesticated Shanghaes, whoever required size resorted, almost of necessity, to the Malay blood.

והעתיקו ב' 98. AMERICAN POULTERER'S COMPANION; C. N. Bement 1856; pg. 98; וסיים:

and a cross of it probably prevails in all the larger breeds.

THE POULTRY BOOK- W. B. Tegetmeier; London 1873; pg. 83:

Malays ... and previous to the introduction of Cochins and Brahmas, were of necessity had recourse to in all cases where it was required to throw size and weight into the ordinary poultry of the farm-yards by means of cross breeding.

21. ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA: לעיל הערה 20

POULTRY- W. B. Dickson; London 1838; pg. 11:

It is very probable that this large breed is a cross between the Malay, or shack-back, and the game variety.

THE POULTRY BOOK- W. B. Tegetmeier; London 1873; pg. 98:

In place of the very compact, short-legged, fine boned breed of twenty years since ... we now have exhibited a much larger breed ... The alteration, which has been generally acquiesced in by both breeders and judges, was effected by a cross with some very large imported Indian birds of the Malayan type ... The advantages gained by the cross have been great increase of size and beauty of plumage.

וראה לעיל סוף הערה כ"ז. [ORNAMENTAL, AQUATIC, AND DOMESTIC FOWL]

ויש להעיר שמר וועיר (H. Weir) מענגלאנד כותב כמה פעמים בספרו (The Poultry Book, 1904) שעד שהתחילו לערב בהם הקוטשין היו תמיד ה'ערלת-אוזן' בצבע לבן ככל תרנגולי אירופא, ורק אח"כ התחילו להופיע בצבע אדום, ולפי"ז מסתבר שלא נתערב בהם המאלעי עד לאחר הבאת הקוטשין, דאל"כ מסתמא הי' כבר נמצא בהם 'ערלת-אוזן' אדום, ודו"ק. וז"ל במקום א' בספרו:

In the Dorking Club standard of excellence, recently published, there is a foot-note which for the guidance of the to-day Dorking fancier points out that the true breed should have red ear-lobes. Who is responsible for this I know not; but of this I have no doubt whatever- in fact, I am perfectly certain, that no one would make such an assertion unless they were lamentably ignorant of the origin of the true old breed. Never, until the red-ear-lobed Cochins and Brahmas were crossed into the southern five-toed fowls, was such a thing seen; and further, not any one of the show birds of the very early fifties had red ear-lobes, though slightly stained, until the time of the Douglas cross; and then but few years later the original Dorking standard of perfection says "ear-lobes whitish". It is this utter ignorance of facts that has led this and other clubs besides the Dorking not only to commit errors, but to persist in them. The so-called Dorking is a European- an old English fowl, and as such never had a red ear-lobe nor ever was so described.

ויתירה מזו כתב, שלפי ידיעתו לפני שהגיע הקוטשין לא הי' נמצא 'ערלת-אוזן' בצבע אדום בשום תרנגולי הבית והאיכרים, ולפי"ז משמע שלא עירבו המאלעי (שכבר הי' נמצא ביד לוחמי התרנגולים) בהתרנגולים, ודו"ק. וז"ל:

the ear-lobes were large and nearly white, with a pink weather-tinge at the lower part. Until the importation of the Cochins there were no farm fowls with red ear-lobes as now—they were truer bred; a red ear-lobe shows decidedly a cross-breed.

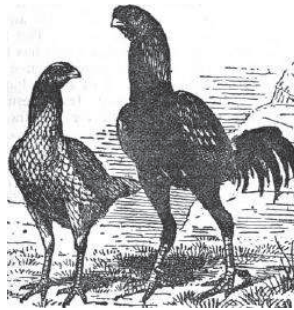
ומ"מ יתכן שאכן עירבו איזה יחידים ה'מאלעי' רק פעמים אחדות, ולא הפיצם לרבים עד שעייבדו אותם וקבעו בהם שלא יראה שוב אדמימות בה'ערלת-אוזן'.

22. A TREATISE ON BREEDING REARING AND FATTENING All Kinds of Poultry ect. by B. MOUBRAY (London); adapted for USA by T. G. Fessenden, Boston 1832; pg. 22:

The improved Spanish cock and hen is a cross between the Dorking and the Spanish breed. It is a large bird, with black plumage, white and delicate flesh, the largest eggs of any British variety, and is well adapted for capons.

23. IRISH POULTRY CULTURE (Freeman Handbook: Popular Poultry); Dublin 1889; pg. 34-36:

The name "Indian Game" is a misnomer, so far as the fowls which are usually seen in the showpen under this designation are concerned. They undoubtedly owe much to the pure Indian game or fighting races, but are not the same ... it is generally thought that at first some of the pure game fowls of India were brought over, and afterwards some Malays, and these two, being crossed, have produced the present type, which, however, has been bred for a long series of years, and is now distinct from others. It is possible that the old Cornish game fowl has also been employed, for Cornwall has ever been known as the haunt of very ardent cockers.

The appearance of the fowl, of which Mr. Ludlow has made a capital drawing, at once indicates the Malay blood; but the head is less cruel and the frame more meaty. ... the hen is not unlike a pheasant in marking all through, for the body is nicely pencilled, with the hackle darker. In fact there is no fowl whose marking comes more nearly to the common pheasant; the plumage is extremely hard and short; the comb is pea-shaped, like the comb of a Malay ... the legs are shorter than in ordinary game fowls, strong in bone, and well set apart ... the breast is broad, deep, and prominent; the weight of an adult Indian gamecock is about 9 lb., and of hens, 6lb. to 7lb. The Indian game can claim to be one of the very best of fowls for table purposes, though perhaps it most suits our taste when crossed. A narrow, short-breasted bird can never be satisfactory in this respect. Thus the Indian game, with its broad muscular chest and fine long keel, carries a very large weight of meat, and in the best place ... Mr. T. Russell, of Cork, to whom reference has already been made, informs us that the cross of the Indian game with the Dorking, or even with ordinary Irish, results in splendid table fowls, just what is required for his trade purposes. It is, moreover, very hardy, and, though not a good layer, the eggs are very rich and of a deep buff colour.

PRINCIPLES AND PRACTICE OF POULTRY CULTURE; J. H. Robinson 1912; pg. 350:

The Cornish Indian Game was produced in England about 1830 to 1840, by crossing the Aseel on the English Game, and (it is supposed) was improved many years later by the introduction of Malay blood. In appearance a giant Aseel, it has little of the fighting quality of that breed.

RACES OF DOMESTIC POULTRY; E. Brown, London 1906; pg. 41:

Mr. C. F. Montresor, late of His Majesty's Bengal Civil Service, thus refers [*Poultry*, December 27, 1895, p. 66.] to its cognomen: 'This is the name by which the breed is known and styled in India, and has been adopted in England for some years in order to distinguish it from that which is designated "Indian Game" (a breed not known to the natives of India), and originated in England by the late Sir Walter Raleigh Gilbert upwards of sixty years since, when he imported from India some Red Aseel into Cornwall, and there crossed them with the Derby Black-reds. Sir Walter (then General) Gilbert personally gave me this information in 1846.

THE POULTRY MANUAL; T. W. Sturges, London 1911; pg. 497-498:

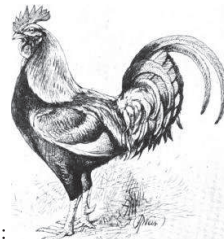
Their expression is morose and sullen, and they are only approached in this respect by the Malay and the Aseel, both of which claim parentage. Like many other modern breeds, it is of a composite nature. Its natural home would appear to be Devon and Cornwall ... where they seem to have flourished for over sixty years. In Mr. Lewis Wright's Book of Poultry, published in 1880, the notice is very scanty, and they were then supposed to be chiefly of Malay blood crossed

with Game, to which Mr. Comyns thought a "touch of Aseel and Indian Jungle Fowl" had been added. The latter description is now known to be near the exact truth. The originator is said to be Sir Walter Raleigh Gilbert, who stated to a friend in 1846 that he had formed them by crossing a Red Aseel imported from India with English Black-breasted Red Game of Lord Derby's famous strain ... The Aseel has a "pearl or a yellow eye" among its many colours, the Black-red Game a red eye, and in the Standard for Indian Game the eye-colour is described as "varying from pale yellow to pale red".

THE POULTRY BOOK- H. Weir; American Ed. (W.G. Johnson, G.O. Brown) 1904; pg. 403:

First Appearance of Spurious Indian Game at Shows: Their produce proved worthless as they were not Game; but those who saw them in the pens of the first large poultry shows will not easily forget their pure white feathers and stately forms. They were the admired of all admirers, and a grand future lay before them had it not leaked out that they were not Game, followed by the assertion of Anglo-Indian sportsmen that such fowls were unknown in India; and as poultry shows were introduced for the avowed purpose of improving pure-bred poultry, purity of breed in a prize-winner was a paramount consideration at our early shows. Consequently inquiries were made by the secretary of the Cornwall Poultry Society and others as to their origin, when that excellent naturalist and friend of Yarrell's, J. J. Tratham, C. E. Rook Hunt and other breeders sealed their doom by frankly owning that they were a cross breed variety between white Game and Malay... Banished from the show-pen, useless for the pit, hard and dry in flesh, and, compared with English Game, worthless for the table, they became neglected, and at present they are nearly if not quite extinct in Cornwall. But years before this white Indian and Game cross had been tabooed, or even appeared in the show-pen among other colors of the same cross, the Pheasant Malay had been produced by the noted Sam Diamond and his trusty friend Joseph Clemens.

Those who purchased them for the pit soon proved they were a fraud; those for the table found them coarse, hard, and dry, and of inferior quality compared with the excellent Game-fowls then in the Cornish markets- so much so that the higglers refused to take them except at a reduced price; thus they quickly became unpopular ... Then it was that by dexterous manipulation, here and there letters of praise and advocacy, vaunting them as having qualities of excellence which they had not and never have possessed, they were, to use an expressive American phrase, "boomed".

; pg. 333: UNBUBBED BLACK-BREASTED GINGER-RED OLD DERBY:

שם

ויש להעיר דחוק מהנ"ל (THE POULTRY BOOK- H. Weir) [לענין 'אינדיאן-געיס' הלבן וה'פעזענט-מעילע'], ומה שמביאין משם שר גילברט, זה שהי' מפורסם שמעורב בה'קורניש' גם הענגלישע תרנגול קרב, כנראה היה רק השערה כיון שלא היו מכירין ה'אסיל', ודו"ק. וזה לשונו במהדורא האחרונה של ספרו של מר רייט:

THE NEW BOOK OF POULTRY; L. Wright, London 1902; pg. 333:

Indian Game: This breed has been familiar in Devonshire and Cornwall for at least sixty years, but has only been practically known to any extent outside of those counties since about the year 1875 ... For years previous to that it often received and filled classes at the local shows, and in 1870 we found a large and good collection at the Plymouth show of that year. We had at that date never seen the true Aseel, and **our idea was then that the breed had probably been produced by crossing Malays with English Game**. Other various accounts have been given of its origin. The late Mr. Comyns leaned to the opinion that it sprang from Game and Malay "with a touch of Aseel and Indian Jungle Fowl"; and Mr. Tegetmeier also believed it to be mainly Malay. It was known as Cornish "Game", because on many occasions the fowl was actually fought by the Cornish miners ... any fighting capacity which it ever did possess has now almost disappeared. There can, however, be **no doubt at all now** that the true ancestor of the Indian Game fowl is the **Aseel**, from which is derived the pea-comb, more moderated carriage and proportion, and more rounded form. The chief question really debatable has been, whether the Aseel had been crossed with Malay, or with the British race; and this is practically set at rest by the direct affirmation of Mr. Montresor. That gentleman published a statement in Poultry a few years ago, to the effect that in 1846 he had been personally informed by the late General Gilbert...

ומ"מ זה שהקורניש מטלת יותר ביצים משאר משפחות המאלעי, מראה שאכן עירבו בו גם תרנגולי אירופא.

[לתרנגול קרב הענגלי (OEG) נתערב הרבה מסוג מאלעי [דוגמא- לשונו של מר 'רייט' בתרכ"ח : They have also been extensively crossed with the English Game fowl, in order to increase the strength, size, ferocity, and hardness of feather.] אבל מעיקרא היה צורתו בעיקר כתרגול רגיל (וכן יש היום כמה משפחות שעיקר צורתם לא נשתנה (אלא ש'ערלת אזנם' אדום וביציהם נוטה לצבע ברוין).]

(ויש להעיר, דכנראה בשנים הראשונות, כל תערובות מסוג מאלעי היה נחשב בכלל 'אינדיאן-געים'):

(THE STANDARD-BRED CORNISH FOWL; F. H. Bohrer, N.Y. 1922; pg. 9:

The Name "Indian Game": Dr. Clarke evidently believes that the classes were filled with a hodge-podge of sizes and colors, Aseels pure and grade, Pheasant Malays, Old English Game crosses, and every imaginable combination of the three; also, that the name "Indian Game" represented a group rather than a single breed or variety, and covered all Oriental fowls excepting the Malays.

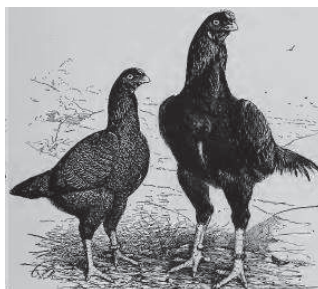
שם pg. 10-11: Dr. Clarke ... He also mentions Cornish that were descended from Indian mongrels, Malay, Langshan and British Game, and goes on record with the statement that the Cornish fowl of to-day is neither a pure breed nor the direct result of any particular cross or combination, but rather the intermingling of several, in which the markings (though not necessarily the blood) of the old Pheasant Malay and the laced Aseel predominate. And again, Dr. Clarke reiterates ... that Cornish are nothing- more than "grade Aseel". He compares the expression to that of a "grade Jersey", which is not pure but contains just enough of the Jersey blood to make predominant the characteristics of this breed ... When the Indian Game Club organized at Plymouth, England, April 15, 1886, the Cornish variety was designated a definite type, and differentiated from other Oriental varieties and crosses grouped under the heading of "Indian Game". Following this meeting, John Harris, of Liskeard, Cornwall, unquestionably the highest English authority on Game fowls at that time, wrote an article to the "Fanciers' Gazette " (London) April 22, 1886, in which he stated that Malay and old fighting Game crosses were eligible for the "Indian Game" classes.)

24. ראה מ"ש לעיל בהערה ל"ב.

ENCYCLOPAEDIA BRITANNICA: לעיל הערה 17

PRINCIPLES AND PRACTICE OF POULTRY CULTURE: לעיל הערה 23

THE POULTRY MANUAL; T. W. Sturges, London 1911; pg. 498:

General Characteristics To all intents and purposes the Indian Game is a magnified and glorified Aseel, possessing the indomitable courage of its ancestor and many familiar likenesses, in its tight feather, broad and prominent shoulders, and naked point at the breast-bone. The head is a composite of the three races, not so short as the Aseel, nor so long as the Game, and with the savage aspect of the Malay. It is described as "rather long and thick, broad in skull, rather heavy eyebrows, giving a cruel expression."

POPULAR POULTRY-KEEPING FOR AMATEURS; W. M. Elington, London 1907; pg. 80:

The chief differences between Aseel and Indian Game is that the former are shorter in the leg, and far smaller; nor are they such good layers as Indian Game. The colour of the plumage of Aseel is varied.

THE STANDARD-BRED CORNISH FOWL; F. H. Bohrer, N.Y. 1922; pg. 22:

Because the early history of the Dark Cornish fowl is obscure and because the breed did not attract attention until about 1886, it may be questioned whether the breed can be considered other than a modified Aseel fowl, as pointed out in the chapter on the origin and history of Cornish.

שם הקדמה: Preface by H. P. Clarke (original importer of cornish):

on account of long association with the breed and the fact that I watched it emerge from a mass of nondescript fighting fowls ... and for that purpose first brought to America. Many kinds of grade Orientals- some English-made crosses, others of pure East Indian blood- were bred in England as "Indian Game" when the first club was organized and an effort made to establish certain features and colors as the proper thing for exhibition purposes. The winning birds of those days were not extremely large. Some cocks as light as eight pounds and few over ten. Then in the early '90's came a rage for longer legs and greater weight, and an apparent mixing on the otherside with some soft-feathered race. This was found to be a mistake and later there came an infusion of more Aseel blood, a reversion to the Oriental in type with the low blocky "battleship" form. This return to the Aseel which was advocated and pursued by myself in America before it was taken up by the fanciers of Britain, produced the Cornish of to-day.

25. THE POULTRY MANUAL; T. W. Sturges, London 1911; pg. 496:

The Indian Game is one of the monarchs of the poultry world, and no show with any pretension to rank is without separate classes for it. It is famous for two things: first, its wonderful table properties, combining great size with abundance of flesh-meat on the breast, which quality makes it the most popular fowl of the day for crossing with other breeds; and, secondly, the brilliance of its plumage and the beauty of its laced markings

PROFITABLE BREEDS OF POULTRY; A. S. Wheeler, 1912; pg 103-104:

It is of English make, dating from the middle of the last century, when fanciers of Cornwall mated Red Aseel (Azell) males from India to Lord Derby Game females with the purpose of getting more weight into the fighting stock. The determinant cross behind Dark Cornish as we have them to-day was not Sumatra, but Malay, and seems to have been made by the Cornishmen in an effort to go them selves one better, that is, to produce a fighting bird of still greater weight. The result of that cross was a fiasco, so far as the game fanciers were concerned; the Malay-Aseel-Lord Derbys - "Indian Games" as they were then called and still are called in England- were too clumsy for the pit. They were, however, solid, sizeable, and hardy, and were developed for their meat quality ... The name was another draw back; coupled with the savage appearance, it gave the impression, ludicrous to persons aware in what way the ancestral Indian Games had failed, that the birds were pit stock, and even now many people suppose the breed to be primarily a fighting one. Quite recently the name "Cornish" was officially adopted, and breeders at present are trying to correct the old impression.

THE POULTRY MONTHLY, vol. X no. 1 (Jan. 1888); pg. 4:

INDIAN GAME. J. Wallace. The breed of fowls now in England, called Indian Game, and attracting much attention among breeders of market fowl, and those who like savory and toothsome chicken flesh, is not the pure or original Game of India, but the Cornish Game, a home-made product from the Indian or Malay Game, and the English Game. Although this breed has a cruel and savage appearance, and very strong pugnacious propensities, they are not emphatically a pit fowl ... English writers and breeders of Indian Game speak highly of their table qualities. That it is an imported relative of the Malay there can be no doubt ...and even among the fancy varieties of poultry there is not a breed more striking at first sight, a flock of these birds presenting an unique and pleasing appearance. It is possessed of a marvelous natural development of breast, in which important particular it is unsurpassed by any other breed of fowls, ... But in this Indian Game breed, let no one look for great egg production, for if he does, he will surely get disappointed. True, they are better layers than the original Indian Game, more easily handled, and will yield to cultivation and development quicker, but at the present time they are not even as good as the ordinary farm-yard hen ... have suggested the Indian Game, either pure or crossed on the Dorking, as the best breed to "fill the bill" ... With some breeders there has been a selection to color and markings, but as a rule, the Indian Games are not of any one hue or set of markings, although here and there a yard of "Pheasant Malays" may have been manufactured out of them...

26. THE POULTRY BOOK- H. Weir; American Ed. (W.G. Johnson, G.O. Brown) 1904; pg. 390:

The Malays now exhibited are in no way superior to those of half a century ago; some perhaps may be a little taller ... for utility, the shorter-legged birds are the more hardy and in all ways more preferable. These and the so-called Cornish Indian are almost identical excepting in color, the latter being formerly know as Pheasant Malays.

שם; pg. 397-398:

Cornish Indian, Miscalled Game: This breed is said to have been first exhibited at the Crystal Palace and elsewhere in 1858-59 in the classes for "any other breed" ... One old poultry breeder remarked that they had so much meat on their backs as to be what he should call "double-breasted." These were shorter in the leg and shank than the present miscalled Indian Game - more square and compact. Here is a description given at the time by Mr. J. Lloyd: "Their peculiarities

consist in the tail being set on in a horizontal position in a similar manner to the pheasant's, so that the saddle hackles fall over and mix with it, this fowl being the only one I know that is unable to elevate its tail. ...

Mr. Lloyd further notes its pheasant-like ways and mode of action. Evidently they partake more of the character of those known as the Azeel. The birds exhibited were decidedly more like Azeel than the Cornish-bred Indian of the present time, which often resembles the Malay so closely that one of each breed might easily be picked out of the same brood, yard, or run. In fact, cases have been known where birds from one brood have been sent for exhibition in separate pens from the same breeder, and have won both in the Malay and the Cornish-Indian classes. There is little doubt, if any, in the mind of Mr. Weir that the present form of bird emanated from a cross between the Pheasant Malay and the pheasant-breasted old English Game, or the latter with a pure Malay. ...

For a considerable period the breed was generally known as the Pheasant Malay. At the Crystal Palace Show in 1896 the Malay and the Indian Game classes adjoined. In the pens next to each other stood a cockerel of each said-to-be-distinct breed. One of the best fanciers of the day, considered one of the keenest and most unbiassed observers, looking toward them said, quietly, "Which is which?"

THE POULTRY BOOK- W. B. Tegetmeier; London 1873; pg. 83:

The cocks employed in the cock fights in India and the adjacent islands are not English Game, but a small breed of Malays that are sometimes shown at our poultry exhibitions under the title of "Indian game fowls"; or when spangled, as "Pheasant Malays".

היינו ש'פעזענט-מאלעי' הי' 'אינדיאן-געים' שנוצתיו דומה לנוצות הפסיון.

27. לעיל הערה 23: IRISH POULTRY CULTURE

THE POULTRY MANUAL: 25 לעיל הערה

RACES OF DOMESTIC POULTRY; E. Brown, London 1906; pg.42:

The Indian Game fowl is one of those races which as a pure breed is not to be recommended for general adoption. In the first place, it is a heavy-boned fowl, slow in growth, and making too big a frame in relation to the quantity of meat carried thereon to be profitable for marketing purposes. What we want in table poultry is a lighter-boned bird, quick in growth, and carrying a considerable amount of flesh upon the frame. The most earnest advocate of the Indian Game could not possibly claim these qualities for the breed ... It is true that there is a large quantity of flesh upon the Indian Game. This, however, is somewhat hard in texture, close in grain, and is very yellow ... Further, the Indian Game is a poor layer, and probably her tale of eggs would be as near the bottom in number as any pure breed we have ... It would be thought that this breed was of no practical value, but its chief merits are seen when it is used for crossing purposes, and we have had evidence for many years that no breed has served a more useful purpose than the Indian Game in this direction ... The cross which for a long time was advocated was between the Indian Game and the Dorking, and it is the general experience that by the use of Indian Game male birds with Dorking pullets chickens are secured carrying a great wealth of flesh, with much lighter bone than met with in the Indian Game ... Another cross which for some classes of trade is distinctly better to secure early chickens is between the Indian Game and Buff Orpington.

FUNDAMENTALS IN POULTRY BREEDING; J. H. Robinson, IL 1921; pg. 23:

The Cornish, called in England the Indian Game, and known here by that name until quite recently, is a game type developed for flesh and size ... As a table type the Cornish occupies a peculiar position. While carrying a great deal of meat, the pure Cornish is usually too hard fleshed to make really good table poultry; and when bred, as some exhibition stocks are, to exaggerate as much as possible the massive lines of the type, the birds are apt to be abnormally coarse in bone with corresponding coarseness of sinew and muscle, and with coarse, thick skin. Such birds are of an extremely sluggish temperament—indifferent breeders and mostly very poor layers ... All the cases he has known of good laying by this breed have been of flocks that could not be called correct standard type. The Cornish type, when not decidedly abnormal, is an especially valuable one for crossing with stock of other meat breeds that is lacking in development. It rounds out the carcass of the progeny, and the hardness of flesh is greatly reduced.

PROFITABLE BREEDS OF POULTRY; A. S. Wheeler, 1912; pg. 112:

[pg. 111: If the White Laced Reds are bred to the Cornish ideal, they will acquire, I should think, not only Cornish qualities but the defects thereof, and must lose somewhat in both laying capacity and "biteability" (Mr. Card's expression) ...] Cornish blood is exceedingly good for giving weight to crosses, is often used by marketmen, and probably has been introduced to some extent into many standardbred varieties.

TABLE POULTRY PRODUCTION; M. Hale, J. Ogier, London; pg. 9:

The Indian Game has been bred for extreme breast width for very many years ... The Indian Game and its crosses remain favourites for table, but have several drawbacks. They are slow maturing, moderate layers, somewhat infertile, due to the excessive width of breast ... At the same time there is no doubt that Game males on to Sussex hens make good table birds, perhaps the best table cross that there is to-day.

THE POULTRY WORLD [H. H. Stoddard- editor]; Vol. 19 no. 8 (Aug. 1890); pg 143:

Some Useful Crosses ... For an all around fowl—good for the table and good for eggs—few crosses answer better than a Light Brahma cock and Colored Dorking hens. For the perfection of table poultry nothing exceeds the cross of an Indian Game cock and a Colored Dorking hen, though an Indian Game - Plymouth Rock cross comes pretty close in quality.

THE POULTRY KEEPER [P. H. Jacobs- editor]; vol. VII no. 11 (Feb. 1892), PA; pg. 161:

A Connecticut subscriber puts a few questions in a lump and sends us. As they may interest others we give our replies below. He says: 1 ... 2. Are the Indian Games as good for broilers as the Plymouth Rocks and are they as good layers as the latter? ... 2. The Indian Games are probably better table birds than any others, and make superior broilers. They will probably lay as well as the Plymouth Rocks. We would advise crossing the Indian Game male with Plymouth Rock hens.

THE STANDARD-BRED CORNISH FOWL; F. H. Bohrer, N.Y. 1922; pg 37:

It is valuable for crossing on other white breeds to enhance carcass size; and it will stamp the Cornish type on two-thirds of its offspring. With the introduction of Leghorn and Wyandotte blood egg production increases, with large tinted eggs.

כח [pg. 78]: It also has brought about a certain change in the production of market fowl. It has been used for crossing on other breeds in order to increase carcass size. כח [pg. 81]: Because of the potency of the Cornish male and its ability to stamp its progeny with its own type, it is being used extensively by farmers on mongrel stock. כח [pg. 82]: It is well to name the breeds that "nick" best with Cornish. Dark Cornish on Dark Dorkings make an ideal cross; Dark Cornish on Golden Wyandottes; White Cornish on White Plymouth Rocks. The Cornish-Orpington cross is a favorite to bring out birds for caponizing. Crossing with Barred Rocks produces black females; Wyandottes revert to either a solid black or white Wyandotte; the females usually being black. The cross with Rhode Island Red produces a beautifully colored female and black stippled male. The Leghorn-Cornish cross matures quickly, averaging 8 pounds in 6 months.

[USDA Farmers' Bulletin 1052- Standard Varieties of Chickens III; Wash. D.C. 1919; pg. 21: The Cornish is noted mostly for its meat-carrying capacity, but is not commonly found on farms in the U.S.]

POULTRY SCIENCE AND PRACTICE; A. R. Winter, E. M. Funk, 1948; pg. 36:

The Dark Cornish are raised in the U.S. but they have not held the esteem of the American poultryman or farmer. The popularity of this variety appears to be waning, and unless there should be a definite revival of interest in their meat quality, fewer Dark Cornish will likely be raised in the U.S. in the future. They may find a place in crossbreeding to improve meat quality.

28. THE POULTRY BOOK- W. B. Tegetmeier; London 1873; pg. 86-87:

But the chief advantage of the Malays is to be obtained by using them for cross-breeding with any others of our large varieties. The produce of the Malay and Grey Dorking is a most extraordinary table-fowl, carrying incredible quantities of flesh, principally in those parts most esteemed. The pullets of this cross lay far more freely than Malays, but the chickens (to maintain their gigantic proportions) must be confined strictly to the first cross. Chickens thus obtained feather quickly, are hardy, and very easily reared. The best cross is for the female parent to be the Dorking; as the body of the fowl thus bred is far larger, better covered with flesh, the colour of the skin is whiter, and the flavour superior ... The bird called the Kulm fowl is simply a grey variety of Malay; whilst the fowls that have frequently appeared of late at our poultry shows under the title of 'Indian Game', evidently possess all the principal characteristics of this class of poultry.

29. PROFITABLE BREEDS OF POULTRY; A. S. Wheeler, 1912; pg. 109:

The White Cornish are descended from white sports of the Dark variety, crossed with White Aseels and possibly with other white fowls. They tend to run a little smaller, narrower, and lighter in weight than their Dark cousins and are proportionately less powerful.

THE STANDARD-BRED CORNISH FOWL; F. H. Bohrer, N.Y. 1922; pg. 35:

It is claimed, however, that White Cornish are no other than offsprings of White Malays, which were unloaded in this country during the Cornish boom, when they failed to be sold in England. They were bought here under the name of White Cornish or White Indian Games. Dr. H. P. Clarke says they were "off" on type, and that White Cornish of to-day are an American production. He says there are no White Cornish to speak of in England. The best White Cornish are said to be descended from a White Aseel cock which won first and special prize at the St. Louis World's Fair in 1904 for Dr. Clarke. He believes that all White Cornish can trace their pedigree to this bird ...

Mr. Gibbs claims to have introduced in his strain some "northern bred Leghorn blood, which resulted" in an improvement in type and size, shorter legs, better color in old birds, quicker maturity and more practical plumage for the North".

The composition of the variety contains considerable White Malay and Aseel blood with the addition of White Georgia Game and White Wyandotte blood. The latter crosses are supposed to have eliminated many Cornish characteristics, making them tall, narrow fowls. The White Wyandotte cross produced the long soft feather, poor carriage and a "dubbed" comb. Owing to the strenuous efforts of White Cornish breeders these defects have gradually disappeared, so that the typical Cornish frames, with thick, wide-spread legs and heavy skulls have taken their places in the show room.

שם pg. 37-38: In an article in the 1916 year book of the American Cornish Club, entitled, "Breeding White Cornish", by W. Miller Higgs, Victoria, B. C, the following thoughts were given: Purity of color and type are the two great difficulties in breeding. A pen purchased by the writer were pure in color, but not typical of the breed. They were fine layers because of an admixture of Leghorn blood. Another trio was imported from England. They resembled White Aseel fowls. The male bird was brassy in color, low to the ground and possessed of compactness of bone. One hen was decidedly Aseel and the other was more typically Cornish. With these birds properly mated to birds of the first pen, the writer improved the birds in Cornish type.